

Шифр «ПІДТРИМКА БЕЗХАТЧЕНКІВ»

ДУХОВНА ОПІКА ТА СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА БЕЗХАТЧЕНКІВ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДУХОВНОЇ ОПІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗХАТЧЕНКІВ.....	5
1.1 Визначення понять «безхатченки», «бездомний», «бездомність».....	5
1.2 Причини виникнення бездомності.....	6
1.3 Виключення безхатченків суспільством та його вплив на інвалідизацію.....	8
1.4 Безхатченки, як об'єкт отримання духовної опіки та соціальної підтримки.....	9
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ДУХОВНОЇ ОПІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗХАТЧЕНКІВ.....	13
2.1 Проведення соціального емпіричного дослідження (завдання, етапи, характеристика респондентів).....	13
2.2 Аналіз результатів соціального дослідження духовної опіки та соціальної підтримки безхатченків.....	16
2.3 План тем для обговорення на зустрічах на духовну тематику.....	25
2.4 Рекомендації щодо покращення соціальної підтримки безхатченків.....	27
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31
ДОДАТКИ.....	36

ВСТУП

Актуальність дослідження. В одному з останніх звітів Програми ООН з населених пунктів (UN-HABITAT) зазначається, що понад 1,2 мільярда з 7 мільярдів людей на нашій планеті є бездомними в такій чи іншій формі. Це число найімовірніше збільшується за рахунок бідності, економічних криз, конфліктів, природних катастроф і урбанізації (зростання кількості міських жителів). Наприклад: в цілому світі на даний момент 65 млн. біженців, що є найвищою за всі часи зареєстрованою кількістю; 863 млн. чоловіків, жінок і дітей живуть в нетрях і фавелах по всьому світі; у 1950 р. у містах жило лише 746 млн. людей, у 2014 р. ця кількість зросла до 3,9 мільярдів, у 2050 р. досягне 6,4 млрд. Темп зростання урбанізації здійснює значний тиск на будівництво та надання послуг; зростає кількість бездомних на вулицях Європи і по всьому світу, які втратили життєву безпеку і потребують допомоги, щоб повернутися у суспільство [37].

Україна є країною, що розвивається, країною розвиток якої проходить у нелегких соціально-економічних умовах. Соціальна робота з різними категоріями населення є необхідною. Однією із категорій є безхатченки. Безхатченки зустрічаються із складними соціальними ризиками, зумовленими тим, що вони не мають житла. Перебуваючи у вкрай важкому становищі, вони мають необхідність в отриманні соціальної підтримки.

Право на соціальну підтримку є основоположним правом людини, громадянина України, яке закріплене в Конституції України. Це право являє собою можливість отримувати соціальну підтримку з боку держави, оскільки така особа знаходиться у важкій життєвій ситуації. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» складними життєвими обставинами є обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно. Бездомність є чинником, який зумовлює складні життєві обставини [21]. Виходячи із визначення «складні життєві обставини» особа, яка знаходиться в такому стані, немає дому та проживає на вулиці не може самотійно

подолати цю ситуацію, не може самостійно піклуватися про своє здоров'я, а також бути активним учасником суспільного життя.

В основі духовної опіки лежить духовна складова людини, її дух. Однією зі складових частин здоров'я людини є її духовне здоров'я. **Духовне здоров'я** – це стан свідомості психіки, узгоджений з вимогами законів природи, суспільства, мислення; сутністю свого буття і призначення у світі. [18].

Світогляд людини, її світобачення, сприйняття світу, розуміння процесів і закономірностей, які у ньому відбуваються є складовими духовності людини. Так як кожна людина є неповторною індивідуальністю, то відповідно кожна має свою духовність, своє світобачення. Від духовного стану залежить те, як людина вчинятиме, її життєдіяльність та співіснування з іншими людьми, оскільки, на її поведінку впливатимуть її знання, навички, здібності, переконання. Таким чином світогляд людини, її духовний стан формують соціальний, а також фізичний добробут, її здоров'я.

Теоретичним дослідженням питання безхатченків займаються вчені різних галузей знань: соціології, права, педагогіки на теренах України і інших країн. Зокрема: А. Рябчук [23, 24], І. Грига [5], А. Гудзь [6], В. Литвиненко [17], О. Давидюк [7, 8], О. Тищенко [30], М. МакГривві [37], Ш. Разпотнік [39] та ін. Однак, дане питання ще потребує розгляду. На нашу думку, у духовній сфері, у сфері соціальної підтримки, це питання ще недостатньо вивчене.

Мета дослідження – дослідити сферу духовної опіки та соціальної підтримки безхатченків та розробити план тем для зустрічей, на яких обговорюються духовні теми та рекомендації щодо покращення соціальної підтримки безхатченків.

Об'єктом дослідження виступають духовна опіка та соціальна підтримка безхатченків.

Предмет дослідження – особливості духовної опіки та соціальної підтримки безхатченків.

Гіпотеза дослідження: безхатченки самі обирають даний спосіб життя і не бажають його змінювати.

РОЗДІЛ І.

ОГЛЯД НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДУХОВНОЇ ОПІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗХАТЧЕНКІВ

1.1. Визначення понять «безхатченки», «бездомний», «бездомність»

Академічний тлумачний словник української мови наводить визначення слова «безхатченко», як такої людини, яка немає хати. Визначення слова «бездомний» є більш розкритим та інтерпретується як особа яка немає житла, без постійного місця проживання, веде кочовий спосіб життя [26]. Дані два поняття: «безхатченко» та «бездомний», на нашу думку є синонімічними, тому що йдеться про осіб, які не мають де жити.

Історично бездомність з'являється з того часу, коли у суспільстві виникає поняття «дому», «будинку». Існування людини не можна уявити без прагнення відчувати власний дім, до якого можна прийти, власного коріння, родинних зв'язків.

Бездомність відповідно до Закону України *«Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»* визначається як: «соціальне становище людини, зумовлене відсутністю в неї будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання». Той самий закон визначає поняття бездомної та безпритульної особи. **Бездомна особа** - особа, яка перебуває у соціальному становищі бездомності. До бездомних осіб належать безпритульні особи та особи, які мають притулок. **Безпритульна особа** - повнолітня особа, яка проживає на вулиці, в парках, підвалах, під'їздах будинків, на горищах, об'єктах незавершеного будівництва, в інших місцях, непризначених та непридатних для проживання, у тому числі жилих приміщеннях, що перебувають в аварійному стані [22].

Організація, яка виникла в 1989 році і працює з бездомними FEANTSA - Європейський союз національних організацій визначає **бездомність**, як відсутність тривалого, особистого, придатного для проживання житла [35]. У Додатку 1.1 ми подаємо Таблицю, яка містить 4 загальні категорії

бездомності. Дані категорії розподіляються на 13 груп, деякі з них включають декілька підгруп [29].

Отже, форм бездомності є досить багато і відповідно до цих категорій поняття «бездомності» розширюється і охоплює навіть тих осіб, які не є безхатченками, оскільки фактично не перебувають на вулиці («прихована» бездомність).

1.2. Причини виникнення бездомності

На думку Р. Малоні ми живемо в соціально-економічній системі, частини якої взаємодіють одна з одною. При цьому, якщо взаємодія є ефективною, то вона сприяє розвитку особистості, якщо ж ні, то окрема людина опиняється на межі бідності. Йдеться про існування зачарованого кола бідності, в яке потрапляють люди, зокрема бездомні (рис.1) [13].

Наприклад, відсутність праці призводить до відсутності заробітку і неможливості забезпечення власних потреб. Неможливість забезпечити потреби в достатньому харчуванні призводить до погіршення здоров'я. Від недостатнього харчування знижується успішність молодших членів сім'ї, а це, в свою чергу, призводить до отримання неякісного рівня освіти. Недостатній рівень освіти унеможлиблює отримання працевлаштування, яке б повною мірою забезпечувало потреби людини. Дана ситуація діє по колу [13].

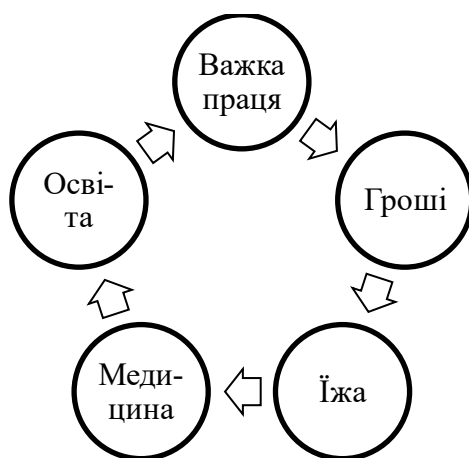

Рис. 1. Зачароване коло бідності [13]

На думку А. Тищенко аналіз причин та наслідків бездомності свідчить, що бездомність як соціальне явище нерозривно пов'язане з економічним,

соціальним, політичним та гуманітарними становищем країни. Бездомні – це частина суспільства і все, що відбувається в суспільстві, відображається на причинах, через які людина опиняється на вулиці [30].

В. Литвиненко розподіляє причини бездомності на дві групи: об'єктивні (стихійне лихо, катастрофа, війна, втрата житла через різні схеми ошуканства і ін.), та суб'єктивні (аморальний спосіб життя, ігнорування правил безпеки, зокрема, пожежної, тощо) [17].

Українська дослідниця бездомності А. Рябчук наводить декілька груп людей, які перебувають під **ризиком стати безхатченками**: особи, які перебувають в інституціях; особи в яких відсутні документи; не мають постійного місця роботи; особи, які зазнають насилля в сім'ї; особи, які проживають в місцевостях з частими виникненнями стихійних лих чи в зонах, в яких відбуваються військові конфлікти; особи, які страждають від фізичних чи психічних вад, а також діти й особи похилого віку, які не мають постійних опікунів [24].

Ш. Разпотнік і Б. Деклева виділяють чотири групи причинно-наслідкових факторів, які спричиняють бездомність на мікро- та макрорівні. Дані фактори наводимо в Додатку 1.2, яка пов'язує причинно-наслідкові фактори з так званими фокусами підтримки, які мають означати дію в протилежному напрямку від причинних факторів [39]. З даної таблиці випливає, що: 1) структурні причини виникнення бездомності можливо подолати за допомогою превентивної підтримки, за допомогою політики запобігання виникненню бідності, безробіття, розв'язання проблем із житлом; 2) з інституційними причинами можливо боротися за допомогою створення житлового фонду, програм доступного і соціального житла, допомоги із пошуком, винаймом житла; 3) розв'язання міжособистісних причин потребує спрямованості на догляд за особою; 4) індивідуальні причини потребують реінтеграційної підтримки, для відповідного функціонування в суспільстві.

І. Грига, Н. Кабаченко звертають увагу не те, що на перший погляд може складатися враження, що бездомні — це досить гомогенна група, проблеми якої зумовлені відсутністю нормального житла, але насправді люди, які підпадають під це визначення, мають досить різноманітні потреби [5].

За даними дослідження О. Давидюк проблема працевлаштування для більшості безхатченків є багатоаспектною: 1) неофіційна зайнятість; 2) низька кваліфікація; 3) відсутність реєстрації/прописки (короткий термін тимчасової реєстрації); 4) вік, що ускладнює пошук роботи для осіб старших вікових груп; 5) низький рівень заробітної плати, що не дозволяє не те що вирішувати проблеми з житлом, а, навіть, забезпечити фізіологічне виживання. Неофіційна зайнятість позбавляє бездомних осіб трудових прав, соціальних гарантій, знижує пенсійні накопичення [7].

Безхатченки часто є людьми, які вирости у стражданнях із самого дитинства і були вимушені виживати, є самотніми, без соціальної підтримки, без працевлаштування та ресурсів, втратили почуття соціуму та сімейних цінностей, на яких ґрунтується відповідальність. Процес реінтеграції займає багато часу. Він включає не лише отримання безпечного житла, але й містить в собі психологічні, духовні перетворення, відновлення довіри до людей, навчання вибудовуванню відносин. Безхатченки фактично є виключеними із життя громади і суспільства, незважаючи на те, що вони живуть у суспільстві.

1.3. Виключення безхатченків суспільством та його вплив на інвалідизацію

Як зазначає А. Рябчук необхідно звернути увагу на проблему політичної та економічної ексклюзії безхатченків. Бездомні «виключені» з економічної системи, адже, зазвичай, для них немає роботи, і вони є «зайвими» на ринку праці [23].

Підтвердженням даної думки є результати презентованого в листопаді 2020 року соціологічного дослідження «Думки, погляди та ставлення

українців щодо безбар'єрності в суспільстві» проведеного Київським міжнародним інститутом соціології та громадською організацією «Безбар'єрність». В опитуванні взяли участь близько 1800 людей по всій Україні. 64% опитаних вважають, що найбільше зіштовхуються з бар'єрами в суспільстві безхатченки [10].

Особа, яка проживає на вулиці перебуває в складних життєвих обставинах. Виникненню інвалідності сприяють наступні негативні чинники: несприятливі умови життя; запізніле звернення, обмежений доступ до отримання медичних послуг; виникнення захворювань, таких як: ушкодження кінцівок внаслідок низьких температур (обморожень) та некроз тканин живого організму; ведення шкідливого способу життя; інфекційні захворювання.

Відповідно до Закону України **«Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»** передбачається, що: «бездомні особи з інвалідністю за їх власним бажанням влаштовуються до стаціонарних соціально-медичних установ та інших закладів соціальної підтримки (догляду)» [22]. Для проживання в таких закладах необхідним є отримання пакету документів на підтвердження статусу інвалідності, пенсії.

Отже, безхатченки, які мають проблеми із самостійним пересуванням потребують соціальної підтримки в: отриманні медичної допомоги, встановленні інвалідності та допомоги в направленні в установи для постійного проживання.

1.4. Безхатченки, як об'єкт отримання духовної опіки та соціальної підтримки

Папа Римський Іван Павло II у зверненні у Нью-Йорку 2 жовтня 1979 року, закликав своїх слухачів робити пильний аналіз ситуацій, в яких проживають бідні, щоб визначити структурне коріння бідності та сформулювати конкретні рішення [13]. Людина є істотою не тільки фізичною, але і духовною, у ній закладене прагнення до духовного.

Академічний тлумачний словник української мови наводить визначення слова «**духовний**», як те, що пов'язане з внутрішнім світом людини, її моральним світом, пов'язане із спільністю ідей, поглядів, прагнень, є нематеріальним та нетілесним. «**Опіка**» визначається як: піклування про кого-небудь, що-небудь, догляд за кимось, постійний нагляд [26]. З цих визначень випливає, що **духовна опіка безхатченків** – це піклування, догляд за їхнім внутрішнім світом, моральними цінностями, поглядами, прагненнями.

Духовності не може бути без віри. Віра – це стан душі, спосіб життя. Життя без віри, без духовності, втрата релігійних цінностей призводить до тяжкої руйнації внутрішньої свідомості та до морального занепаду[19].

Духовна опіка безхатченків є проявом гуманного ставлення до людської гідності. Життя людини є даром, і, як таке, становить головну цінність людини та суспільства.

Духовність – це поняття, що використовують для опису нематеріальної складової дійсності, над якою працюють через психотерапію (наприклад, медитації), молитовні групи і діяльність релігійних спільнот. Духовність окреслює ту частину дійсності, що належить лише до нематеріальної частини людського життя, а численні визначення намагаються охопити різноманітні бачення духовності в сучасному світі, наприклад, у філософському значенні духовність означає «спосіб життя» [1].

Академічний тлумачний словник української мови, визначає «**соціальний**», як «пов'язаний із життям і стосунками людей у суспільстві, суспільний». «**Підтримувати**» визначається, як притримувати, не давати впасти кому-небудь, надавати матеріальну, моральну та іншу допомогу, сприяти в чому-небудь, підтримуючи чим-небудь, не давати загинути [26]. Отже, з цих термінів випливає, що **соціальна підтримка** – це надання матеріальної, моральної та інших видів допомоги, яка підкріплює, сприяє в чому-небудь для того, щоб не дозволити кому-небудь втратити здоров'я або навіть життя.

Як зазначає Л. Шумна, **соціальна підтримка** (піклування) – це система заходів з матеріального забезпечення коштом державного та місцевого бюджетів та інших джерел фінансування громадян, які не набули з різних причин юридичного права на пенсії та інші види допомог, але потребують соціальної допомоги, не можуть самостійно вийти із скрутного становища [32].

В рекомендаціях про догляд за людьми, що проживають на вулиці, які видала Рада Папи Римського з опіки над мігрантами та подорожуючими, в розділі про опіку над людьми без постійного місця проживання розкрито погляд Церкви на бездомність [38]: людина потребує не тільки фізичного догляду, але і духовного; Церква мотивує християн на підтримку і допомогу таким людям; Життя на вулиці є важким та небезпечним, є щоденною боротьбою за виживання. Хто живе без житла, змушений до залежного існування, не може задовольнити базові потреби, виставлений на агресивність, мороз, приниження, знаходиться під загрозою бути вигнаним як небажана особи. Кількість убогих без даху зростає, зменшується кількість місць, де вони можуть знайти притулок. Крім того ми є свідками того, що змінюється ставлення до них. Відсутність житла означає **поступову втрату людиною прав**. Важче отримати допомогу, працевлаштування, особисті документи та ін. Безхатченки залишаються без імені та голосу, часто без можливості до захисту і ресурсів для покращення майбутнього. Часто **втрачається або ускладнюється можливість отримання допомоги** від державних установ, оскільки зазвичай вони не мають особистих документів [38].

Катехизм католицької церкви наводить поняття гідності людської особи та поваги до неї, солідарності в суспільстві, суспільного блага та його розподілу.

Так, **гідність людської особи** має своє джерело в створенні її на образ і подобу Божу. Гідність людської особи звершується в її покликанні до Божого

блаженства. Люди мають можливість формувати себе самі й внутрішньо зростати: чуттєве та духовне життя є матерією для зростання особи [14].

Хоча безхатченки й потребують допомоги і мають різні проблеми, вони **мають людську гідність**, чого ми не можемо ігнорувати. Повага до людської гідності не є чимось що потрібно заслжити, заробити, і є тим що не залежить від самої людини, оскільки є даром, подарунком від Бога.

Соціальна підтримка може надаватися у різних видах: від надання кредиту, і до залучення до громадських робіт. Вимогами до надання соціальної допомоги є її конкретність та адресність, вона повинна надаватися тим особам, які здатні нею скористатися. Наприклад, створення робочих місць з урахуванням специфічного способу життя безхатченків та їх ментальності. Враховувати потрібно схильність до залежностей, ментальність та особистісні якості безхатченка.

Якість послуг, які надаються бездомним особам та безпритульним дітям, тобто можливість задовольняти потреби отримувачів, залежить від ряду факторів: системи мінімальних державних стандартів для суб'єктів, які їх надають; контролю з боку незалежно створених інспекцій або громадськості; впровадження ліцензій та розробки механізму ліцензування для суб'єктів, які надають соціальні послуги; розвитку конкурентних відносин на ринку соціальних послуг [6].

Отже, духовна опіка і соціальна підтримка є важливими сторонами допомоги такій групі населення як безхатченки. Це розширений погляд на людину. Важливим є не акцентувати всю увагу на одній сфері, занедбуючи іншу. Основоположною є рівновага. Духовна опіка спрямовується на: побудову відносин з Богом, відносин з іншими людьми, внутрішній світ людини, моральні цінності. Соціальна підтримка проявляється в наданні матеріальної допомоги, соціального обслуговування, та наданні різного спектру пільг.

Духовна опіка безхатченків потребує уваги дослідників, оскільки дане питання не є достатньо вивченим. Соціальна підтримка орієнтована

здебільшого на сім'ї, на осіб, які мають інвалідність. Протягом останніх декількох років - на військових, що повертаються із району проведення ООС, однак в науковій літературі не зустрічається питання із надання соціальної підтримки безхатченкам. Можливо, це пов'язано із «статусом» безхатченків, негативним ставленням до них суспільства, їхньою фактичною виключеністю.

РОЗДІЛ II. ДОСЛІДЖЕННЯ ДУХОВНОЇ ОПІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БЕЗХАТЧЕНКІВ

2.1. Проведення соціального емпіричного дослідження (завдання, етапи, характеристика респондентів).

Завдання дослідження: 1) охарактеризувати нинішній стан проведення молитовних зустрічей, а саме: рівень потреби у зустрічах, задоволеність тим як проходять зустрічі і побажання стосовно обговорюваних тем; 2) охарактеризувати теперішній стан соціальної підтримки безхатченків: потреби в послугах і видах допомоги; 3) розробити план тем проведення зустрічей для духовного зростання безхатченків на найближчий час; 4) розробити рекомендації щодо покращення соціальної підтримки безхатченків.

Етапи дослідження: 1. розробка бланків анкет для проведення емпіричного дослідження (Додаток 2.1., 2.2); 2. проведення опитування серед безхатченків у місті Києві; 3. проведення інтерв'ювання серед фахівців (в т.ч. волонтерів), які працюють з безхатченками; 4. статистична і математична обробка даних та графічна презентація за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS з подальшою їх кількісною та якісною інтерпретацією та змістовим узагальненням; 5. оформлення таблиць, діаграм для відображення результатів проведеного дослідження; 7. аналіз результатів дослідження.

Анкетування безхатченків проводилось на початку березня 2020 року, а інтерв'ювання фахівців проводилось з березня до вересня 2020 року.

У дослідженні взяли участь безхатченки м. Києва - 30 осіб та фахівці (в т. ч. волонтери), які працюють з безхатченками - 10 осіб у м. Києві.

Таблиця 1. Демографічні дані респондентів

Дані	Безхатченки	Фахівці
Кількість	30 осіб	10 осіб
Стать, %:		
Жіноча	13,33	50
Чоловіча	86,67	50
Вікові групи, %:		

20-30	3,7	20
31-40	33,34	50
41-50	37,04	20
51-60	14,81	10
Більше 60	11,11	-
Освіта, %:		
неповна середня (або нижче)	10,34	-
середня	24,14	-
середня спеціальна	44,83	-
вища	20,69	100
	Тривалість життя на вулиці, %:	Тривалість роботи з безхатченками, %:
до 1 року	25	10
1-2 роки	10,71	10
2-5 років	17,86	10
5-10 років	21,43	50
10 років і більше	25	20
Фахівці працюють в наступних організаціях, %:		
благодійні організації	-	50
займаються волонтерською діяльністю	-	50

Відповідно до Табл.1, серед опитаних безхатченків значно переважають чоловіки (86,67%). Серед фахівців розподіл респондентів за статтю є рівномірним (по 50%) (Додатки 3.1, 3.2). Найбільша вікова група опитаних безхатченків є особи віком від 41 до 50 років, а фахівців - віком від 31 до 40 років (Додатки 4.1, 4.2). Серед опитаних безхатченків найбільше переважають особи із середньою спеціальною **освітою** (44,83%), найменш представлені – особи із неповною середньою освітою, або без освіти – 10,34%. Опитані фахівці (в т.ч. волонтери) всі мають **вищу освіту** (100%) (Додатки 5.1, 5.2).

Фахівці (в т.ч. волонтери), які працюють з безхатченками мають різноманітні **спеціальності**. Серед них лише 10% є соціальним працівником, решта мають інші спеціальності (Додаток 6). На запитання до фахівців «**В якій галузі знань, Ви потребуєте вдосконалення?**»: 80% зазначили, що потребують вдосконалення в галузі права; 60% - в сфері психології, а 40% в сфері соціальної роботи. (Додаток 9).

Безхатченки, здебільшого, мають родичів (Табл.2). З'ясування причин чому вони не звертаються по допомогу до своїх родичів потребуватиме подальшого дослідження. Конфліктні ситуації в родинях можуть бути причиною проживання на вулиці. Приклад такої ситуації наводить фахівець розповідаючи про жінку, яка пішла від чоловіка, який проявляв до неї насилля (Додаток 25). Однією з тем, яка цікавить безхатченків є «проблеми в сім'ях», напевно це саме ті проблеми з якими вони не змогли впоратися (Додаток 17.1). Відповідно до даних Табл.2. майже одна третина анкетованих немає родичів і відповідно, не мають до кого звернутися по допомогу, є самотніми.

Таблиця 2. Відповіді безхатченків на питання: «Чи маєте Ви родичів? Якщо так, то кого саме?»

Родичі, яких мають	Відповіді		Відсоток спостережень
	N	Проценти, %	
Сестри, брати	9	19,9	36,0
Мама, батько	7	15,6	28,0
Діти	7	15,6	28,0
Немає родичів	7	15,6	28,0
Колишній чоловік, дружина	4	8,9	16,0
Дядько, тітка	4	8,9	16,0
Племінники	4	8,9	16,0
Дідусь, бабуся	2	4,4	8,0
Я - сирота	1	2,2	4,0
Всього	45	100	180

Відповіді на запитання до безхатченків «Назвіть, будь ласка, в яких організаціях Ви отримували допомогу?» наводимо в Табл.3. Анкетовані назвали 8 організацій, в яких вони отримували допомогу. Організацією, яку найчастіше вказували клієнти є ВБФ "Деполь Україна". Клієнтами названі дві державні структури: Центр обліку бездомних громадян та Паспортний стіл, а решта організацій є релігійними благодійними організаціями.

Таблиця 3. Відповіді безхатченків на питання: «Назвіть, будь ласка, в яких організаціях Ви отримували допомогу?»

Назва організації	Відповіді		Відсоток спостережень
	N	Проценти, %	
ВБФ "Деполю Україна"	15	60,0	78,9
Caritas Spes	2	8,0	10,5
Сестри місіонерки любові	2	8,0	10,5
Церква "Перемога"	2	8,0	10,5
Центр обліку бездомних громадян	1	4,0	5,3
Паспортний стіл	1	4,0	5,3
БЦ "Стефанія"	1	4,0	5,3
Благодійні фонди (які саме не вказано)	1	4,0	5,3
Всього	25	100	131.6

2.2. Аналіз результатів соціального дослідження духовної опіки та соціальної підтримки безхатченків.

З метою з'ясування рівня потреби, задоволеності тим як проходять зустрічі, а також, подальшої розробки плану тем, які будуть обговорюватися на таких зустрічах респондентам обох груп були поставлені запитання, які стосуються духовної опіки.

На запитання до безхатченків щодо їхньої участі у зустрічах, на яких обговорюються духовні теми, 86,67% респондентів відповіли ствердно (Додаток 10). При цьому 42,31% клієнтів зазначили, що така участь є «частою»; по 19,23% опитуваних беруть участь у таких зустрічах «радіше часто, ніж рідко» та «рідко» (Додаток 11).

Клієнтам було запропоновано оцінити наскільки вони задоволені тим, як проходять зустрічі: 52% - оцінили рівень задоволеності на максимальному рівні (10 б.); 8% - на 9 з 10 балів; 24% - оцінили рівень задоволеності на 8 балів з 10; на 6 і 7 балів, а також на 2 і 3 бали оцінили по 4% опитаних, що показує їхню певну незадоволеність тим, як проходять зустрічі (Додаток 12). Отже, більшості опитаних рівень задоволеності тим як проходять зустрічі є досить високим, що є позитивним відгуком.

На запитання **«Чи потребують безхатченки духовної опіки?»** 100% фахівців відповіли ствердно (Додаток 13). Однак, рівень потреби в зустрічах, на яких обговорюються духовні теми 70% фахівців оцінили максимальною мірою, а 30% фахівців оцінили на 8 балів з 10, що також свідчить про високий рівень потреби у них. При цьому фахівці, обґрунтовували відповіді у 8 балів тим, що «не всі безхатченки зацікавлені у таких зустрічах» (Додаток 14).

Цитати фахівців, що ми отримали у відповідь на запитання, яке стосується того чи потребують безхатченки духовної опіки наводимо у Додатку 15. *На думку фахівців духовна опіка необхідна, бо:* **1)** людина є створена Богом і потребує пізнавати Бога, налагодити відносини з Богом; **2)** є опікою духом людини; **3)** спрямована на задоволення потреби людини замислитися над сенсом життя, віднайти втрачений сенс; **4)** огортає і емоційну сферу людини, переживання, є «притулком для серця»; **5)** є спрямування людини до моральних цінностей.

Відповіді безхатченків на запитання **«Як Ви вважаєте, як мають виглядати такі зустрічі?»**, ми згрупували в чотири категорії і наводимо в Додатку 16.1. В категорії **«Висловлювання, які є загальними»** наведені ті фрази, які виражають як зустрічі мають проходити, їхні зовнішні атрибути.

У категорії **«Висловлювання, які стосуються атмосфери»** наведені цитати, які відображають побажання, а також, на нашу думку, причини того, чому безхатченки беруть участь у цих зустрічах. Це є відображенням прагнення бути акцептованим, відчувати увагу, співчуття, емпатію, радість від зустрічей, відчувати, потребу бути вислуханим, підтриманим тощо.

У категорії **«Побажання»** цитати безхатченків говорять про те, що вони бажають, щоб більше людей брало участь у таких зустрічах. Це є проявом певної солідарності, і бажання ділитися добром.

У категорії **«Висловлювання, на які варто звернути увагу для покращення підготовки до зустрічей»** зазначені цитати, які містять потребу чути більше про Бога, Ісуса, читати Біблію, обговорювати різні життєві теми,

а також, що є досить цікавим, прагнення до особистої розмови, на якій піднімуться більш особисті питання.

Відповіді фахівців на запитання **«Як Ви вважаєте, як мають виглядати такі зустрічі?»**, ми згрупували в три категорії і наводимо в Додатку 16.2. У категорії **«Зовнішні атрибути»** наводимо висловлювання, що стосуються організації зустрічей: розташування учасників, місце зустрічей, інформування про зустрічі.

У категорії **«Атмосфера»** фахівці наголошують про важливість атмосфери, в якій проходять зустрічі: орієнтованість на потреби учасників зустрічі, атмосфера взаємоповаги, поваги до людської гідності, прийняття і включення. У категорії **«Хто проводить зустрічі»** звертається увага на те, що зустрічі повинні проводити духовні особи (священники, черниці), богослови.

Відповіді безхатченків на запитання **«Які теми, питання, проблеми Ви б хотіли підняти на таких зустрічах?»**, ми згрупували в три категорії (Додаток 17.1). У категорії **«Висловлювання, які є загальними»** наведені фрази, які не достатньо виражають, які теми хотіли б порушити.

У категорії **«Висловлювання, які відображають бажання обговорити наступні теми»**, питання, які цікавлять: відносини з Богом, з людьми, про гріх, питання віри, потреби в молитві, спокою, моральні теми та інші.

В категорії **«Висловлювання, які опосередковано стосуються духовності, оскільки впливають на духовний стан людини»** наведені цитати, які відображають загальнолюдські проблеми: сім'ї, праці та інші.

Виходячи із цитат фахівців на запитання **«Як Ви вважаєте які теми повинні порушуватися на таких зустрічах?»** (Додаток 17.2) основними темами можуть бути: відносини з Богом, людьми, заповіді, гріх, добро і зло, духовне життя, види молитви, моральні цінності, правди, віри, сенс життя, екзистенційні теми, відповідальність, відчуття самотності і покинутості, зміни в житті, цілі в житті, питання залежності, самоповаги, самооцінки,

поваги до інших людей, людської гідності, любові і ставлення до матеріальних благ.

З метою з'ясування потреби в отриманні допомоги і послуг та розробки рекомендацій респондентам обох груп були поставлені запитання, які стосуються соціальної підтримки.

Проаналізувавши відповіді безхатченків на запитання «Яку найнеобхіднішу потребу Ви маєте?», ми розташували цитати по частоті відповідей в анкетах. Так, найнеобхіднішими потребами безхатченків виявились: працевлаштування, одяг, взуття (Табл.4). Варто зазначити, що серед безхатченків лише 20,69% мають вищу освіту, що може ускладнювати пошук роботи у зв'язку з низькою кваліфікацією.

Таблиця 4. Відповіді безхатченків на питання: «Як Ви вважаєте, яку найнеобхіднішу потребу Ви маєте?»

Цитати опитаних клієнтів	Частота наведеної відповіді (кількість)
Працевлаштування	6
Одяг, взуття	6
Примирення із сім'єю	4
Відновлення документів	4
Житло	4
Коло спілкування	3
Матеріальна допомога	2
Медична допомога	2
Оформлення пенсії	1
Повернення боргів	1
Вирішення проблем (яких саме проблем не уточнюється)	1

На думку фахівців найнеобхіднішими потребами безхатченків є (Додаток 18): **1)** житло, безпечне місце для перебування, відчуття безпеки; **2)** потреба Бога; **3)** наявність соціальних зв'язків (спілкування, включеності в соціум, наявність друзів, любові, довіри, підтримки); **4)** задовільнити фізіологічні потреби (харчування, одяг, прийняття душу та ін.); **5)** медична допомога.

Відповіді опитаних безхатченків і фахівців на питання: «Чи потребують безхатченки матеріальної допомоги?» наводимо у Табл.5 (Додатки 19.1, 19.2).

Таблиця 5. «Чи потребують безхатченки матеріальної допомоги?»

Чи потребують безхатченки матеріальної допомоги?		
Відповіді безхатченків, %	Рівень потреби	Відповіді фахівців, %
33,33	дуже потребують	20
46,67	потребують	50
13,33	не потребують	20
-	зовсім не потребують	10
6,67	інше	-

Отже, бачимо, що трохи менше половина (46,67%) опитаних безхатченків і половина (50%) фахівців вважають, що безхатченки «потребують» матеріальної допомоги, в свою чергу 33,33% безхатченків і 20% фахівців вважають, що вони «дуже потребують» матеріальної допомоги.

Відповіді опитаних безхатченків: «Як би Ви отримували матеріальну допомогу, то які потреби Ви б задовільнили?» наведені у Табл.6 (Додатки 19.3-19.6).

Таблиця 6. Відповіді безхатченків на питання: «Як би Ви отримували матеріальну допомогу, то які потреби Ви б задовільнили?»

Потреби, які б задовільнили	Частота відповідей, %
На винайм житла	76,7
На купівлю одягу, взуття	23,3
На купівлю ліків	16,7
На купівлю їжі	13,3

З відповідей безхатченків на дане питання випливає, що вони б за матеріальну допомогу винайняли житло (76,7%).

Уточнюючи надані відповіді (Додатку 20), фахівці звертають увагу на потребу застосування **організованого індивідуального підходу** в наданні матеріальної допомоги. На думку деяких фахівців клієнти не зможуть правильно розпорядитися отриманою допомогою і тому є потреба в створенні певного фонду, організації, яка виділятиме ці кошти на конкретну потребу. Таким чином соціальні працівники (фахівці) допомагатимуть

розпоряджатися матеріальною допомогою. Однак, на нашу думку, це може спричинити до певної залежності від соціального працівника і не розвиватиме відповідальності, самостійності в клієнта за свої дії, життя.

Також, звертають увагу на те яким чином відбуватиметься надання допомоги: не давати кошти готівкою. Даний вид допомоги може спрямовуватися на допомогу з оплатою житла, лікування, одягу, їжі, нічлігу. І надання допомоги як певний виховний процес через надання праці, а не коштів. Що також є підтримкою гідності людини, коли вона працює і отримує чесно зароблену заробітну плату почуває себе краще як на духовному, так і на психологічному рівні.

На думку фахівців безхатченки за рахунок матеріальної допомоги, в першу чергу задовільняють наступні потреби (Додаток 21): **1)залежності** (алко- нарко- та ін.); **2) фізіологічні** (їжа, вода, ліки, одяг, взуття, гігієнічні засоби); **3)соціальні**, потребу в дружбі (купуючи їжу і ділячи її з іншими). Також є певні відмінності між тим які потреби задовільняють чоловіки («алкогольні потреби»), і жінки («одягу, гігієнічні засоби»).

Фахівці акцентують увагу на проблеми, які мають клієнти: алко- та наркозалежності. Проблема залежності з проживанням на вулиці не вирішується, але лише погіршується. Оскільки, із переживанням постійного стресу із пошуком їжі, збиранням вторсировини, щоденним пошуком місця для ночівлі зовсім не сприяє стабільному психологічному стану, що і призводить до вживання алкоголю чи інших речовин для того, щоб «забути», «забути біль, забути те що ти німому не потрібний».

Відповіді фахівців явно контрастують із відповідями клієнтів, які наведені в Додатку 21, оскільки, відповідно до неї 76,7% опитаних клієнтів зазначили, що матеріальну допомогу скерували б на винайм житла.

Відповіді опитаних фахівців і безхатченків щодо того, наскільки безхатченки **мають потребу в наступних видах допомоги** наведено у Табл.7 (Додатки 22.1-22.5 і 23.1-23.5).

Таблиця 7. Порівняльна таблиця рівня потреб у різних видах допомоги, на думку фахівців і безхатченків

<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>	<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>	<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>	<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>
<u>Дуже потребують (%)</u>		<u>Потребують (%)</u>		<u>Не дуже потребують (%)</u>		<u>Зовсім не потребують (%)</u>	
1. Їжа							
<u>22,73</u>	<u>70,00</u>	<u>45,45</u>	<u>30,00</u>	<u>27,27</u>	<u>-</u>	<u>4,55</u>	<u>-</u>
2. Одяг							
<u>22,73</u>	<u>20,00</u>	<u>50,00</u>	<u>70,00</u>	<u>13,64</u>	<u>10,00</u>	<u>13,64</u>	<u>-</u>
3. Взуття							
<u>26,92</u>	<u>40,00</u>	<u>42,31</u>	<u>60,00</u>	<u>19,23</u>	<u>-</u>	<u>11,54</u>	<u>-</u>
4. Засоби особистої гігієни							
<u>31,82</u>	<u>50,00</u>	<u>40,91</u>	<u>40,00</u>	<u>18,18</u>	<u>10,00</u>	<u>9,09</u>	<u>-</u>
5. Ліки							
<u>21,05</u>	<u>50,00</u>	<u>47,37</u>	<u>50,00</u>	<u>15,79</u>	<u>-</u>	<u>15,79</u>	<u>-</u>

Отже, на думку опитаних клієнтів і інтерв'юваних фахівців потреба в наданні таких видів допомоги, як: їжа, одяг, взуття, засоби особистої гігієни, ліки є. Також спостерігається, що майже за всіма видами допомоги фахівці вважають, що бездомні мають вищий рівень потреби («дуже потребують»), ніж самі клієнти.

Таким чином, 27,27% клієнтів вважають, **«не дуже потребують»** допомоги з **їжею**. Стосовно потреби в **одягу** думка клієнтів складає 16,64%, а фахівців лише 10%. Потребу у **взутті** 19,23% клієнтів зазначили як «не дуже потребують». На думку 18,18% клієнтів і 10% фахівців безхатченки «не дуже потребують» такого виду допомоги, як **засоби особистої гігієни**. На думку 18,79% клієнтів вважають, що безхатченки «не дуже потребують» такого виду допомоги, **як ліки**.

Варто зазначити, що фахівці жодного разу не вказали таку відповідь, як «зовсім не потребують» певного виду допомоги, натомість бездомні вважають, що «зовсім не потребують»: їжі - 4,55%, одягу - 16,64%, взуття - 11,54%, засобів особистої гігієни - 9,09%, і ліків - 15,79%. Варто зазначити, що анкетування проводилось на початку березня, до початку пандемії коронавірусу, і ситуація тоді була дещо іншою.

Думка опитаних клієнтів і фахівців щодо того, наскільки безхатченки мають потребу в наступних видах послуг наведено у Табл.8 (Додатки 22.6-22.14 і 23.6-23.14).

Таблиця 8. Порівняльна таблиця рівня потреб у різних видах послуг, на думку фахівців і безхатченків

<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>	<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>	<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>	<u>Безхатченки</u>	<u>Фахівці</u>
<u>Дуже потребують (%)</u>		<u>Потребують (%)</u>		<u>Не дуже потребують (%)</u>		<u>Зовсім не потребують (%)</u>	
1. <u>Прання одягу</u>							
<u>40,90</u>	<u>60,0</u>	<u>50,00</u>	<u>30,0</u>	<u>4,55</u>	<u>10,0</u>	<u>4,55</u>	<u>-</u>
2. <u>Користування душем</u>							
<u>47,83</u>	<u>70,0</u>	<u>47,83</u>	<u>30,0</u>	<u>4,34</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
3. <u>Медична допомога</u>							
<u>23,81</u>	<u>70,0</u>	<u>38,09</u>	<u>30,0</u>	<u>23,81</u>	<u>-</u>	<u>14,29</u>	<u>-</u>
4. <u>Допомога в оформленні, отриманні та відновленні втрачених документів</u>							
<u>16,67</u>	<u>50,0</u>	<u>33,33</u>	<u>30,0</u>	<u>38,89</u>	<u>20,0</u>	<u>11,11</u>	<u>-</u>
5. <u>Допомога в отриманні реєстрації місця проживання (перебування)</u>							
<u>23,81</u>	<u>50,0</u>	<u>28,57</u>	<u>40,0</u>	<u>42,86</u>	<u>10,0</u>	<u>4,76</u>	<u>-</u>
6. <u>Допомога з працевлаштуванням</u>							
<u>29,17</u>	<u>50,0</u>	<u>45,83</u>	<u>40,0</u>	<u>20,83</u>	<u>10,0</u>	<u>4,17</u>	<u>-</u>
7. <u>Сприяння в отриманні житла</u>							
<u>42,86</u>	<u>40,0</u>	<u>47,62</u>	<u>40,0</u>	<u>4,76</u>	<u>20,0</u>	<u>4,76</u>	<u>-</u>
8. <u>Допомога у відновленні родинних зв'язків</u>							
<u>26,67</u>	<u>30,0</u>	<u>26,67</u>	<u>50,0</u>	<u>26,67</u>	<u>10,0</u>	<u>19,99</u>	<u>10,0</u>
9. <u>Участь у зустрічах на духовну тематику</u>							
<u>29,17</u>	<u>60,0</u>	<u>45,83</u>	<u>40,0</u>	<u>12,50</u>	<u>-</u>	<u>12,50</u>	<u>-</u>

Отже, на думку опитаних як фахівців, так і бездомних потреба в наданні таких видів послуг, як: прання одягу, користування душем, медичної допомоги, допомоги з працевлаштуванням, сприянні в отриманні житла, участь у зустрічах на духовну тематику є.

Як і у випадку з наданням певних видів допомоги, так і з наданням певних видів послуг спостерігається, що фахівці вважають, що бездомні мають вищий рівень потреби ніж самі клієнти.

Досить цікавим є те, що 38,89% клієнтів вважають, що **«не дуже потребують»**, і 11,11% **«зовсім не потребують»** - **«допомоги у оформленні, отриманні та відновленні втрачених документів»** та 42,86%, а 4,76% **«зовсім не потребують»** - **«допомоги в отриманні реєстрації місця проживання»**, що складає половину опитаних. Однак, з досвіду знаємо, що документів безхатченки зазвичай не мають, що ускладнює отримання в державних закладах ними різних видів допомоги, в тому числі медичної.

Відповіді безхатченків, що стосуються потреби в допомозі з відновлення родинних зв'язків розподілилися майже рівномірно (по 26,67% **«дуже потребують»**, **«потребують»**, і **«не дуже потребують»**, а 19,99% **«зовсім не потребують»**).

На запитання до безхатченків **як часто вони потребують користуватися таким видом послуги як прийняття душу** клієнти відповіли: **«щодня»** - 6,67%, **«декілька разів на тиждень»** - 70,0%, **«декілька разів на місяць»** - 3,33%, **«важко сказати»** - 20%. На запитання до безхатченків **як часто вони потребують користуватися таким видом послуги як прання одягу** клієнти відповіли: **«декілька разів на тиждень»** - 53,33%, **«декілька разів на місяць»** - 26,67%, **«важко сказати»** - 20% (Додатки 24.1, 24.2). Варто звернути увагу на таку цікаву особливість, дивлячись на наше місто скільки є мийок для автомобілів, а скільки є місць де бездомні можуть прийняти душ? Є лише три місця: одна муніципальна і 2 благодійні організації [9]. У зв'язку з карантинними обмеженнями викликаними пандемією коронавірусу їхня діяльність також є обмеженою.

На думку інтерв'юованих фахівців притулки для безхатченків, пункти обігріву **потрібно створювати**, оскільки: 1) такі заклади функціонують як перша допомога (особливо, в зимовий період часу); 2) сприяють соціалізації клієнтів; 3) важливою складовою в допомозі людині (безпечне місце для перебування, спілкування) (Додаток 25).

В м. Києві таких закладів є дуже мало в порівнянні із кількістю безпритульних (комунальний і три, які утримують релігійні благодійні

організації). Знову ж таки, пандемія коронавірусу внесла корективи в діяльність цих закладів у зв'язку із необхідністю дотримання карантинних обмежень, що позначилось передусім на кількості прийнятих на ночівлю [9].

Проблеми безхатченків, які виникають із працевлаштування, отриманням медичної допомоги є тісно пов'язаними із міфами які існують стосовно них. Неурядова організація (HOPE – Homeless People), яка об'єднує безхатченків, тих осіб які мають досвід бездомності, тим кому загрожує бездомність та тих хто працює проти бездомності в Європі наводить міфи стосовно бездомних осіб, серед яких є міф який говорить про те, що люди самі обирають таке життя. Наводить наступний аргумент на спростування цього міфу: **«Ніхто не починає життя з метою втратити свій дім. Люди втрачають роботу, а потім і житло. Жінки тікають на вулицю, щоб уникнути домашнього насильства. Багато людей зазнали значних травм і просто не можуть впоратися із проблемами в житті. Інші страждають від психічних захворювань, депресією або посттравматичним стресом. Так, неправильний вибір може сприяти втраті дому; однак зовнішні обставини сильно впливають на цей вибір»** [36]. Звісно, важко уявити людину яка б свідомо, добровільно відмовилася від дому, оселі, безпеки, яку дає дім.

Отримані відповіді анкетованих безхатченків свідчать про бажання змін в житті (Додаток 26). Особливо промовистою є цитата: «не хочу так жити». На нашу думку, вона відображає прагнення змін, небажання вести такий спосіб життя. Цитати: «що мені потрібно, я змінюю», «не знаю», виражають небажання змінювати такий стан речей і можуть свідчити про неусвідомлення того, що людина потребує змін. У даних цитатах відображені прагнення до: відновлення стосунків із сім'єю, лікування від залежностей, відновлення документів, працевлаштування, що свідчить про прагнення вести нормальний спосіб життя і про усвідомлення того, що спосіб життя який вони ведуть, несумісний із відчуттям людської гідності. Відповіді, які стосуються духовного життя є досить цікавими, і на нашу думку їх найлегше

реалізувати, тому що завжди можна молитися, дякувати Богу, вивчати Біблію, це є найбільш доступним.

З відповідей опитаних безхатченків (Додаток 26) ми можемо зробити висновок, що гіпотеза про те, що безхатченки самі обирають даний спосіб життя і не бажають його змінювати спростовується.

2.3. План тем для обговорення на зустрічах на духовну тематику

З'ясувавши думку респондентів стосовно того, які теми мають обговорюватися на цих зустрічах, ми сформували наступний перелік можливих тем для обговорення:

- 1) Присутність Бога, Ісуса в моєму житті.
- 2) Всепрощаючий, люблячий Бог і мої відносини з Ним.
- 3) Молитва зі Святим Письмом, молитва за померлих, за рідних, за вирішення проблем.
- 4) Життя - це Божий дар. Як віднайти сенс життя?
- 5) Молитва - зміцнює дух. Як в молитві шукати спокою?
- 6) Як зростати у вірі? Як зміцнювати віру?
- 7) Кому я довіряю, кому можу довіряти, чи довіряю Богу, чи є в моєму оточенні є хтось кому довіряю?
- 8) Десять Божих заповідей в моєму житті. Гріх в моєму житті, як з ним боротися?
- 9) Вибір між добром і злом. Людина має завжди обирати між добром і ще більшим добром.
- 10) Духовна опіка є духовною їжею для людини. Де, в чому, коли моє серце знаходить притулок?
- 11) Відносини з Богом як фундамент будівництва відносин з людьми. Проблеми в сім'ях.
- 12) Я є людською особою і маю людську гідність. Я є люблений Богом.

- 13) Чому є страждання, чому втрачаємо близьких, рідних, що буде після смерті?
- 14) Як я можу підтримати іншу людину, якої форми підтримки я потребуую?
- 15) Повернення до нормального життя: лише мрія чи реальність, як можна її реалізувати?
- 16) Як боротися з лінню?
- 17) Як боротися із залежностями?
- 18) Як ми розуміємо поняття «духовна бідність», «матеріальна бідність»? Мої потреби: фізіологічні, психологічні?
- 19) Відчуття покинутості, самотності, виключеності суспільством. Як я переживаю свою самотність? Чи шукаю розраду в Бога?
- 20) Відчуття, які маю до Бога. Можливо, відчуваю злість, розчарування за те, що сталося в моєму житті?
- 21) Відповідальність, співвідповідальність в моєму житті. Прагнення до змін, як можу на краще змінити своє життя?
- 22) Моє ставлення до речей, їжі, природи.

2.4. Рекомендації щодо покращення соціальної підтримки безхатченків

Проаналізувавши результати емпіричного дослідження, ми сформулювали рекомендації фахівцям, щодо підвищення рівня ефективності соціальної підтримки безхатченків :

- при роботі із клієнтом використовувати індивідуальний підхід;
- розробити план із надання матеріальної допомоги, спрямованої на оренду житлових приміщень, однак без надання готівкових коштів клієнтам;
- налагодити співпрацю із можливими працедавцями, які готові прийняти їх на роботу;
- налагодити співпрацю із реабілітаційними центрами, медичними закладами, психіатричними установами;

- налагодити процес надання таких *видів допомоги*, як їжа, одяг, взуття, засоби особистої гігієни, ліків та *послуг*: прання одягу, користування душем, медичної допомоги, допомоги в оформленні документів, реєстрації, працевлаштуванні, отриманні житла, відновленні родинних зв'язків;
- налагодити надання можливості користування душем та прання одягу декілька разів на тиждень.

Отже, в другому розділі дипломної роботи розроблено технологію соціального емпіричного дослідження. Розроблено анкету для опитування безхатченків та бланк інтерв'ю для опитування фахівців (в т.ч. волонтерів), які працюють з безхатченками.

Соціальне дослідження проводилося щодо духовної опіки та соціальної підтримки такої групи населення, як безхатченки. Було використано якісні та кількісні методи. Було визначено мету та завдання дослідження і на основі проведеного дослідження було розроблено план тем для проведення зустрічей та рекомендації щодо покращення соціальної підтримки.

ВИСНОВКИ

Бездомність є явищем характерним для суспільства від давніх часів. Воно бере свій початок від прагнення людини створювати простір для власного існування, в якому вона відчуватиме себе безпечно і захищеною від природних явищ (дощу, холоду, нападу диких звірів). На сучасному етапі кількість бездомних постійно зростає.

Дефініцій бездомності є багато, це явище розглядається з різних ракурсів, може бути як «видимим» (особи, яких ми зустрічаємо на вулиці), так і «прихованим» (особи, які користуються послугами різних соціальних програм, або проживають у невідповідних приміщеннях). Причин бездомності є багато.

Проблема фактичної виключеності безхатченків з суспільства полягає в проблемах із працевлаштуванням, що в свою чергу призводить до матеріальних проблем, проблем з отриманням медичної допомоги. Виникнення інвалідності у зв'язку з обмороженнями в зимовий період є частим явищем.

Незалежно від причин, які спричинили знаходження людини у важкій життєвій ситуації, особа потребує допомоги, чи то духовної - у вигляді духовної опіки, чи соціальної підтримки - у вигляді надання матеріальної та натуральної допомоги. Підтримання людського життя: їжею, одягом, наданням медичної допомоги, наданням можливості забезпечувати себе та свою сім'ю, освітніми та культурними заходами повинно бути доступним.

Варто пам'ятати, що життя людини на вулиці є важким, небезпечним, і часто позбавляє людину почуття власної гідності. Таке життя є узалежненим від допомоги інших. Безхатченки фактично є виключеними із суспільства.

Духовна опіка та соціальна підтримка є дуже важливими категоріями роботи із безхатченками. Це комплексний погляд на людину. Духовна опіка безхатченків потребує уваги дослідників, оскільки дане питання є недостатньо вивченим. На нашу думку, це пов'язано із «статусом»

безхатченків, негативним ставленням до них суспільства, їхньою фактичною виключеністю.

В даній роботі ми досліджували теперішній стан, духовної опіки та соціальної підтримки безхатченків, її роль. Розробили технологію та методи соціального емпіричного дослідження. З метою з'ясування рівня потреби, задоволеності тим, як проходять зустрічі та з'ясування потреби в отриманні допомоги і послуг респондентам обох груп (безхатченки і фахівці) були поставлені запитання, які стосуються духовної опіки і соціальної підтримки.

У дослідженні взяли участь:

Безхатченки: більшість - особи чоловічої статі, працездатного віку; мають середню спеціальну освіту; проживають на вулиці менше року або більше 10 років; у більшості є родичі, третина - їх немає;

Фахівці: більшість - не мають освіти соціального працівника, але мають вищу освіту в інших сферах; половина – працює в благодійних організаціях, а половина є волонтерами; половина - працює із безхатченками від 5 до 10 років.

По блоку питань які стосуються духовної опіки можемо зробити наступні висновки: потреба у даних зустрічах є; більшість опитаних бере участь у зустрічах; більшість учасників зустрічей є максимально задоволеною тим, як вони проходять, однак деякі - не цілком задоволені, і зовсім незадоволені; респонденти висловили свою думку, як мають виглядати такі зустрічі, основними акцентами є: поінформованість про те коли відбуваються зустрічі, місце зустрічі, гарна атмосфера, акцептація і повага до учасників, орієнтованість на окремих осіб, підготовка тем відповідно до потреб, молитва, читання Св. Письма, розмови про Бога, обговорення життєвих питань; респонденти висловили свою думку про теми, які мають обговорюватися на зустрічах: відносини з Богом, з людьми, сенс життя, про гріх, питання віри, потреби в молитві, спокою, питання моралі, внутрішній світ людини, людські та духовні проблеми, проблеми в сім'ях, відповідальність, відчуття самотності і покинутості, зміни в житті.

По блоку питань, які стосуються соціальної підтримки можемо зробити наступні висновки:

- безхатченки мають найбільшу потребу в працевлаштуванні, взутті та одязі. На думку фахівців, вони мають потребу у: житлі, безпеці, забезпеченні фізіологічних потреб (їжі, одязі та ін.), а також в Бозі, спілкуванні, прийнятті та ін.;
- приблизно половина безхатченків і фахівців вважають, що бездомні потребують матеріальної допомоги; також значна частина опитаних вважають, що вони дуже потребують матеріальної допомоги;
- більшість безхатченків вказали, що витратили б матеріальну допомогу на винайм житла, однак думка фахівців в більшості є протилежною: вони зазначають, що більшість задовільнить шкідливі звички, фізіологічні потреби, а потім решта; як зазначають фахівці в даному випадку виникає потреба у створенні певної системи надання матеріальною допомоги, яка спрямовуватиметься саме на забезпечення житлом;
- думка безхатченків і фахівців в більшості збігається стосовно того, що бездомні мають потребу в таких видах допомоги, як: їжа, одяг, взуття, засоби особистої гігієни, ліки;
- думка безхатченків і фахівців в більшості збігається стосовно того, що бездомні мають потребу в таких видах послуг, як: прання одягу, користування душем, медична допомога, допомога в оформленні документів, реєстрації, працевлаштуванні, отриманні житла, відновленні родинних зв'язків;
- думка безхатченків стосовно того як часто вони потребують користуватися таким видом послуги як прийняття душу і прання, зазначена частота дещо відрізняється, однак така потреба однозначно є;
- думка фахівців стосовно того чи потрібно створювати притулки для безхатченків, пункти обігріву, сприяти в отриманні житла є однозначною – так.

На основі проведеного опитування та інтерв'ювання було розроблено план тем, які будуть обговорюватися на таких зустрічах та розроблені рекомендації щодо покращення соціальної підтримки безхатченків.

Гіпотеза про те, що безхатченки самі обирають даний спосіб життя і не бажають його змінювати є спростована.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біннебезель, П. Краков'як, М.-С. Вежбіцкі. Місце і роль духовної опіки і релігійної підтримки. Паліативно-хоспісна опіка: позамедичні багатовимірні аспекти. 2018. С. 110-133 URL: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/1670/Binnebezel,%20Krakoviak,%20Viez%20hbitski_Mistse%20i%20rol%20dukhovnoi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? : посібник – довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Київ : Дух і літера, 2015. 380 с.
3. Боделан М. В. Вулична соціальна робота: сутність і специфіка. Наука і освіта. 2016. №1 С. 28-30. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/683/1/%D0%91%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D0%BD%20%D0%9C.%20%D0%92..pdf>
4. Вербець В. В. Методологія та методика соціологічних досліджень : навч. метод. посібник. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Рівне : РДГУ : Інститут соціальних досліджень, 2006. 167 с.
5. Грига І., Кабаченко Н. Розуміння бездомності: підходи до вивчення. *Магістеріум. Національного університету «Києво-Могилянська академія» Сер. Соціальна робота і охорона здоров'я*. Вип. 15. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14099/Rozuminnia_bezdomnosti_pidkhody_do_vyvchennia.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 29.12.2019).
6. Гудзь А. О. Соціальні послуги бездомним особам та безпритульним дітям за законодавством України. *Вісник НУ «ОЮА» Сер. Митна справа*. 2013. №6(90). 1. С. 320-325.
7. Давидюк О. О. Бездомність в Україні: причини та тенденції. *Наук. журнал Українського центру політичного менеджменту. Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 90-101. URL: <http://ipiend.gov.ua/wp->

content/uploads/2018/08/davyduk_bezdomnist.pdf (дата звернення: 12.11.2019).

8. Давидюк О. О. Проблемні аспекти реінтеграції бездомних осіб, які втратили житло внаслідок позбавлення волі. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 2 (24). С. 129-140.

9. Довідник для бездомних Києва. Де поїсти, помитися, переночувати. Київ. 2019. URL: <https://homelesshelpme.files.wordpress.com/2019/09/d0b4d0bed0b2d196d0b4d0bdd0b8d0ba-d0b4d0bbd18f-d0b1d0b5d0b7d0b4d0bed0bcd0bdd0b8d185.pdf>

10. Думки, погляди та ставлення українців щодо безбар'єрності в суспільстві. *Прес-конференція та презентація дослідження Київського міжнародного інституту соціології (КМІС)*. Київ. 2020. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=news&id=990&page=1> та https://www.youtube.com/watch?v=Xxd_fuzYFvQ&feature=youtu.be (дата звернення: 16.01.2021).

11. Емпіричні методи наукового дослідження. Навчальний портал МДУ : веб-сайт. URL: <http://moodle.mdu.in.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=1823> (дата звернення: 12.11.2019).

12. Єрмакова І., Шендеровський К, Яресько К. Права людини та бездомні особи: головні інформаційно-комунікаційні смисли Права людини та мас-медіа в Україні Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2020. – С. 142-149 <http://journlib.univ.kiev.ua/lectures/humanrights2020.pdf>

13. Зерна надії. Історії системних змін / Р. Малоні та ін. / пер. з англ. О. Шевченко, К. Ніконова. Київ : Вікент. бібліотека, 2015. 212с.

14. Катехизм католицької церкви. URL: https://www.truechristianity.info/ua/books/catholic_church_catechism/catholic_church_catechism_content.php (дата звернення: 08.12.2019).

15. Комарова О. О. Соціальна справедливість як основний принцип процесу розподілу соціальних трансфертів. *Український соціум*. 2008. №2. С. 106-112 URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/04/106-112__no-2__vol-25__2008__UKR.pdf
16. Корнєщук В. В., Боделан М. В. Педагогічні умови формування функціональної компетентності майбутніх соціальних працівників із вуличної роботи. *Освіта і педагогіка*. 2018. № 2. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2018/2_2018/1.pdf (дата звернення: 08.12.2019).
17. Литвиненко В. Бездомність, як підстава для надання соціальних послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/2/15.pdf> (дата звернення: 08.12.2019).
18. Магльована Г. П. Здоров'я людини, як медико –біологічна та соціальна категорія. *Львівський державний ун-т фізичної культури. Лекція*. 2009 р. URL: http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/7551/1/lek_3.pdf (дата звернення: 08.12.2019).
19. Мицька О. Вплив релігії на світогляд людини в умовах позбавлення волі. *Матеріали Всеукраїнської конференції «Християнська проповідь у місцях несвободи. Історія і сучасність України»*. 2014. С. 73-76
20. Про затвердження Порядку влаштування бездомних осіб похилого віку та інвалідів до стаціонарних соціально-медичних установ та інших закладів соціальної підтримки (догляду) : Наказ від 12.08.2011 № 031-11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1031-11#Text> (дата звернення: 29.10.2020).
21. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січ. 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 12.11.2019).

22. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 20 січ. 2018 р. № 2623. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15> (дата звернення: 10.12.2019)
23. Рябчук А. М. Бездомні Києва: їх власна вина, випадок долі чи побічний ефект переходу до капіталізму? URL: <https://politika.org.ua/bezdomni-kiyeva-ix-vlasna-vina-vipadok-doli-chi-pobichnij-efekt-perexodu-do-kapitalizmu>
24. Рябчук А. М. Проблеми дослідження бездомності 2004. С. 22-27 УДК 316.343-057.66 URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8155/Riabchuk_Problemy_doslidzhennia.pdf
25. Святе Письмо Старого і Нового Завіту / пер. о. Хоменко Іван : «Місіонер», 2008
26. Словник української мови. *Академічний тлумачний словник.* (1970-1980) : веб-сайт. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 08.12.2019).
27. Соціологія : навч. посібник / Є. В. Перегуда та ін. Київ : КНУБА, 2012. 140 с.
28. Танчин І.З. **Соціологія** : навч. посіб. Вид. 3-тє, перероб. і допов. Київ, 2008. 351 с. URL: https://pidruchniki.com/10560412/sotsiologiya/tehnologiya_provedennya_sotsiologichnih_doslidzhen (дата звернення: 08.12.2019).
29. Типологія визначення поняття «бездомний», загальноприйнята в країнах ЄС. *FEANTSA: European Federation of National Organisations Working with the Homeless* : веб-сайт. URL: https://www.feantsa.org/download/ethos_ukr_final5609882827156251104.pdf (дата звернення: 14.12.2019).
30. Тищенко О. Соціально-правове становище бездомних громадян України. Публічне право. 2013. № 1(9). С. 238-245. URL: <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2013/pp19/Tyschenko.pdf> (дата звернення: 08.12.2019).

31. Шумна Л. П. Поняття та види соціальної підтримки. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2011. Вип. 17. С. 119-125.

32. Шумна Л. П. Соціальна справедливість як один із основних принципів надання соціальних послуг. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. Одеса : Фенікс, 2012 С. 37-41 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50594179.pdf>

33. Социология молодежи : учебник для академического бакалаврата / Р. В. Леньков и др. ; под ред. Р. В. Ленькова. Москва : Юрайт, 2018. 416 с.

34. Социология : учебник для прикладного бакалаврата / О. Г. Бердюгина и др. ; отв. ред. В. А. Глазырин. Изд 5-е., перераб. и доп. Москва : Юрайт, 2016. 414 с. URL: <https://stud.com.ua/28711/sotsiologiya/sotsiologiya> (дата звернення: 11.12.2019).

35. FEANTSA: European Federation of National Organisations Working with the Homeless : веб-сайт. URL: <https://www.feantsa.org/en> (дата звернення: 14.12.2019).

36. HOPE – Homeless People : веб-сайт. URL: <https://www.homelessineurope.eu/what-is-homelessness/> (дата звернення: 15.01.2021).

37. McGreevy Mark. Famvin Homeless Alliance – ending homelessness. *Simposio della famiglia vincenziana* Roma. 2017. P. 129-132

38. Navodilo o pastoralni oskrbi ljudi na cesti : Cerkevni dokumenti / Papeški svet za pastoralo migrantov in potujočih. Ljubljana : Družina 2008. S.76 URL: [http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/knjigarna/442F644F16AAF23EC125742000251A30/\\$FILE/OSKRBA%20NA%20CESTI.PDF](http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/knjigarna/442F644F16AAF23EC125742000251A30/$FILE/OSKRBA%20NA%20CESTI.PDF) (zadnji obisk: 10.10.2019).

39. Razpotnik Š., Dekleva B. Brezdomstvo, zdravje in dostopnost zdravstvenih storitev Slovenija, Ljubljana : Ministrstvo za zdravje 2009. 160 s. URL: <http://www.kraljiulice.org/library/391/spela-razpotnik-in-bojan-dekleva->

brezdomstvo-zdravje-in-dostopnost-do-zdravstvenih-storitev.pdf

(дата

звернення: 12.01.2021)

ДОДАТКИ

Додаток 1.1

Типологія визначення поняття „бездомний”, загальноприйнята в країнах ЄС

Загальна категорія		Підгрупи		Загальне визначення
I. Особи, позбавлені даху	<u>1</u>	Особи, що живуть/ночують на вулиці	<u>1.1.</u>	Нічліг на вулиці (не має можливості цілодобового перебування у певному закладі)
	<u>2</u>	Особи, що перебувають у нічліжках	<u>2.1.</u>	Нічні притулки
<u>II. Бездомні</u>	<u>3</u>	Особи, що перебувають у закладах для бездомних	<u>3.1.</u>	Хостели для бездомних
			<u>3.2.</u>	Заклади тимчасового перебування
	<u>4</u>	Особи, які перебувають у жіночих притулках	<u>4.1.</u>	Притулки для жінок
	<u>5</u>	Особи, які перебувають у закладах для іммігрантів	<u>5.1.</u>	Заклади тимчасового перебування/центри приймальники
			<u>5.2.</u>	Заклади для робочих-мігрантів
	<u>6</u>	Особи, які повинні бути звільнені з установ	<u>6.1.</u>	Виправні установи
			<u>6.2.</u>	Медичні установи
	<u>7</u>	Особи, які отримують підтримку (через бездомність)	<u>7.1.</u>	Центри опіки для бездомних людей
			<u>7.2.</u>	Підтримка у забезпеченні житлом
			<u>7.3.</u>	Тимчасове забезпечення житлом із підтримкою (супроводжуване житло)
			<u>7.4.</u>	Забезпечення житлом із підтримкою (супроводжуване житло)
<u>III. Особи, що прожива</u>	<u>8</u>	Особи, чиє право (володіння) на житло не є	<u>8.1.</u>	Тимчасове проживання з родичами/друзями
			<u>8.2.</u>	Нелегальна оренда/суборенда
			<u>8.3.</u>	Проживання в приміщенні на

ють у «незахи щеному» житлі		захищеним		нелегальних підставах (незаконно зайняте приміщення/будинок)
			8.4.	Проживання на землі на нелегальних підставах (незаконно зайнята земля)
	9	Особи, що живуть під загрозою виселення	9.1.	Судове розпорядження (борг/несплата за орендоване житло)
			9.2.	Ордер/документ про зміну власника
	10	Особи, що живуть під загрозою насилля	10.1.	Зафіксовані поліцією випадки домашнього насилля
IV. Особи, що прожива ють у неадеква тних умовах	11	Особи, що проживають у тимчасових/ нестандартни х житлових одиницях	11.1.	Пересувні/мобільні будинки/фургони
			11.2.	Нестандартні будівлі
			11.3.	Тимчасові житлові одиниці
	12	Особи, які живуть у будівлях, не призначених для проживання людей	12.1.	Не призначені для проживання людей згідно національного законодавства
	13	Особи, які проживають у перенаселени х житлових одиницях	13.1.	Найвища національна норма перенаселення

Фактори, які призводять до бездомності

Причини	Фактори	Фактори, які спричиняють	Фокус підтримки
Структурні	Бідність	Борги	Превентивна
	Безробіття	Фінансові проблеми	
	Проблеми із житлом	Виселення (загрожує або фактичне)	
Інституційні	Інституалізація	Вихід із інституції	Спрямованість на житло
	Перебування під патронатом або в інших не сімейних формах виховання	Залишення такого виду догляду	
	Досвід тюрми	Вихід із тюрми	
	Досвід військової служби	Закінчення військової служби	
Міжособистісні	Експлуатація в дитинстві	Залишення дому батьків	Спрямованість на догляд
	Експлуатація в стосунках із партнером	Втеча із експлуататорських стосунків	
	Розпад родини (смерть або розлучення)	Особа залишається сама (самотність)	
Індивідуальні	Психічна хвороба	Погіршення стану / періоду хвороби	Реінтеграція
	Розлади психічного розвитку	Завершення періоду підтримки	
	Залежність від наркотиків / алкоголю	Зловживання речовинами	

Шановні клієнти!

Просимо Вас взяти участь в анкетуванні щодо духовної опіки та соціальної підтримки. Ваша допомога є для нас дуже важливою. Заповнена анкета є анонімною, результати анкетування використовуватимуться у наукових цілях.

Як заповнити анкету? Будь ласка, будьте уважні під час читання запитань. Оберіть варіант відповіді та позначте свій вибір (позначте відповідь галочкою (V) або обведіть колом). Є питання, в яких можете висловити власну думку, просимо, не оминайте їх. Просимо, дайте відповіді на всі питання, адже відповідь на кожне з питань є для нас дуже важливою. Дякуємо!

Пам'ятайте! Відповіді на питання є вашим особистим, унікальним поглядом на дійсність, тому правильних чи не правильних відповідей немає.

Дякуємо за співпрацю!

Дослідження проводить студентка магістратури за спеціальністю «Соціальна робота», Університету «Україна» (місто Київ), Савченко Василина Юріївна.

Бланк анкети для опитування клієнтів

1. Чи відвідуєте Ви зустрічі на яких обговорюються духовні теми?
    - 1) так
    - 2) ні (в разі відповіді «ні» перейти до питання № 7)
  2. Якщо Ви на попереднє питання відповіли «ні», напишіть, будь ласка, чому Ви не берете участі у зустрічах.

---
  3. Як часто Ви приймаєте участь у зустрічах, на яких обговорюються духовні теми?
    - 1) часто
    - 2) радше часто, ніж рідко
    - 3) радше рідко, ніж часто
    - 4) рідко
    - 5) ніколи
    - 6) важко сказати
  4. Як Ви вважаєте, як мають виглядати такі зустрічі?

---
  5. Які теми, питання, проблеми Ви б хотіли підняти на таких зустрічах?

---
  6. Будь ласка, оцініть за 10-ти бальною шкалою, наскільки Ви задоволені тим як проходять зустрічі: де 1 - «зовсім не задоволений» / «зовсім не задоволена», а 10 – «цілком задоволений» / «цілком задоволена».
- Оберіть лише ОДИН варіант відповіді.

<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>

7. Як Ви вважаєте, яку найнеобхіднішу потребу Ви маєте?

8. Як Ви вважаєте чи потребуєте матеріальної допомоги?

- 1) дуже потребую
- 2) потребую
- 3) не потребую
- 4) зовсім не потребую
- 5) інше

9. Якби Ви отримували матеріальну допомогу, то які потреби б Ви задовільнили?

- 1) винайняв/-ла житло
- 2) купив/-ла поїсти
- 3) купив/-ла ліки
- 4) купив/-ла одяг, взуття
- 5) інше

10. У таблиці нижче наведено види допомоги.

Будь ласка, позначте в клітинках таблиці, наскільки Ви маєте потребу в таких видах допомоги.

Оберіть ОДИН із таких варіантів відповідей до КОЖНОГО виду:

<u>№</u>	<u>Вид допомоги</u>	<u>Дуже</u> <u>потребую</u>	<u>Потреб</u> <u>ую</u>	<u>Не</u> <u>потребу</u> <u>ю</u>	<u>Зовсім не</u> <u>потребую</u>
		<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>10.</u> <u>1</u>	<u>їжа</u>				
<u>10.</u> <u>2</u>	<u>одяг</u>				
<u>10.</u> <u>3</u>	<u>взуття</u>				
<u>10.</u> <u>4</u>	<u>засоби особистої гігієни</u>				
<u>10.</u> <u>5</u>	<u>ліки</u>				

11. У таблиці нижче наведено види послуг.

Будь ласка, позначте в клітинках таблиці, наскільки Ви маєте потребу в таких видах послуг.

Оберіть ОДИН із таких варіантів відповідей до КОЖНОЇ послуги:

<u>№</u>	<u>Вид послуги</u>	<u>Дуже</u> <u>потре</u> <u>бую</u>	<u>Потре</u> <u>бую</u>	<u>Не</u> <u>потре</u> <u>бую</u>	<u>Зовсі</u> <u>м не</u> <u>потре</u> <u>бую</u>

		<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>11.</u> <u>1</u>	<u>прання одягу</u>				
<u>11.</u> <u>2</u>	<u>користування душем</u>				
<u>11.</u> <u>3</u>	<u>медична допомога</u>				
<u>11.</u> <u>4</u>	<u>допомога</u> в оформленні, отриманні та відновленні втрачених документів				
<u>11.</u> <u>5</u>	<u>допомога</u> в отриманні реєстрації місця проживання (перебування)				
<u>11.</u> <u>6</u>	<u>допомога</u> з працевлаштуванням				
<u>11.</u> <u>7</u>	сприяння в отриманні житла				
<u>11.</u> <u>8</u>	допомога у відновленні родинних зв'язків				
<u>11.</u> <u>9</u>	участь у зустрічах на духовну тематику				

12. У таблиці нижче наведено види послуг.

Будь ласка, позначте в клітинках таблиці, як часто Ви користуєтеся такими видами послуг в Центрі, благодійних фондах.

Оберіть ОДИН із таких варіантів відповідей до КОЖНОЇ послуги:

<u>№</u>	<u>Вид послуги</u>	<u>Щодня</u>	<u>Декілька разів на тиждень</u>	<u>Декілька разів на місяць</u>	<u>Не користуюся</u>	<u>Важко сказати</u>
		<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
<u>12.</u> <u>1</u>	<u>прийняття душу</u>					
<u>12.</u> <u>2</u>	<u>прання одягу</u>					

13. Назвіть, будь ласка, в яких організаціях Ви отримували допомогу?

14. Чи маєте Ви родичів? Якщо так, то кого саме?

15. Вкажіть, будь ласка, як довго Ви вимушені проживати на вулиці?

- 1) до року
- 2) від року до 2-х років
- 3) від 2-х до п'яти років
- 4) від п'яти до 10 років
- 5) від 10 років і більше

16. Якби я міг змінити щось в своєму житті, я б... (будь ласка, продовжте фразу)

Вкажіть, будь ласка, Вашу стать

- 1) жінка;
- 2) чоловік.

Вкажіть будь ласка, Ваш вік:

Вкажіть, будь ласка, Вашу освіту

- 1) неповна середня (або нижче);
- 2) середня;
- 3) середня спеціальна;
- 4) вища.

ВАШІ ВІДПОВІДІ Є ДЛЯ НАС ДУЖЕ ВАЖЛИВИМИ
І МИ ЩИРО ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ В ОПИТУВАННІ!
ЯКЩО МАЄТЕ ДОДАТКОВІ КОМЕНТАРІ З ТЕМИ ОПИТУВАННЯ, БУДЬ
ЛАСКА, ЗАЗНАЧТЕ В КІНЦІ АНКЕТИ

Шановний фахівцю!

Просимо Вас взяти участь в інтерв'ю щодо духовної опіки та соціальної підтримки безхатченків. Ваша допомога є для нас дуже важливою. Інтерв'ю є анонімним, результати інтерв'ю використовуватимуться у наукових цілях. Дайте, будь ласка, відповідь на наступні питання. Ваші відповіді є для нас дуже важливими. Дякуємо!

Пам'ятайте! Відповіді на питання є вашим особистим, унікальним поглядом на дійсність, тому правильних чи не правильних відповідей немає.

Дякуємо за співпрацю!

Інтерв'ю проводить студентка магістратури за спеціальністю «Соціальна робота», Університету «Україна» (місто Київ), Савченко Василина Юріївна

Бланк інтерв'ю з соціальними працівниками (фахівцями)

1. Як Ви вважаєте чи потребують безхатченки духовної опіки?

2. Як Ви вважаєте, чи безхатченки мають потребу в зустрічах на яких обговорюються духовні теми? Оцініть, будь ласка, рівень потреби від 1 до 10, де 1 - «зовсім не мають потреби», а 10 – «дуже потребують».
Оберіть лише ОДИН варіант відповіді.

<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>8</u>	<u>9</u>	<u>10</u>

3. Як Ви вважаєте як мають виглядати такі зустрічі?

4. Як Ви вважаєте які теми повинні порушуватися на таких зустрічах?

5. Як Ви вважаєте, яку найнеобхіднішу потребу мають безхатченки?

6. Як Ви вважаєте чи потребують безхатченки матеріальної допомоги?

1) дуже потребують

2) потребують

3) не дуже потребують

4) зовсім не потребують

5) Скажіть, будь ласка, чому Ви так вважаєте?

7. Як Ви вважаєте, яку потребу безхатченки задовільнять в першу чергу отримуючи матеріальну допомогу?

8. На Вашу думку наскільки безхатченки мають потребу в такому виді допомоги, як ... (їжа, одяг, взуття, засоби особистої гігієни, ліки)? Про кожен вид послуги запитати окремо.

Оберіть лише ОДИН варіант відповіді і обведіть його.

<u>№</u>	<u>Вид допомоги</u>	<u>Дуже потреб ують</u>	<u>Потребу ють</u>	<u>Не дуже потребують</u>	<u>Зовсім не потребують</u>
<u>8.</u> <u>1</u>	<u>їжа</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>8.</u> <u>2</u>	<u>одяг</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>8.</u> <u>3</u>	<u>взуття</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>8.</u> <u>4</u>	<u>засоби особистої гігієни</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>8.</u> <u>5</u>	<u>ліки</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>

9. На Вашу думку наскільки безхатченки мають потребу в наданні такого виду послуги, як ... (прання одягу, користування душем, медична допомога, допомога в оформленні, отриманні та відновленні втрачених документів, допомога в отриманні реєстрації місця проживання (перебування), допомога з працевлаштуванням, сприяння в отриманні житла, допомога у відновленні родинних зв'язків, участь у зустрічах на духовну тематику)? Про кожен вид послуги запитати окремо. Оберіть лише ОДИН варіант відповіді і обведіть його.

<u>№</u>	<u>Вид послуги</u>	<u>Дуже потре бують</u>	<u>Потре бують</u>	<u>Не дуже потребують</u>	<u>Зовсім не потребують</u>
<u>9.1</u>	<u>прання одягу</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.2</u>	<u>користування душем</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.3</u>	<u>медична допомога</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.4</u>	<u>допомога</u> в оформленні, отриманні та відновленні втрачених документів	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.5</u>	<u>допомога</u> в отриманні реєстрації місця проживання (перебування)	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.6</u>	<u>допомога</u> з працевлаштуванням	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.7</u>	<u>сприяння в отриманні житла</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.8</u>	<u>допомога</u> у відновленні родинних зв'язків	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
<u>9.9</u>	<u>участь у зустрічах на духовну тематику</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>

10. Як Ви вважаєте чи потрібно створювати притулки для безхатченків, пункти обігріву, сприяти в отриманні житла?

---

11. Як довго Ви працюєте з безхатченками?

- 1) до року
- 2) від року до 2-х років
- 3) від 2-х до п'яти років
- 4) від п'яти до 10 років
- 5) від 10 років і більше

12. Працюючи з безхатченками як Ви вважаєте в якій галузі знань Ви потребуєте вдосконалення?

- 1) право
- 2) психологія
- 3) соціальна робота
- 4) інше

Стать респондента

- 1) жіноча
- 2) чоловіча

Скажіть, будь ласка, скільки Вам років

Вкажіть, будь ласка, Ваш сімейний стан:

Вкажіть, будь ласка, Вашу освіту:

- 1) неповна середня (або нижче)
- 2) середня
- 3) середня спеціальна
- 4) вища

Вкажіть, будь ласка, хто Ви за фахом:

- 1) соціальний працівник
- 2) соціальний педагог
- 3) психолог
- 4) інше

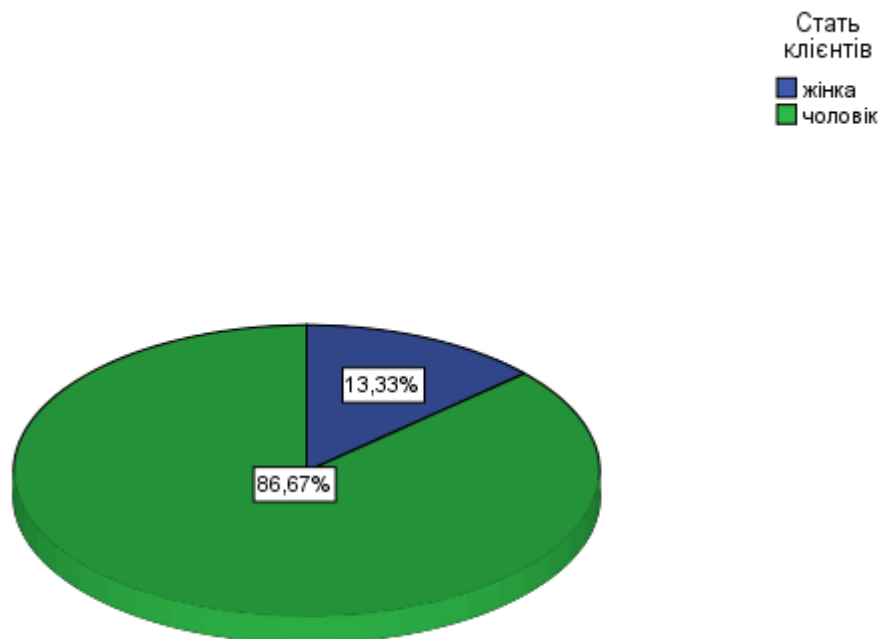
Вкажіть, будь ласка, працюючи з безхатченками Ви виконуєте свої функціональні обов'язки в якійсь організації чи займаєтесь волонтерською діяльністю?

- 1) працюю в державній організації
  - 2) працюю в благодійній організації
  - 3) займаюсь волонтерською діяльністю
  - 4) інше
-

ЩИРО ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ В ІНТЕРВ'Ю!

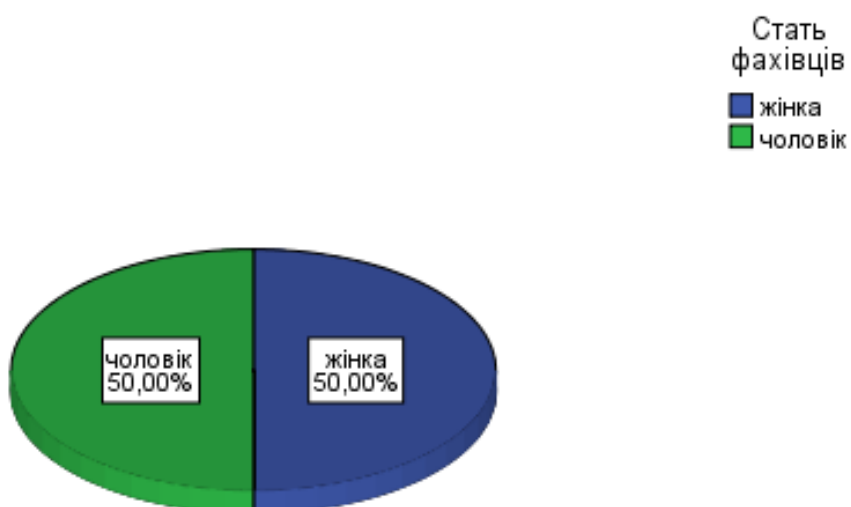
Додаток. 3.1.

Діаграма. Розподіл опитаних безхатченків за статтю

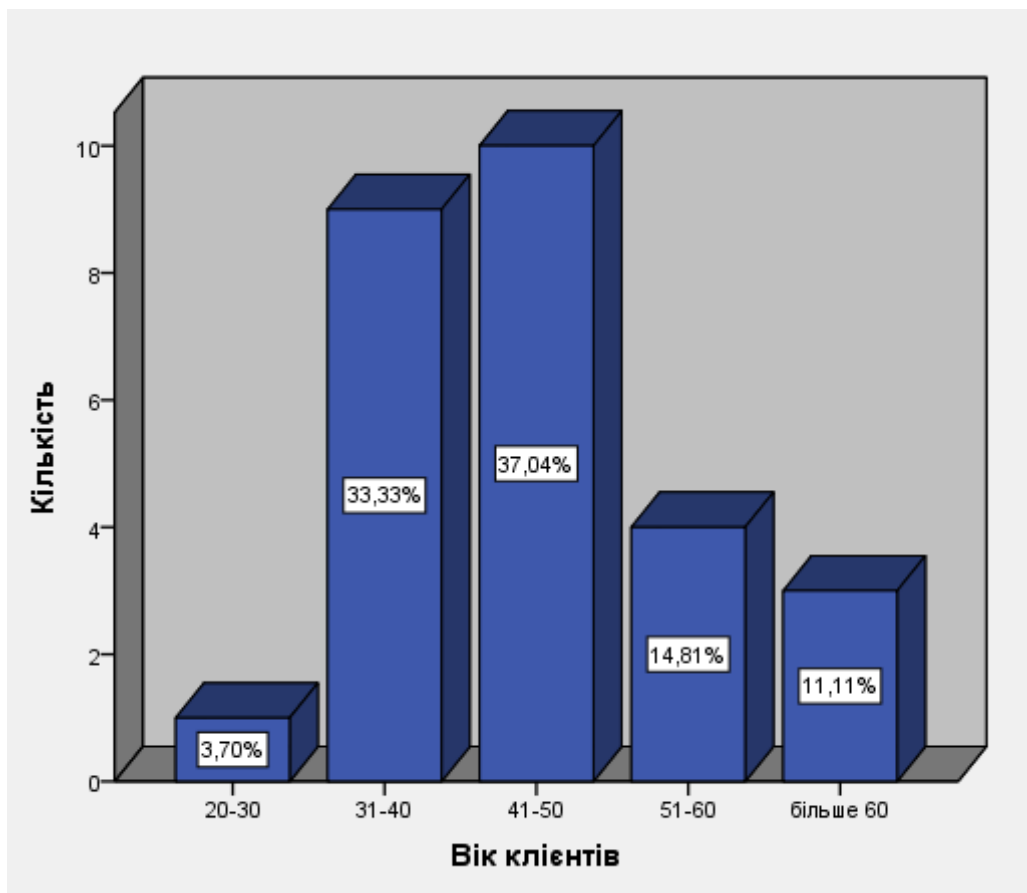
Додаток. 3.2

Діаграма. Розподіл опитаних фахівців за статтю

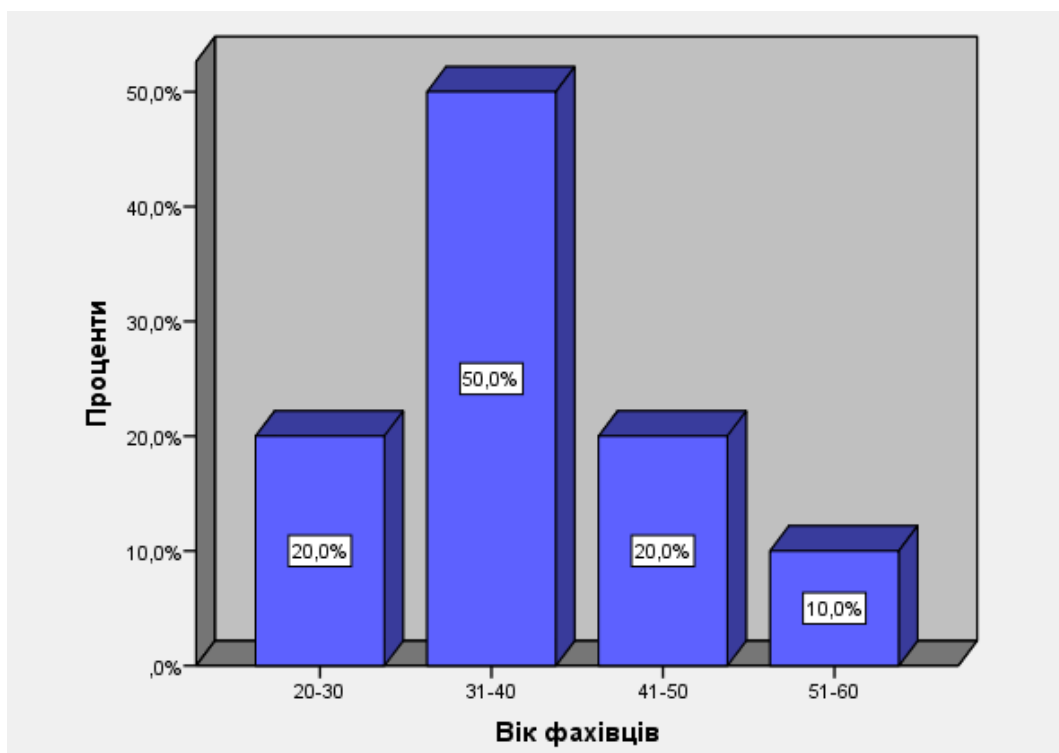
Додаток. 4.1

Діаграма. Розподіл опитаних безхатченків за віком

Додаток. 4.2

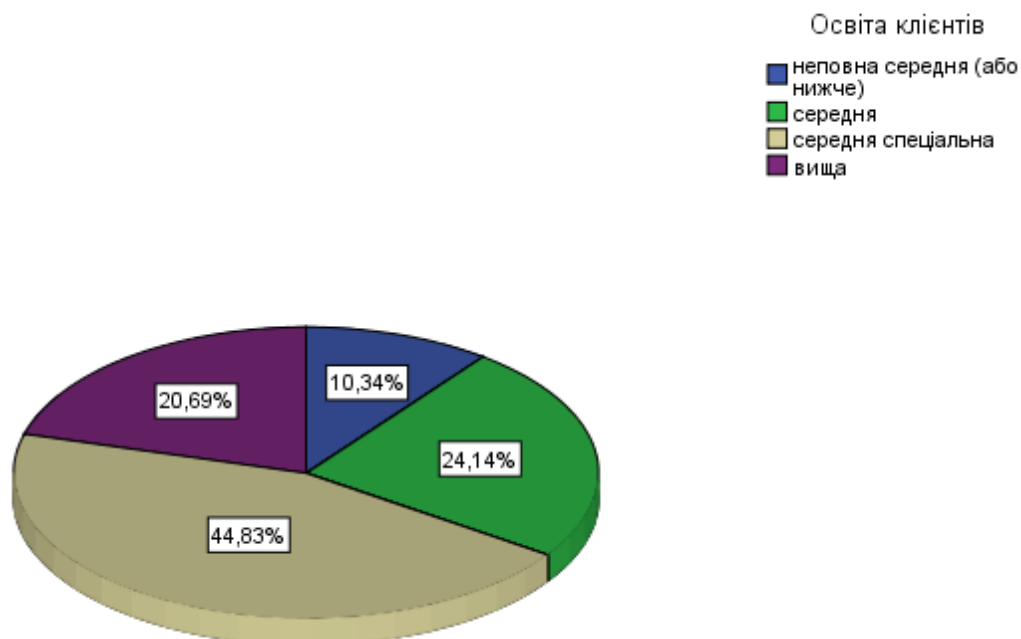
Діаграма. Розподіл опитаних фахівців за віком

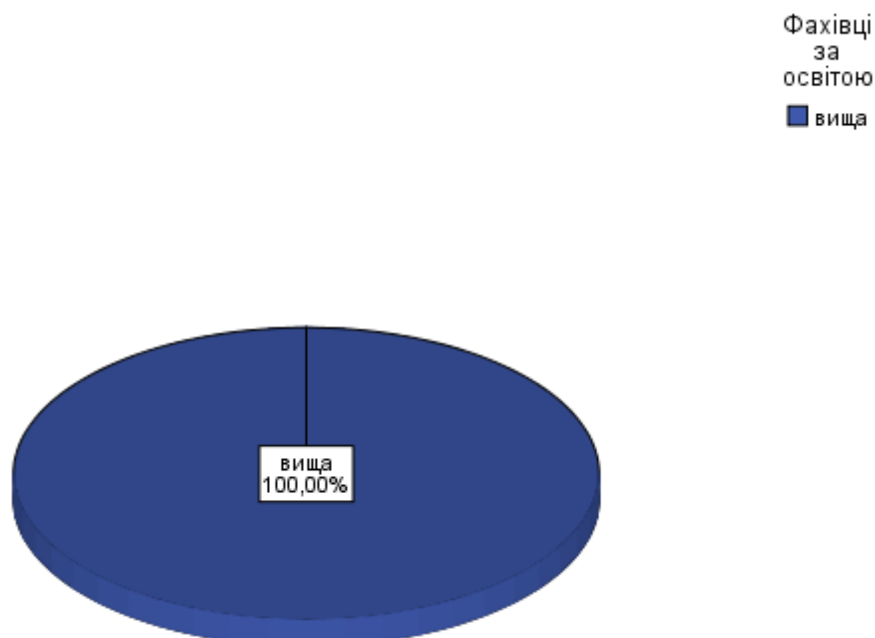
Додаток 5.1

Діаграма. Розподіл опитаних безхатченків за освітою

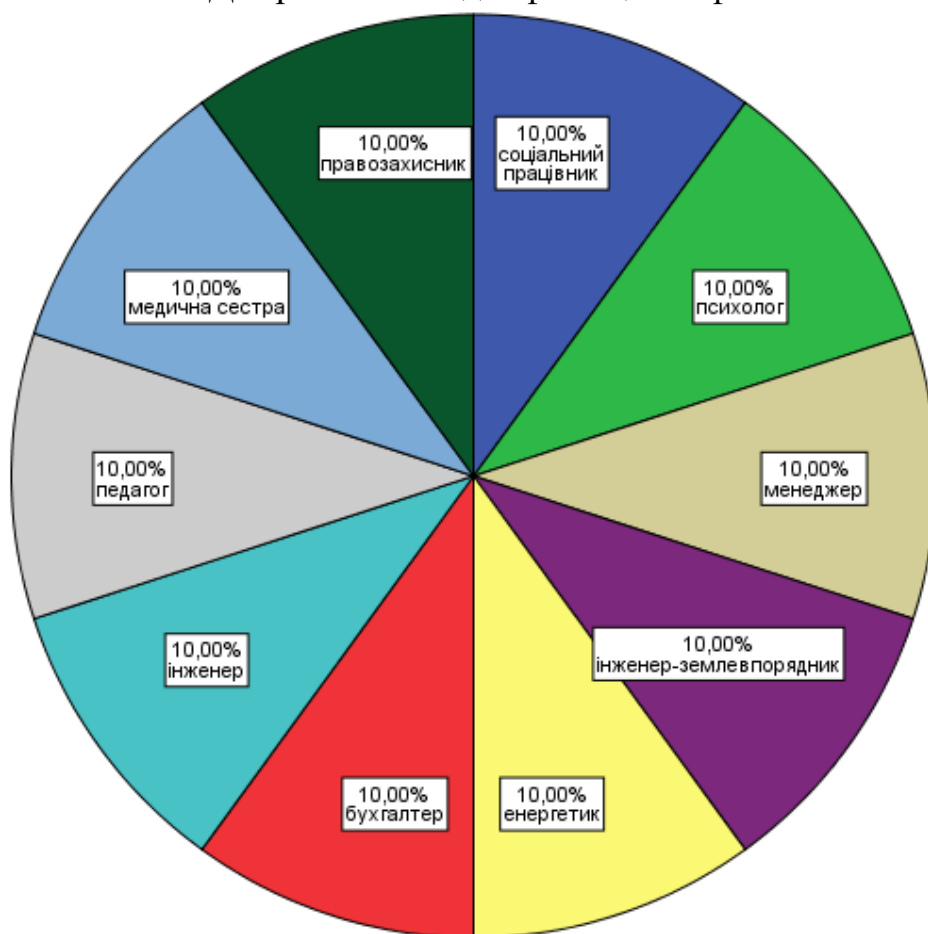

Додаток 5.2

Діаграма. Розподіл опитаних фахівців за освітою

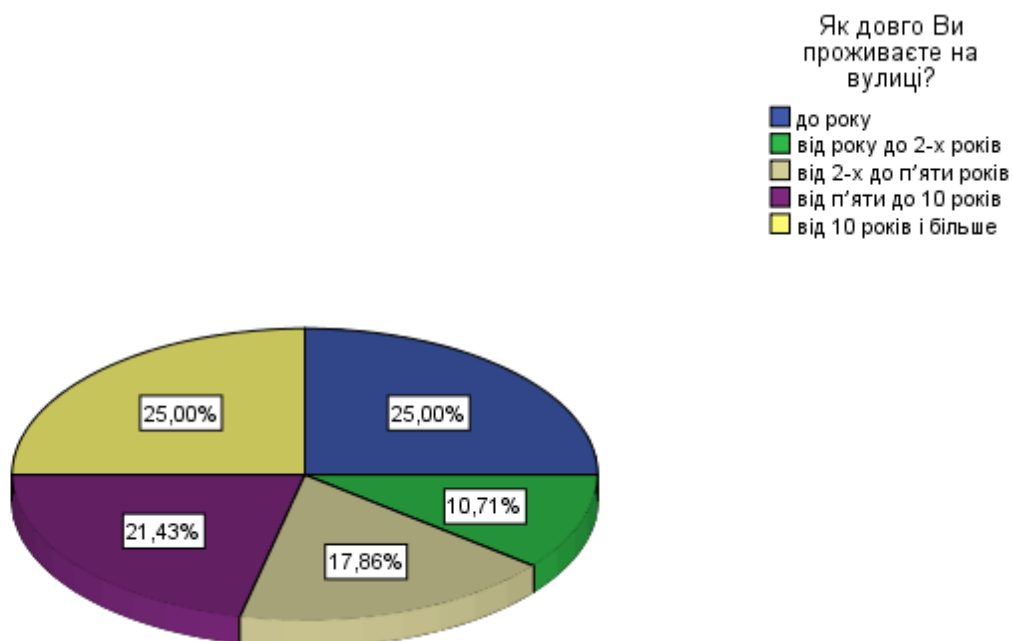

Діаграма. Розподіл фахівців за фахом

Додаток 7.1

Діаграма Розподіл опитаних безхатченків за тривалістю проживання на вулиці

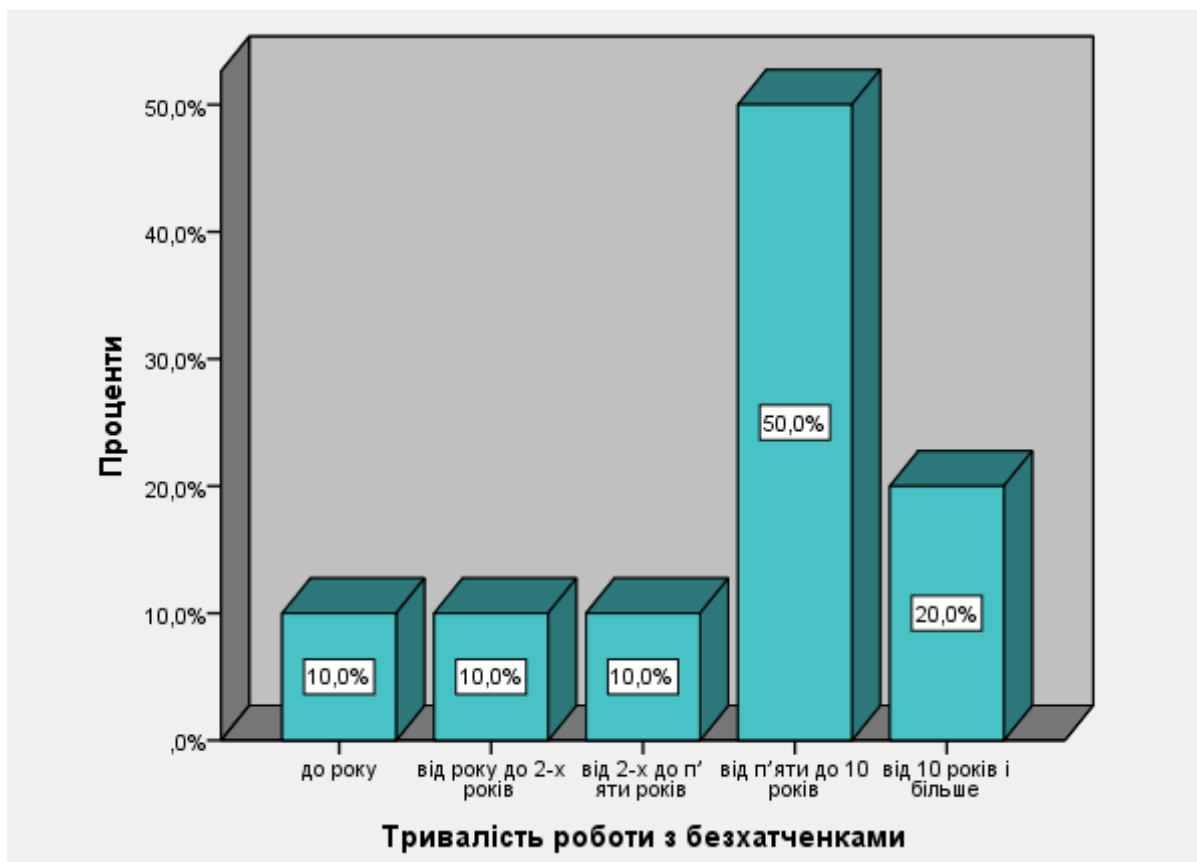

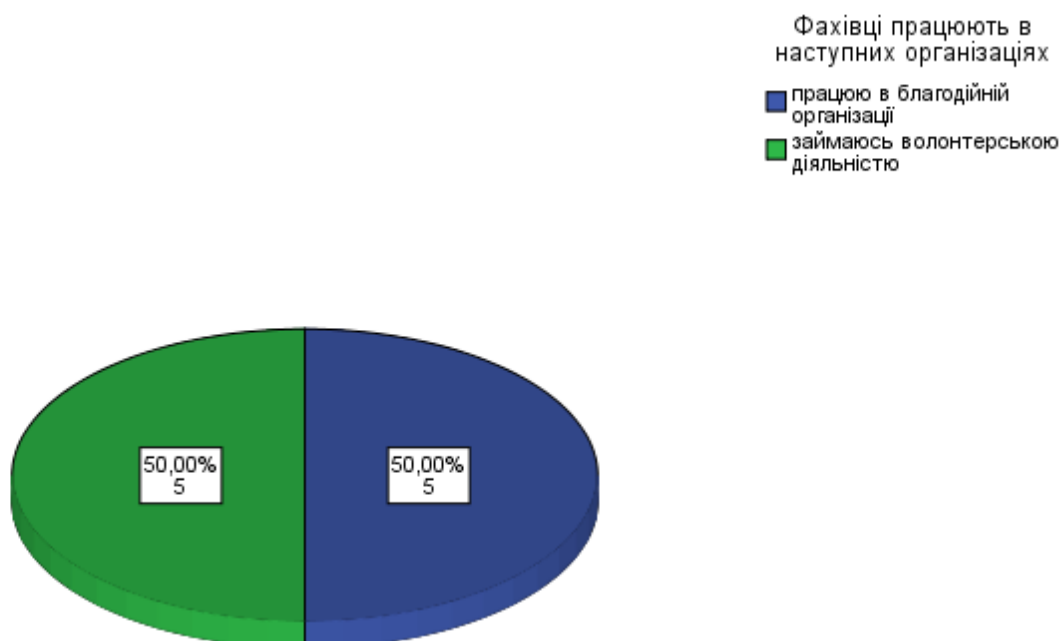
Додаток 7.2

Діаграма. Розподіл опитаних фахівців за тривалістю роботи з безхатченками

Додаток 8

Діаграма. Розподіл опитаних фахівців за місцем роботи

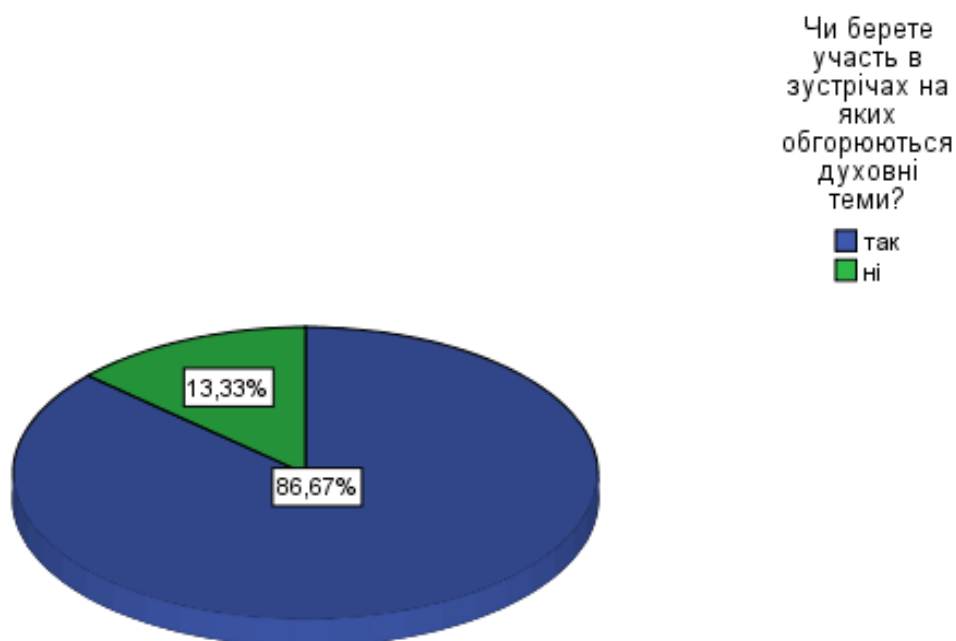
Додаток 9

Таблиця. Галузі знань, в яких фахівці потребують вдосконалення

	Відповіді		Процент спостережень
	N	Проценти	
Вдосконалення Потребую вдосконалення в сфері - права	8	44,43%	80,0%
Потребую вдосконалення в сфері - психології	6	33,33%	60,0%
Потребую вдосконалення в сфері - соціальної роботи	4	22,24%	40,0%
Всього		100,0%	

Додаток 10

Діаграма. Чи відвідуєте Ви зустрічі на яких обговорюються духовні теми?

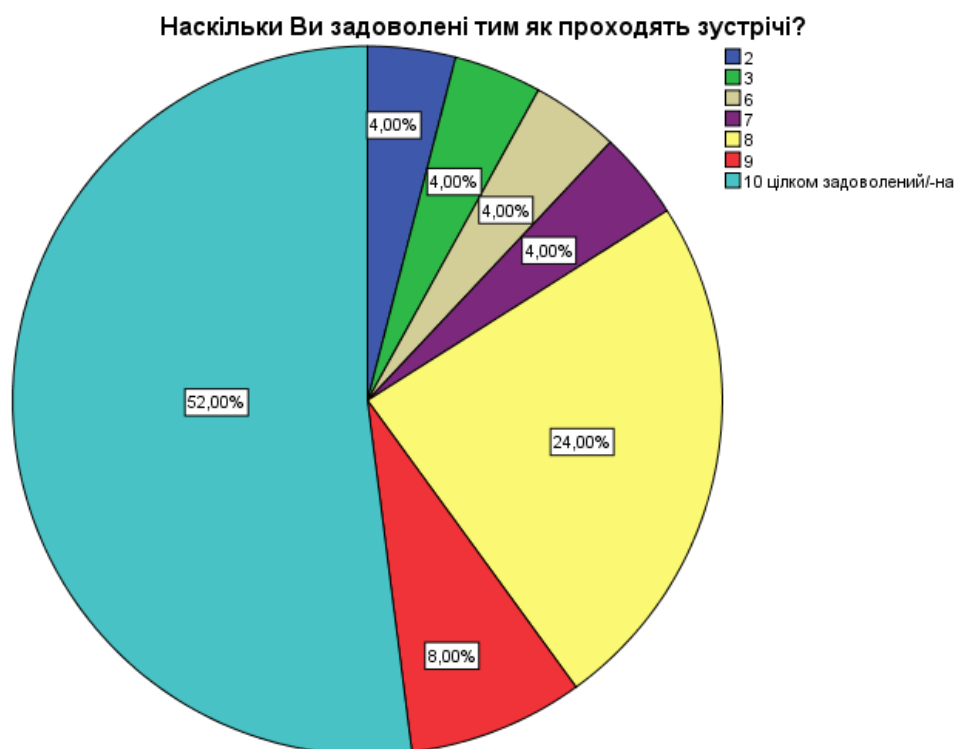
Додаток 11

Діаграма. Як часто Ви приймаєте участь у зустрічах, на яких обговорюються духовні теми?

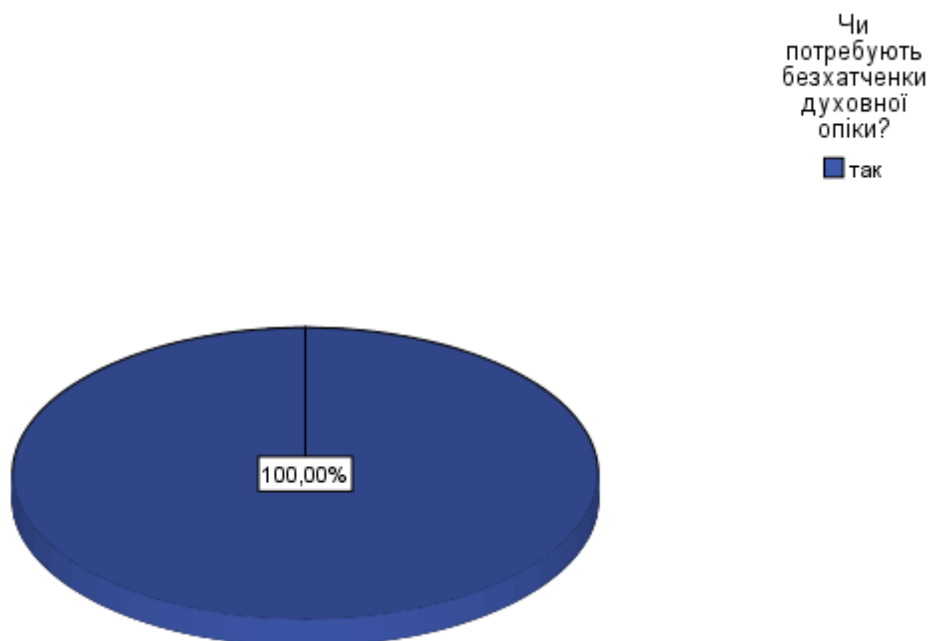
Додаток 12

Діаграма. Наскільки Ви задоволені тим як проходять зустрічі?

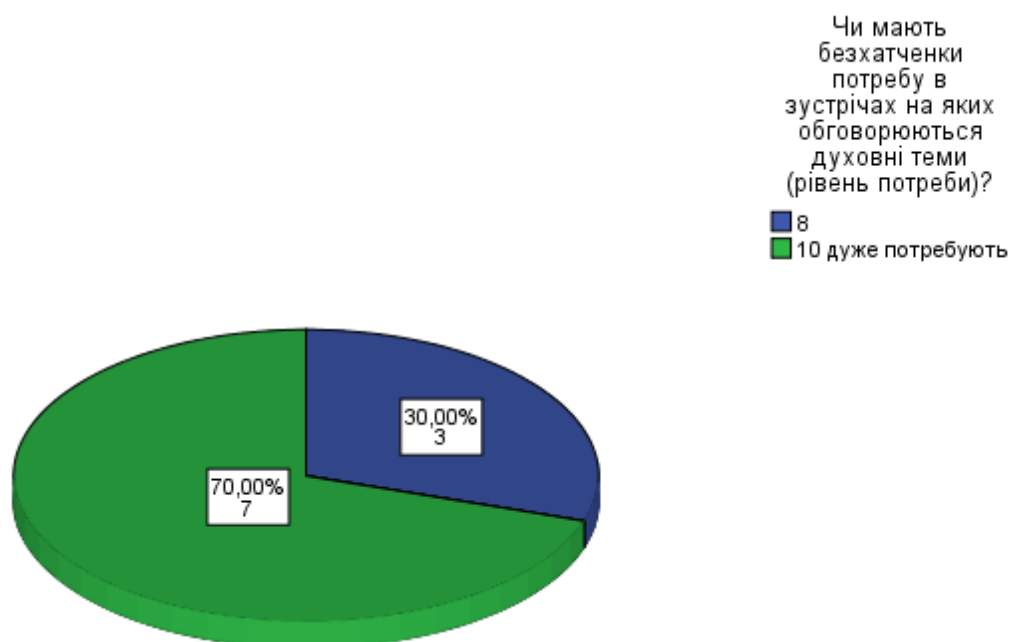

Діаграма. Як Ви вважаєте чи потребують безхатченки духовної опіки?

Діаграма. Як Ви вважаєте, чи безхатченки мають потребу в зустрічах на яких обговорюються духовні теми? (Оцініть рівень потреби від 1 до 10, де 1 - «зовсім не мають потреби», а 10 – «дуже потребують»)

Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Як Ви вважаєте чи потребують безхатченки духовної опіки?»

Цитати опитаних фахівців
«Ведення духовного життя змушує замислитися над сенсом життя, пам'ятати, що життя є не просто животіння, але є даром від Бога. Духовна сфера людини впливає на інші, на відносини до себе, і до ближнього, до свого здоров'я, і до здоров'я ближнього. Колись в одного учасника зустрічі я запитала, що йому дають ці зустрічі, і він відповів: «Я просто виговорююсь і мене вислуховують». Це не є багато, але людина цього потребує».
«Тим паче для людини, яка знаходиться в такій важкій ситуації, і можна сказати залишилася без нічого. Вона більше потребує ніж будь-яка інша людина, і вона її має отримати в першу чергу. Для того щоб віднайти сенс і повернутися до життя гідного, цінного».
«Щоб зростати в правильному того чого не навчили раніше, в дитинстві, коли виховували. Бо в духовному зростанні ти розпізнаєш що добре, що не добре. А взагалі всі безхатьки стараються десь щось вкрати, поцупити, тобто, що призводить до гріха. Якби більше духовної думки, роз'яснення, може менше б було криміналітету в місті – я так собі думаю. Людина хоча б задумувалася, що вона робить чи це правильно чи не правильно. Та й так пізнавати Бога. Бо сказав: «Здорові не потребують лікаря, лише хворі» (Мт 9,12) [25]»
«Наставлення на путь істинний. Грубо кажучи, їм потрібна психологічна допомога. Основна їхня проблема це психологічні проблеми. Або лінь, яка витікає із психологічних проблем».
«Вони є людьми. Вони мають душу, тіло, переживання, емоції, потреби. Так як кожна людська особа, маючи теж психічну, духовну, тілесну сферу потребує не тільки духовної, а й психологічної та іншої допомоги».
«Кожна людина має душу, духа і тіло і тому кожна людина потребує тілесну їжу, психологічну, тобто душевну і духовну їжу. Саме духовна опіка є опікою духом людини».
«Людина є особистість, і має духовний світ і матеріальний, тіло і душа. Властиво, матеріальна бідність в багатьох випадках є тому, що є бідність духовна, моральна. І якщо не торкатися цієї частини нашої особи, то і така буде допомога, на рівні лише фізичному, матеріальному. Входити, торкатися людини. Я бачу за цілий період служіння є два екстрем: ті які приходять і бачать, і хочуть <i>лиш духовно тій людині допомогти</i>, не дивлячись на те що вона має й фізичні потреби. Тобто потреби тілесні, які треба забезпечити, щоб людина почала думати, аналізувати ситуацію, і щоб хоч в якійсь мірі задовільнивши ці потреби - вона заспокоїлася. Другий такий екстрем, <i>стосується тілесної допомоги</i>, коли найнеобхідніше дадуть, а там вже неважливо. Я думаю, що люди які

приходять, особливо які вступають у цей світ людей бідних, бездомних, вони мають про це пам'ятати, про це знати і бути відкритими, щоб **шануючи ту гідність людини**. Бо часто можна почути: «А то бездомний, в нього немає ніякої гідності»

Бути відкритим, щоб задовільнивши потреби матеріальні, тілесні бути готовим задовільнити їхні духовні потреби.

Але без тої **пошани**, без **чутливого підходу**, бо люди є дуже вразливі. Можна перейти ті грані і людина ще більше закриється, або залишиться лише на матеріальному, і тілесному рівні».

«Потребують, і напевно потребують більше ніж люди які мають дім. Тому що **духовна опіка** – це в певному сенсі теж дім, це якийсь притулок. Це як у цій фразі Христа “Лисиці мають нори й птиці небесні – гнізда, а Син Чоловічий не має де голову прихилити.” Мт 8, 20 [25]. І це все ж таки духовна опіка це те що ми очікуємо від інших людей, особливо, від духовних осіб. Просто якийсь **притулок для серця**, тому це дуже важливо. Для таких людей особливо важливо, тому що вони опинилися на вулиці тому що в них не було когось, хто міг би їм надати не тільки дім, але підтримку чи щось таке».

Додаток 16.1

Таблиця. Відповіді безхатченків на питання: «Як Ви вважаєте, як мають виглядати такі зустрічі?»

Категорія відповіді	Цитати опитаних клієнтів
Висловлювання, які є загальними	«Як завжди», «просто»
	«Збір людей в залі, лідер і організатор зустрічі спочатку молиться з усіма, потім розповідає проповідь на обрану тему. В кінці всі моляться».
Висловлювання, які стосуються атмосфери	«Гарній атмосфері, підтримуючи один одного, вислуховуючи один одного, емпатії, співчутті»
	«В розмовах, обговореннях, висловлюванні своїх думок»,
	«Добробажаючій атмосфері, світло і затишно, загалом один позитив»
	«В ненапруженій атмосфері»
	«Зустрічі повинні проходити! В спокійній атмосфері, як вони і проходять».
	«Добропривітні, раді бачити, спілкування, увага, єдність, згуртованість».
Побажання	«Хотілося б, щоб приходило більше людей»
	«Щоб було більше людей»
	«На зустрічі має бути багато людей бажаючих змінити своє уявлення про все».
Висловлювання,	«Мені подобається, коли розповідають про Ісуса».

на які варто звернути увагу для покращення підготовки до зустрічей	«Більше розмовляти про Бога».
	«На таких зустрічах потрібно більше обговорювати Боже Слово».
	«На зустрічах потрібно обговорювати різні життєві питання».
	«Є певний день і час для особистої (індивідуальної) зустрічі».

Додаток 16.2

Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Як Ви вважаєте, як мають виглядати такі зустрічі?»

Категорія відповіді	Цитати опитаних фахівців
Зовнішні атрибути	«Щоб можна було їх зібрати в коло . Повинно бути приміщення , на вулиці їх важко буде зібрати. Має бути зала. Було б цікаво якби спілкування було за чашечкою чаю, кави».
	«Так приблизно як реколекції, як збір людей у певному місці, на певний час. Вони повинні сидіти колом , бажано, щоб бачили один одного. Починатися з молитви для якогось умиротворення, налаштування на більш духовний рівень».
	«В осередках, де вони зустрічаються, там де їм безпечно , там де вони відчувають що мають гідність . На думку спадає пікнік для вбогих, вони всі збираються, потребують перебувати в спільноті - один з варіантів. Це має бути центр для бездомних, нічліжка».
	«Це місце, площадка такої зустрічі, людина має мати свободу вибору передусім. Я є проінформований, запрошений».
Атмосфера	«Треба питати, які в тебе є потреби , в чому: чи спільна молитва? чи дати тобі час? чи хочеш щось дізнатися? Найбільше, то молитовне, чи за померлих, чи за своїх рідних і близьких. Тому що люди страждають від соціальної ізоляції, але і від ізоляції духовної . Вони підуть до храму і будуть під храмом, в храмі ми їх не бачимо. Не те що вони не можуть зайти, їм там ніхто не тішиться і не радий, у більшості випадків. А якщо створити для них і дати їм простір: то для вас Богослужіння, це для вас молитва, з вашою участю, моліться так як знаєте, наскільки знаєте».
	«Молитва, розважання над Святим Письмом, ділення».
	«Такі зустрічі не повинні бути моралізуванням».

	Моралізування, читання нотацій не допомагає. Повинні проходити в дусі довіри, поваги, акцептації. В якій би життєвій ситуації людина не знаходилась, людську гідність у неї ніхто і жодні обставини не можуть відібрати». «Так як і виглядають, нормальний формат для початку. Так як оці ж групи підтримки, анонімних алкоголіків і так далі. Для початку так, а в майбутньому до кожного потрібно робити індивідуальний підхід, з кожним працювати окремо. Щоб людина найперше звикла, грубо кажучи. Найперша їхня проблема, щоб вони зрозуміли що їм потрібна допомога, вони ж думають що в них все нормально. Все добре, все нормально, живе - не вмер». «Такі зустрічі можуть виглядати як розмова рівних, як зустріч із людьми які вирішили свої питання сенсу життя (екзистенції), питання страждання, смерті, втрати близьких, що буде по смерті. Але ці питання є для нас найважливішими, вони турбують кожную людину. Людина є як дерево, дерево має корені, дерево має стовбур, гілки, листя. То духовне, то є ті корені, які ми не бачимо. Соціологія є від цього далекою. Ці питання є вертикальними, соціологія є горизонтальна. Тому, дуже часто соціологія не може вирішити питань, таких як відносини, бо займається лише симптомами, не корінням людини. Але є допоміжною наукою». «Залежить від людей, які приходять і які їхні потреби, яка група. І також що ми можемо запропонувати. З досвіду бачу що люблять і співати, і говорити на духовні теми, і бачу що багато знають Біблію, і що їм подобається Біблія, і можна молитися і таким чином їм допомогти».
Хто проводить зустрічі	«Хтось має це проводити, однозначно, повинен бути хтось хто веде. Бо якщо всі сядуть і будуть дивитися один на одного - це не діло». «При наявності когось зі священників, черниць, богословів, хто вміє якось донести ту інформацію правильно, розказати про Бога».

Додаток 17.1

Таблиця. Відповіді безхатченків на питання: «Які теми, питання, проблеми Ви б хотіли підняти на таких зустрічах?»

Категорія відповіді	Цитати опитаних клієнтів
Висловлювання, які є загальними	«На різні теми», «Всі можливі»
	«Тем і питань багато, головне, щоб дух зміцнювався»
	«Яку обере священник»
	«Жити. Для життя»
Висловлювання, які відображають бажання обговорити наступні теми	«Я просто молюсь»
	«Про відносини з Богом, про гріх, відносини з іншими людьми»
	«Підняти питання що таке гріх і як з ним боротися»
	«Щоб люди не порушували десять Божих заповідей»
	«Зміцнення віри, як бути спокійним, як змінювати світогляд, мислення»
	«Теми, роздуми, внутрішній світ людини та інше»
	«Людські та духовні проблеми»
	«Мораль суспільства», «моральна підтримка»
	«Молитва за вирішення своїх проблем: житло, борги, квитанції, комунальні, одяг, робота, змінилось моє життя, збереглась моя кімната, інше майно»
Висловлювання, які опосередковано стосуються духовності, оскільки впливають на духовний стан людини	«Проблеми в сім'ях»
	«Допомога з роботою»
	«Фінанси»
	«Обговорювати, такі життєві питання які стосуються надання пенсій, і з питань втрачених або вкрадених документів»
	«Питання праці, відпочинку, юридичні, медичні, соціальні, економічні, творчості, спорту»

Додаток 17.2

Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Як Ви вважаєте які теми повинні порушуватися на таких зустрічах?»

Цитати опитаних фахівців
«Такі теми як і з кожною нормальною людиною, щоб ми не ділили: для бездомних таку тему, для нормальних таку. Хто є нормальний, а хто ні. Елементарні правди віри, елементарні моральні цінності, заповіді. »

Організованість духовного життя, а потім і церковного, чи людина належала до якоїсь громади, чи конфесії, і вже від того виходити, але ті загальні заповіді, чи блаженства, все що стосується всіх християнських деномінацій».
«Морально-етичного характеру, духовні, соціокультурні».
«Перша тема: чому сталося так що вони опинилися в такій ситуації. Хто я є? Питання сенсу мого існування. Чи хочу я щось змінити в своєму житті? Як це зробити? Чи маю прагнення до змін, змінюватися, працювати?»
«Чого вам не вистачає в житті? Людині, найперше потрібно поставити ціль. Відсутність цілей – це відсутність в подальшому стимуляції до розвитку, чи навіть існування. Бо людина живе і все. Людина вважає, що це нормально. Хоча б краще жити, елементарні свої потреби задовільняти. Плюс боротьба із залежностями».
«Що таке гріх і як з ним боротися?»
«По-перше, теми покинутості, мені здається, що це люди які найбільше це переживають. Вони вже звикли до цього і т.ін., але травма не стає меншою. Тобто це якийсь зв'язок між тим що з ними сталося і якоюсь конституційною самотністю людини. Це тема є основна. Відповідальність, як інша сторона самотності. Що ми беремо відповідальність за своє вільне життя. Екзистенційні теми. Ці люди ближчі до екзистенційних тем, ніж люди, які постійно зайняті роботою, домом, цим всім».
«Питання сенсу життя, добра і зла, довіри до Бога та людей, поваги, відповідальності, співвідповідальності (мої дії впливають також і на іншу людину). Про важливість побудови і підтримки стосунків (взаємовідносин) в родині, з іншими людьми, також і з іншими безхатченками».
«Свободи, відповідальності, добра, любові. Свобода вибирати добро є дуже складним питанням для людини. Так як вже саме поняття добра трактується в дуже різні способи, дуже часто добро розуміється як матеріальний достаток, успіх, високий заробіток, хороша робота, хороша квартира, шлюб, а безхатченки цього всього не мають. Добро є моральне питання і варто прислухатися також до того що Церква, Св. Письмо вчить: що таке добро, справедливість у суспільстві. Людина має здібність вибирати між добром і злом».
«Що стосується життя, який вони мають досвід, щоб їм також піднімати самооцінку і щоб через ці теми дізнавалися що вони цінні, і що люблені Богом. Щоб більше пізнавали Бога, чим більше пізнаватимуть Бога, то більше пізнаватимуть себе, їм легше буде жити. А також, більш прості теми: про сім'ю, про стосунки, про ставлення до їжі, речей, природи, 10 Божих заповідей, як Бог нам говорить через ікони».
«Загальнолюдські теми: про гідність людини, про духовну сферу. Так як катехизація, вони напевно ліпше сприймають, ніж інші бо вони досвідчили

життя. Багато з них дійсно надіється на Боже Провидіння. Мала б бути якась випрацьована система катехизації».

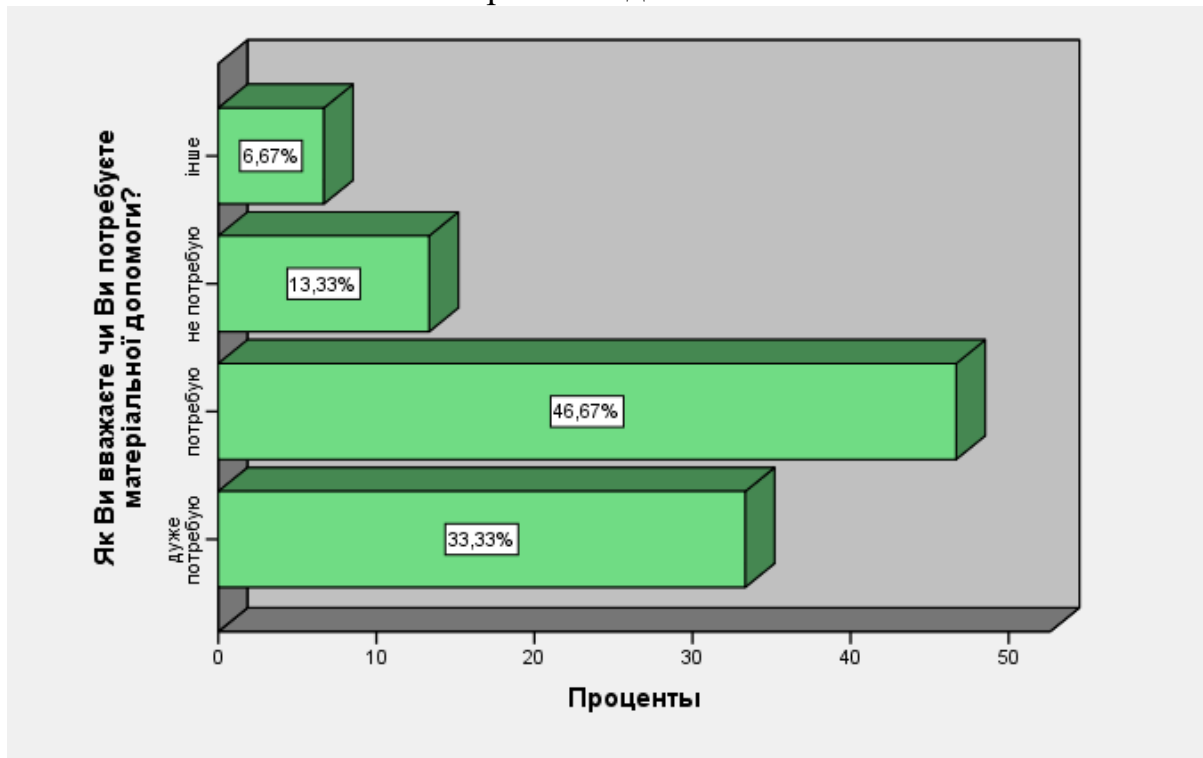
Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Як Ви вважаєте, яку найнеобхіднішу потребу мають безхатченки?»

Цитати опитаних фахівців
«Важко сказати, в кожній людині індивідуально, треба в них запитати, поставити кожному, індивідуально, це питання. Найголовніше: потреба Бога ».
«Напевно спілкування, і прийняття іншими людьми їх, як людей взагалі. Бути почутими та прийнятими ».
«Потребу у любві, прийнятості . Потребують соціум. Належати до когось. Як часто говорить один бездомний: «Я нікому не потрібний».
«Основні: де ночувати , що їсти , де помитися, переодягнутися , де зустріти знайти друзів , кому довіряти (що стосується самотності), підтримку, що вони можуть, що зроблять, що можна перебороти залежності, знайти роботу, лікування (здоров'я) ».
«Щоб в їхньому житті є хтось поряд , і вони мають те місце і простір, де вони не є повністю відкинутими. Найбільша проблема безхатченків, то є їхня ізоляція від суспільства. Спочатку, там де організовується їм допомога в їхніх матеріальних потребах, тілесних. там організувати надання і тих послуг, цей простір духовний, запрошувати, заохочувати».
«Так як вони не мають де жити, то це означає що потребують житла . Потребують також бути прийнятими суспільством, медичної допомоги, огляду . Особливо, це стосується зимового періоду, коли є загроза отримати обмороження, що приведе до ампутації кінцівок».
« Безпечне місце для перебування, для ночівлі . Соціальний притулок, чи притулок для бездомних. Де почуватимуться безпечно. Де ти знаєш, що ти спатимеш спокійно, що тебе ніхто не пограбує, не будитиме серед ночі і не знущатиметься».
« Захист, потреба безпеки . Ще не тільки безпека, попередньо ще, чому безпека тому що ми знаходимося в залежності від держави. На рахунок, що знайти собі щось поїсти, яка би мала бути найнеобхідніша річ, вони є найбільш соціально незахищеними особами. Їсти вони ще можуть знайти, а безпеку, напевно для них є найбільшою проблемою, потребою».
«Багато з них щоб заглушити потребу в безпеці вдаються до алкоголізму та інших залежностей».
«Грубо кажучи їм потрібно все, від їжі, одягу і так далі. Це та проблема, яка витікає із їхньої глобальної проблеми – відсутність житла, квартири, кімнати . Їм потрібна ціль . Чи є в неї ціль, чи їй якийсь алкоголізм заважає. Їм потрібна психологічна допомога. Так, їх потрібно нагодувати раз у тиждень, але я не вважаю, що їх потрібно годувати щодня. Сидять такі лоби здорові, принесіть, дайте мені ще одного бутерброда. Це можна, коли людина потрапила в таку ситуацію, тиждень, місяць, два, їй можна дати, нагодувати. Але якщо вона п'ять років ходить, і

нічого не змінює в житті. Бо його треба годувати, бо я хочу їсти як всі. Це вже її проблеми».

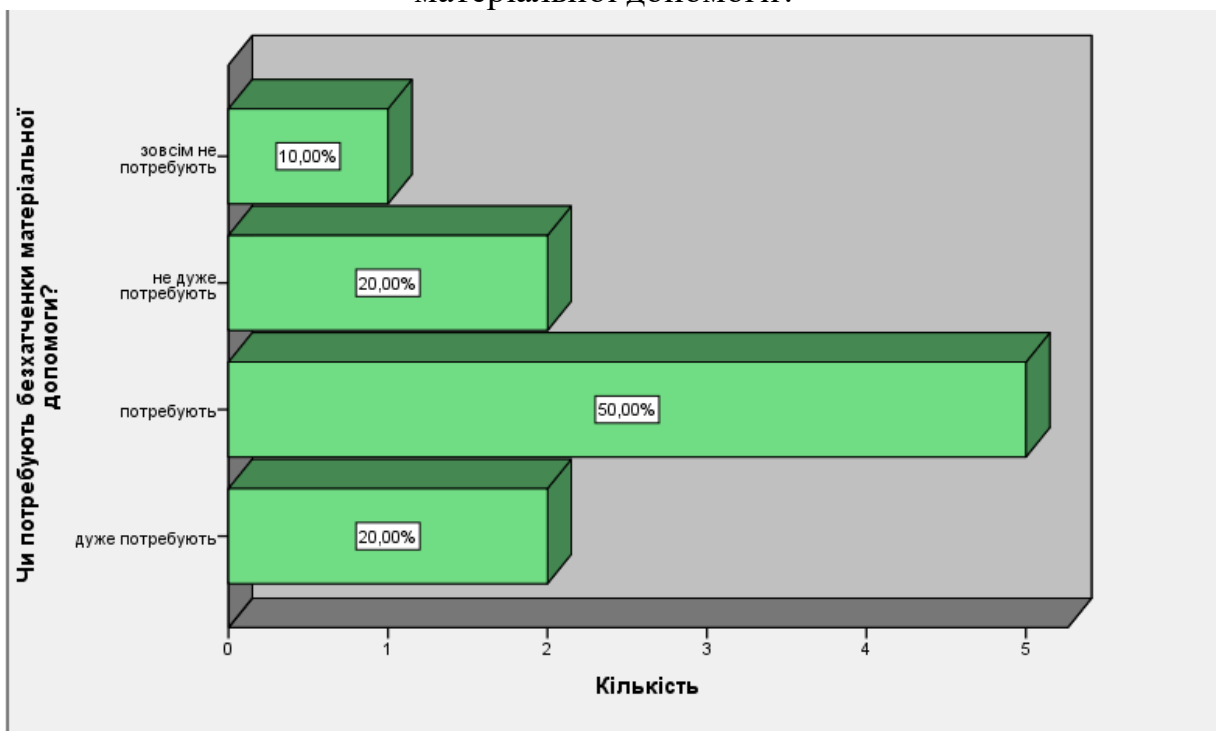
Додаток 19.1

Діаграма. Питання до безхатченків. Як Ви вважаєте чи Ви потребуєте матеріальної допомоги?

Додаток 19.2

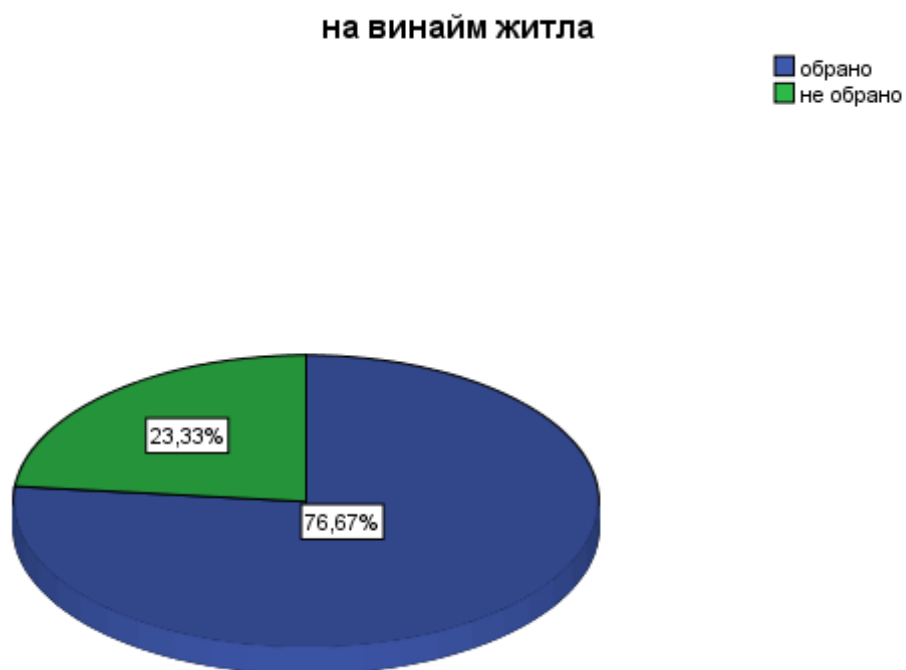
Діаграма. Питання до фахівців. Як Ви вважаєте чи потребують безхатченки матеріальної допомоги?

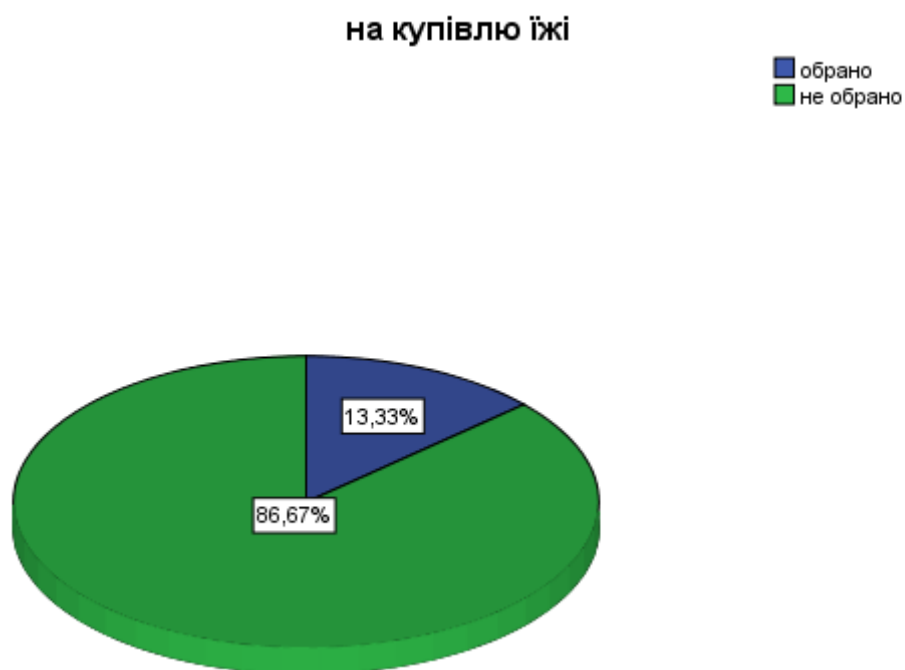
Додаток 19.3

Діаграма. Матеріальну допомогу витратили на задоволення потреби – винайм житла

Додаток 19.4

Діаграма. Матеріальну допомогу витратили на задоволення потреби – купівлю їжі

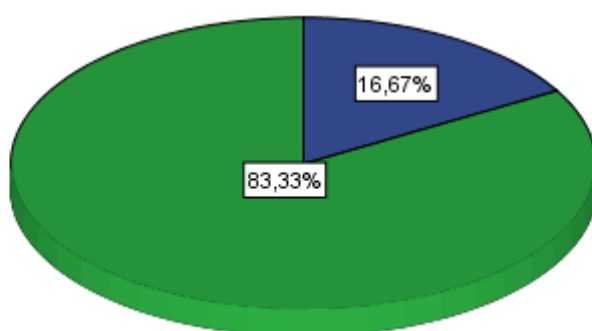

Додаток 19.5

Діаграма. Матеріальну допомогу витратили на задоволення потреби –
купівлю ліків

на купівлю ліків

■ обрано
■ не обрано

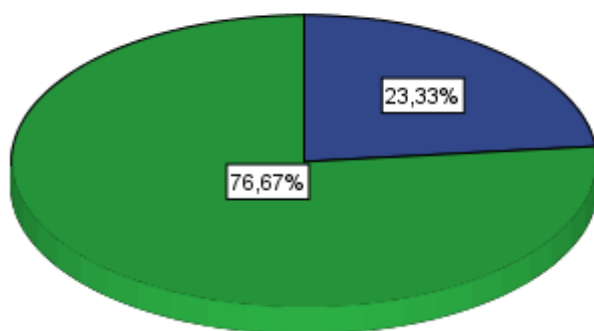

Додаток 19.6

Діаграма. Матеріальну допомогу витратили на задоволення потреби –
купівлю одягу, взуття.

на купівлю одягу, взуття

■ обрано
■ не обрано

Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Чому Ви вважаєте, що безхатченкам потрібна матеріальна допомога?»

Цитати опитаних фахівців
«Найперше, потрібно дивитися на кожен випадок окремо, індивідуально. Якщо людина втрачає роботу, не має можливості платити за житло і опиняється на вулиці, то очевидно, що потрібно надати їй матеріальну допомогу для підтримки життєдіяльності (оплатити за житло), щоб людина не впала ще нижче. Бо чим нижче впаде, тим важче вона сама підніметься і тим важче їй допомогти, тим менше довіри така людина має до інших людей».
«Бо вони не зможуть нею скористатися відповідно до своєї потреби. Більшість з них стала безхатченками, через те, що вони не змогли правильно розпоряджатися коштами в побуті. Навіть, якщо буде якийсь Фонд, який їм допомагатиме грошима, не можна передавати гроші із рук в руки. Можна надати можливість заробити ці гроші. Тобто, вони виконають якийсь фронт роботи і за цю працю вони отримують ці гроші. Так, тоді вони зможуть із часом це доцінити, цю можливість, що кожне якесь благо або ті ж самі гроші можна буде тільки заробити. Бо якщо ти отримуєш щось безкоштовно ти не цінуєш те, що маєш».
«Потребують, але в незначному обсязі. Якщо давати грошима, то в залежності від ситуації, від потреби яку людина має. Для яких цілей потрібна матеріальна допомога. Це все індивідуально. Якщо це якісь ліки, то так».
«Не грошима, одяг, їжа, нічліг. Все. Але це не на постійній основі, я вважаю. Це людей з інвалідністю можна постійно годувати. Це є більш-менш зрозуміло, а так...»
«Матеріальне для них не найважливіше. Допомога має бути організована, тобто щоб допомога була не в їхніх руках, але в руках інших, тому що в основному вони є розгублені і страждають від різних залежностей і не маючи місця, де ці матеріальні блага скласти, зберігати, тому вони потребують якийсь осередок, ту матеріальну допомогу від якоїсь організації, спільноти, інше...»
«Бо від тіла до душі ми йдемо. Якщо людина голодна, то не може слухати про високо-духовні речі. Їй треба дати спочатку їсти, створити найнеобхідніші умови для неї, її тіла. Центр це вже є створені якісь умови».
«Якщо мають гроші вони їх проп'ють або програють, не вміють ними розпоряджатися, люди їм стільки дають, що ми собі навіть не уявляємо, або знаходять такі суми. Деколи треба їм допомогти таким способом (надаючи матеріальну допомогу), щоб людина піднялася. Але важко розрізнити коли потрібно, а коли ні».
«Де-факто, вони дуже потребують, але я думаю, якщо просто давати і

давати, то це просто їх тримає в цьому колі, з якого вони не можуть, і не хочуть знайти вихід. І в цій ситуації вони просто зависнуть і все. І ніколи не народяться як люди. Треба **давати якийсь поштовх** і цей поштовх може бути також і поштовхом до того що людина знайде роботу. Це безгрошів'я, те що немає їжі т.д. якщо людині просто давати, то вона може й не вирватись».

«Для того, щоб задовольнити навіть мінімальні свої потреби, часто вони не мають на це достатнього фінансового забезпечення».

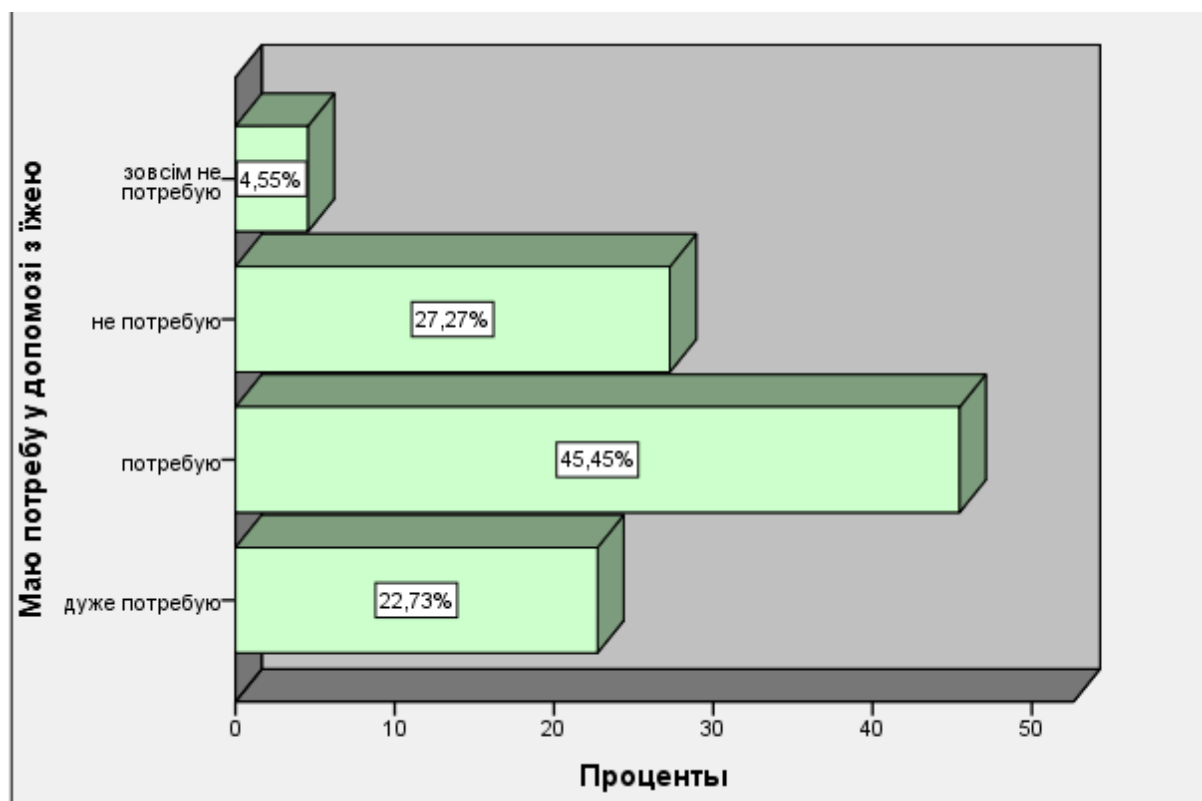
Додаток 21

Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Як Ви вважаєте, яку потребу безхатченки задовільняють в першу чергу отримуючи матеріальну допомогу?»

Цитати опитаних фахівців
«Хочеться вірити, що матеріальну допомогу витратили б на винайм житла, купівлю їжі, ліків, одягу та взуття. Але найімовірніше, в першу чергу, витратять гроші на задоволення залежностей , тобто алкоголь, цигарки, наркотики».
«Багато є різних прикладів. По-різному ті безхатченки реагують. Більшість використала б гроші на алкоголь. Використала б їх марно, нерозумно. Але все ж таки є інші випадки, коли ті люди отримали ці кошти і пішли поділилися з іншими безхатченками. Або купували на ті гроші продукти і ділилися між собою. Небагато таких випадків, але є».
«На шкідливі звички. Не всі, але більшість (алкоголь, наркотики). Більшість всього це алкоголь».
«Алко, нарко-залежності. Найнижчі потреби. Гроші на проїзд можна дати (на роботу поїхати), жетон дати».
«Не знаю, фізіологічні, їжа або інші фізіологічні потреби».
«Життя своє зберігати. Якщо гроші - на алкоголь. Якщо ми бажаємо добра людям будемо їм давати продукти, одяг, щоб зберегти їхнє життя. Вони самі говорять, що відразу куплять алкоголь, щоб забути. Тобто якусь глибшу потребу вони в собі задовільняють: забути біль, забути те що ти нікому не потрібний ».
«На те що їм приємно: випивка, цигарки, азартні ігри, гарний телефон, одяг, щось смачненького поїсти. Невідкладна: голоду, спраги. А потім потреба залежностей, бо вони вже мусять її задовільнити, щоб хоч якось себе почувати».
«Дивлячись які: чоловіки в основному задовільняють свої алкогольні потреби, а жінки – базові потреби: їжі, одяг, помитися, шампунь, гігієнічні засоби».
«Соціальну: тобто потребу по дружбі. Наприклад, купуючи їжу і ділячи її з іншими безхатченками».

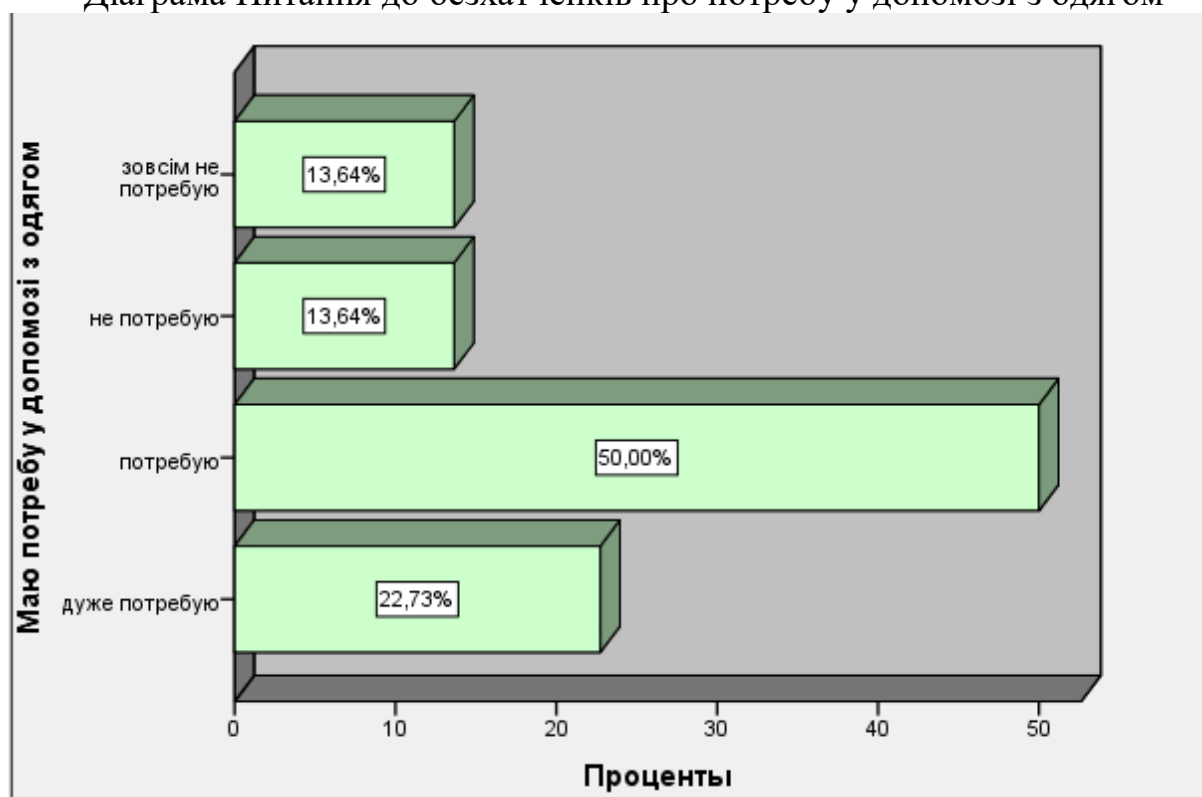
Додаток 22.1

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу у допомозі з їжею

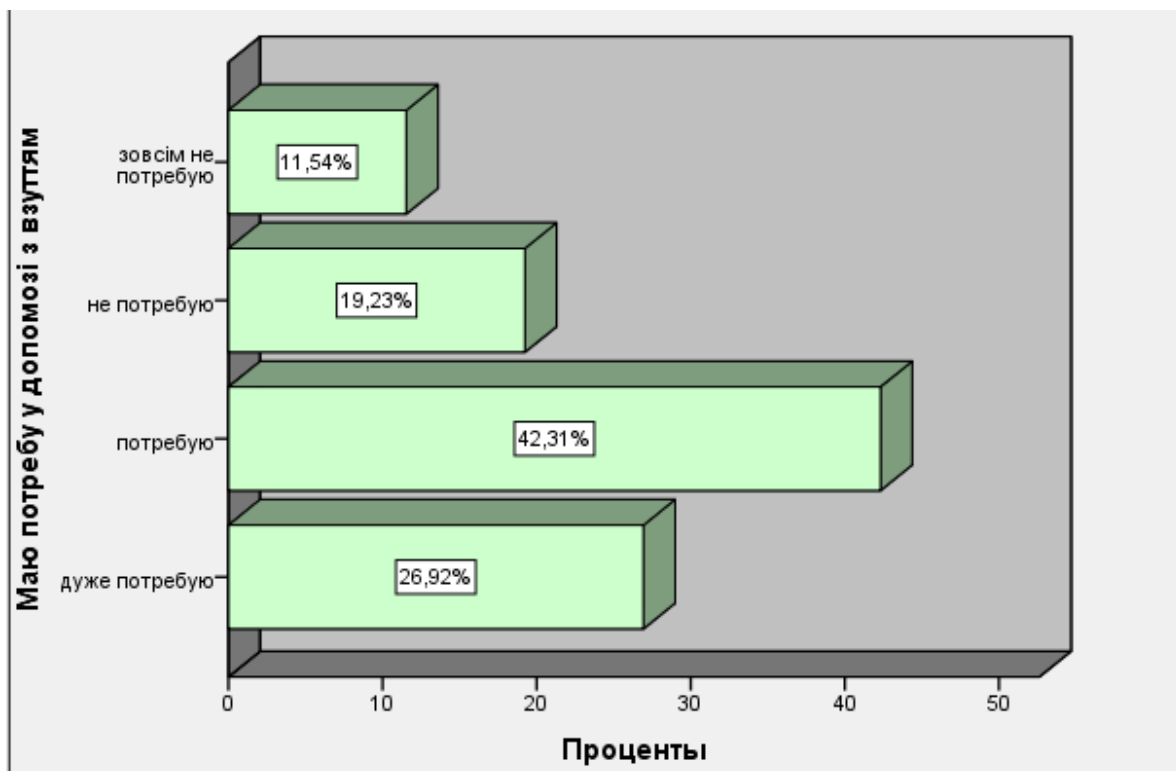
Додаток 22.2

Діаграма Питання до безхатченків про потребу у допомозі з одягом

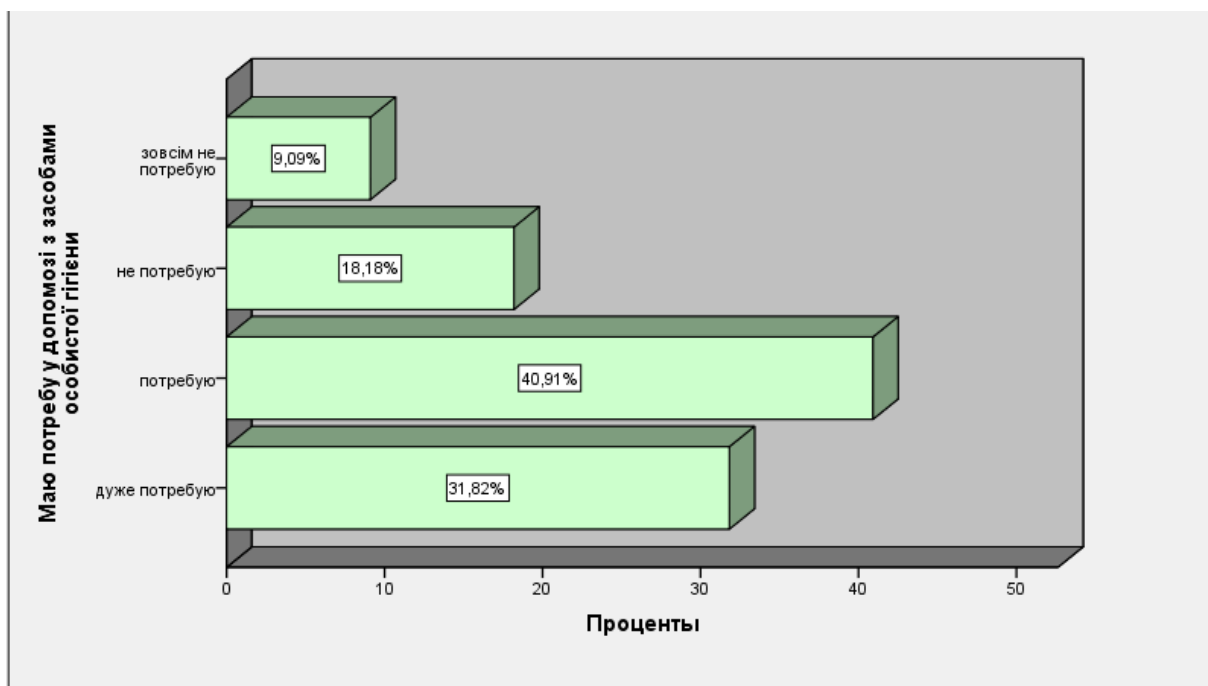
Додаток 22.3

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу у допомозі з взуттям

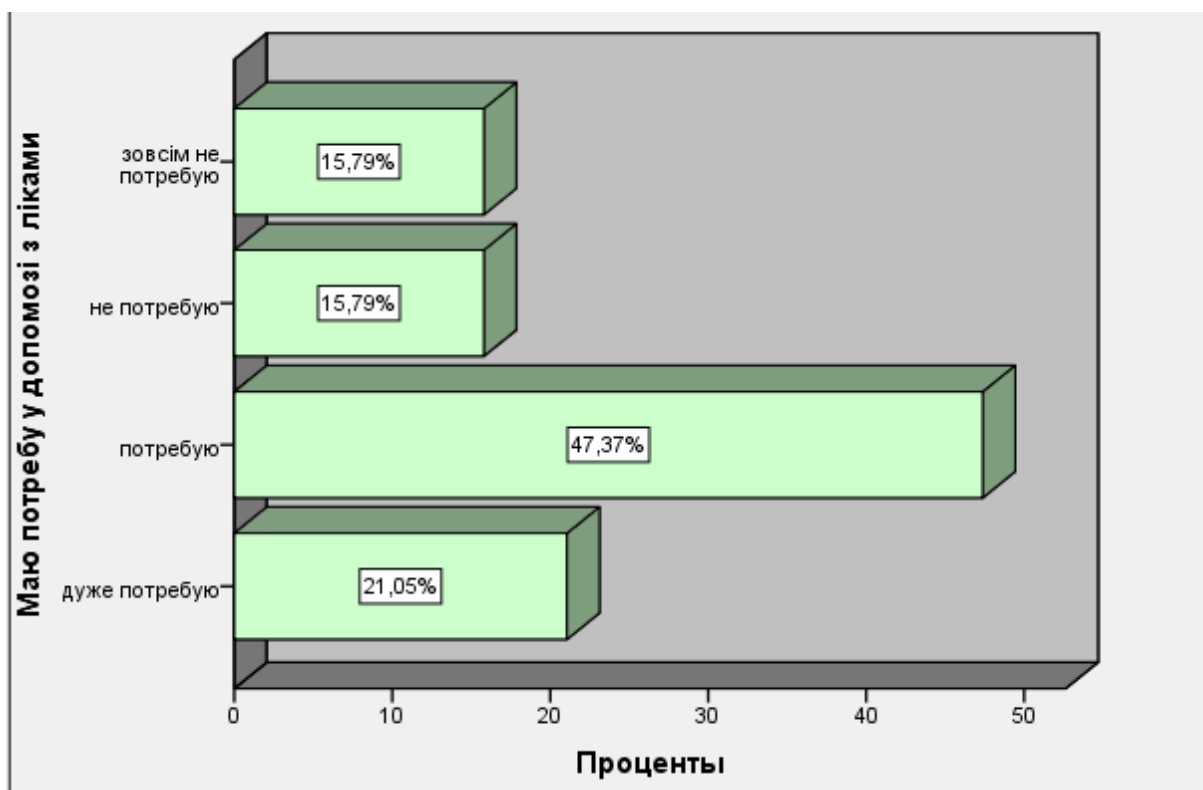
Додаток 22.4

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу у допомозі з засобами особистої гігієни

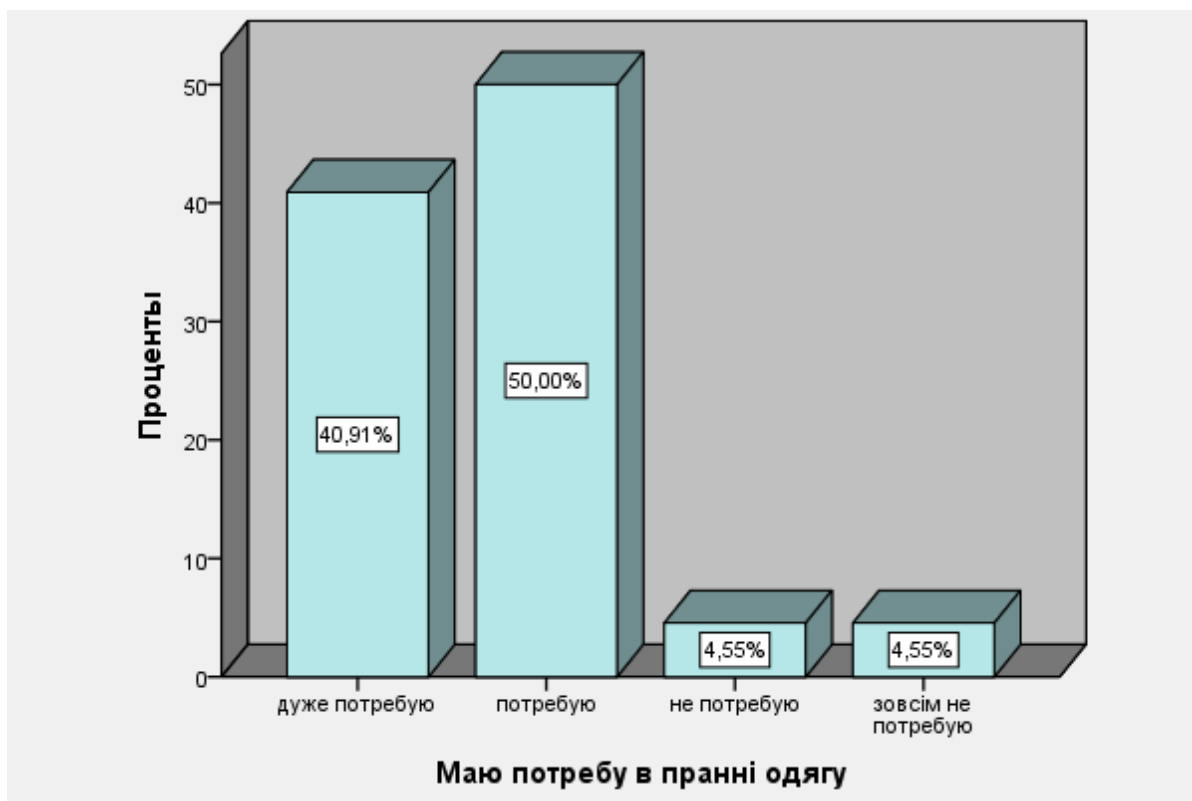
Додаток 22.5

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу у допомозі з ліками

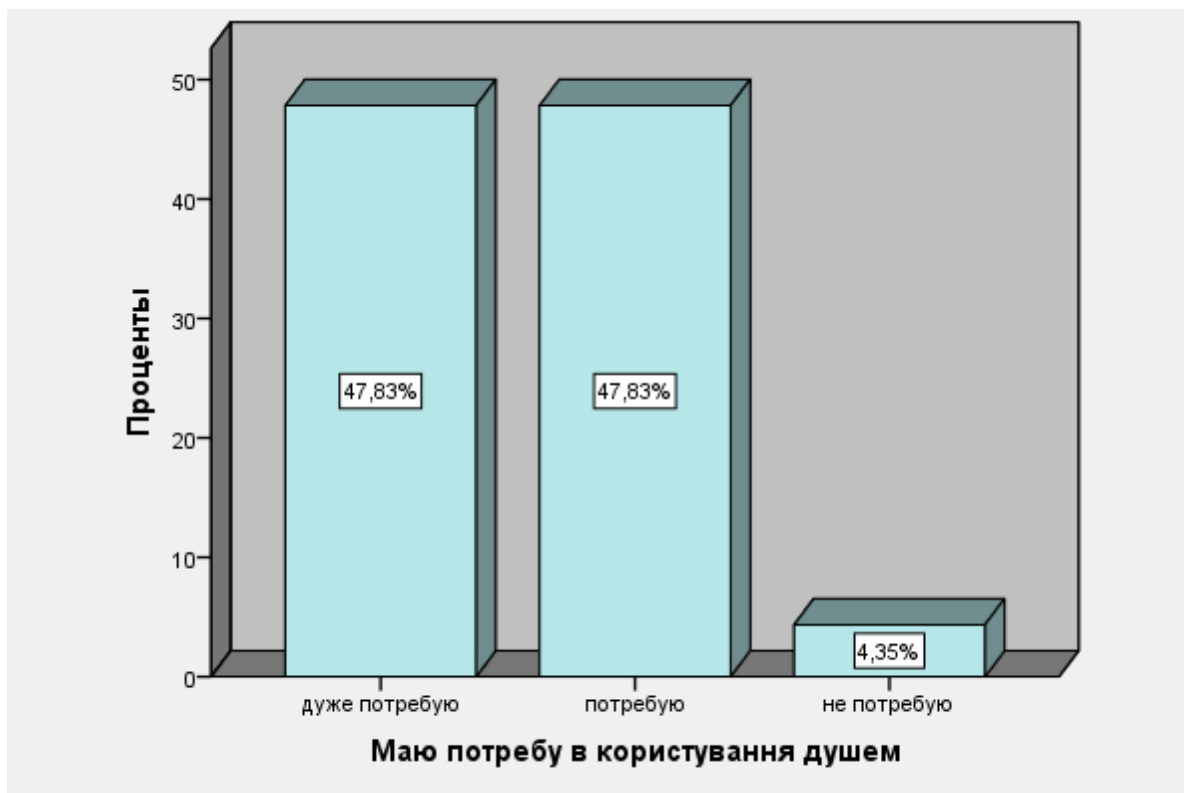
Додаток 22.6

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу в пранні одягу

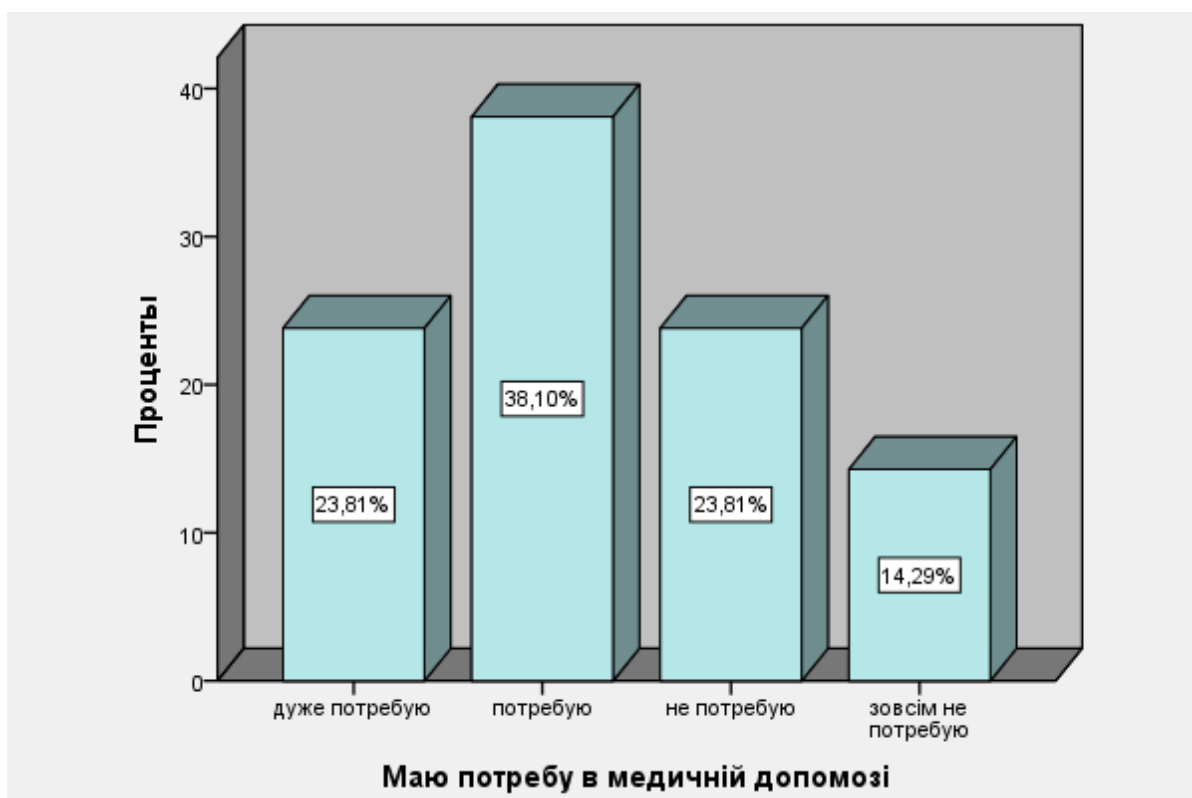
Додаток 22.7

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу в користуванні душем

Додаток 22.8

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу в медичній допомозі

Додаток 22.9

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу в оформленні, отриманні та відновленні втрачених документів

Додаток 22.10

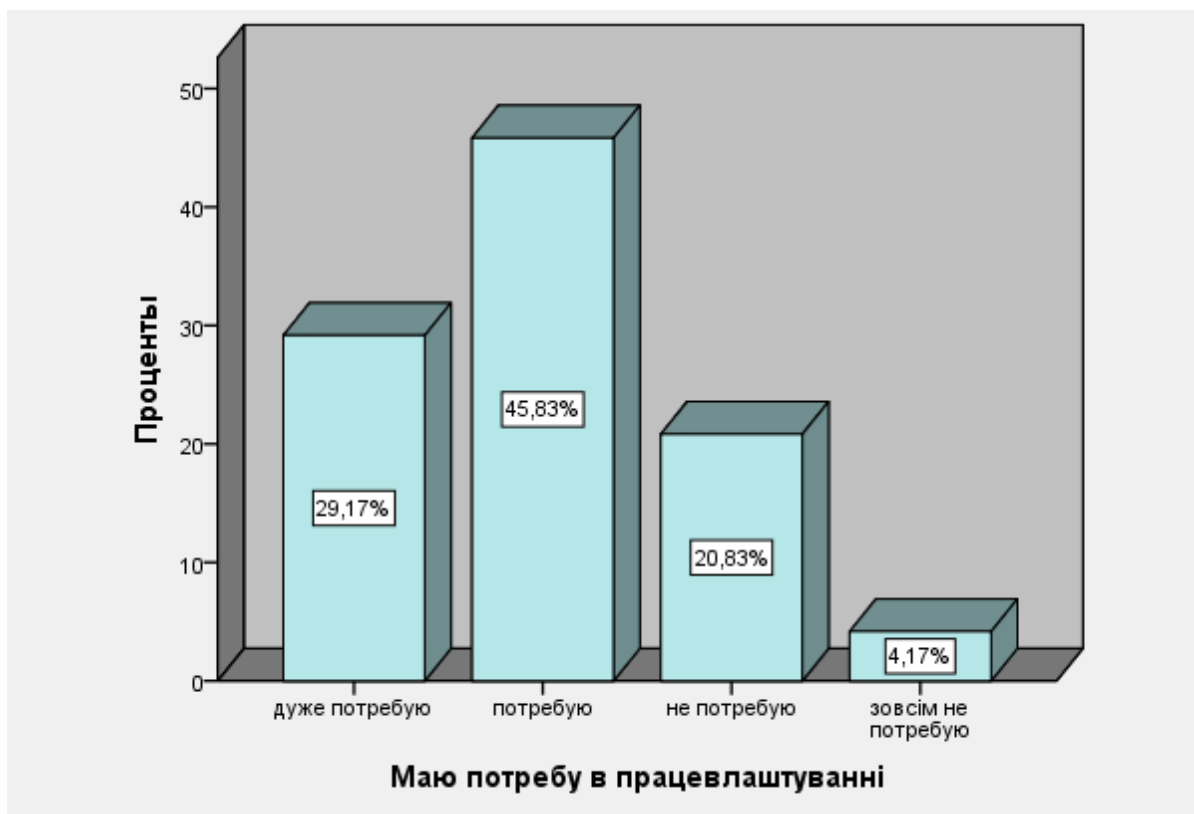
Діаграма. Питання до безхатченків про потребу в отриманні реєстрації місця проживання (перебування)

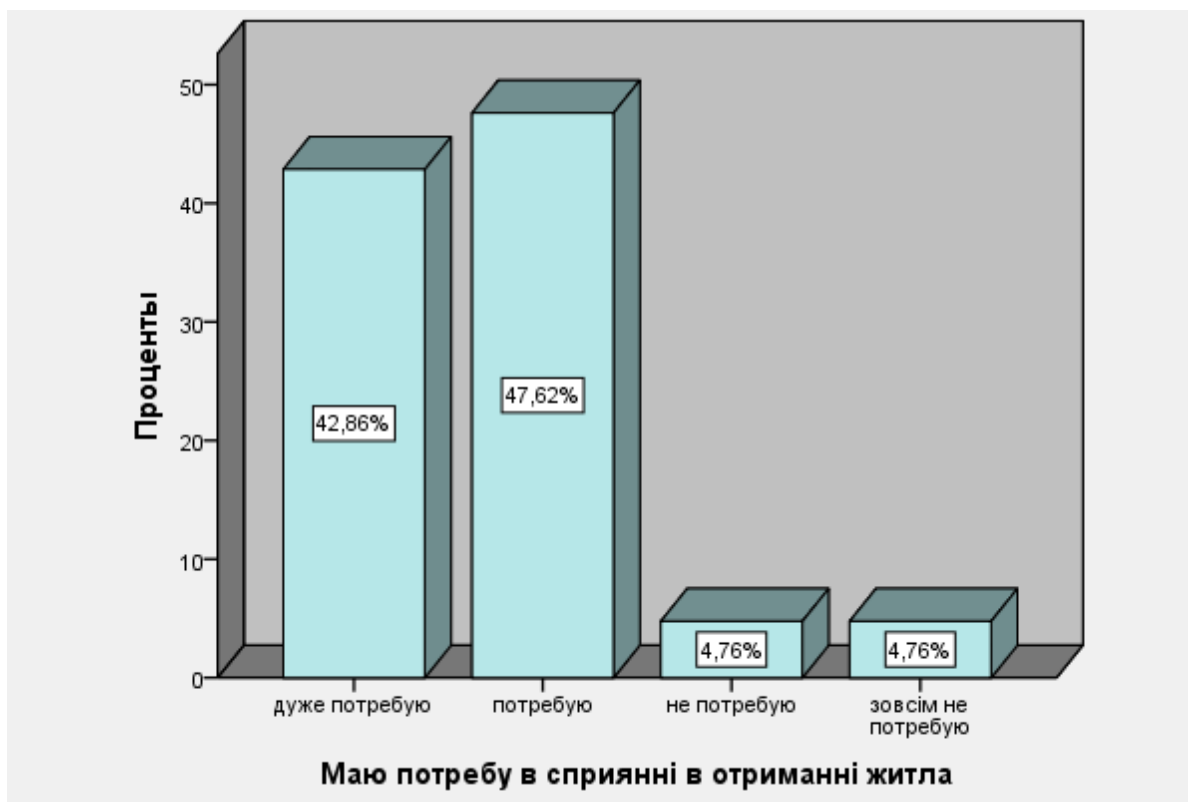
Додаток 22.11

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу в працевлаштуванні

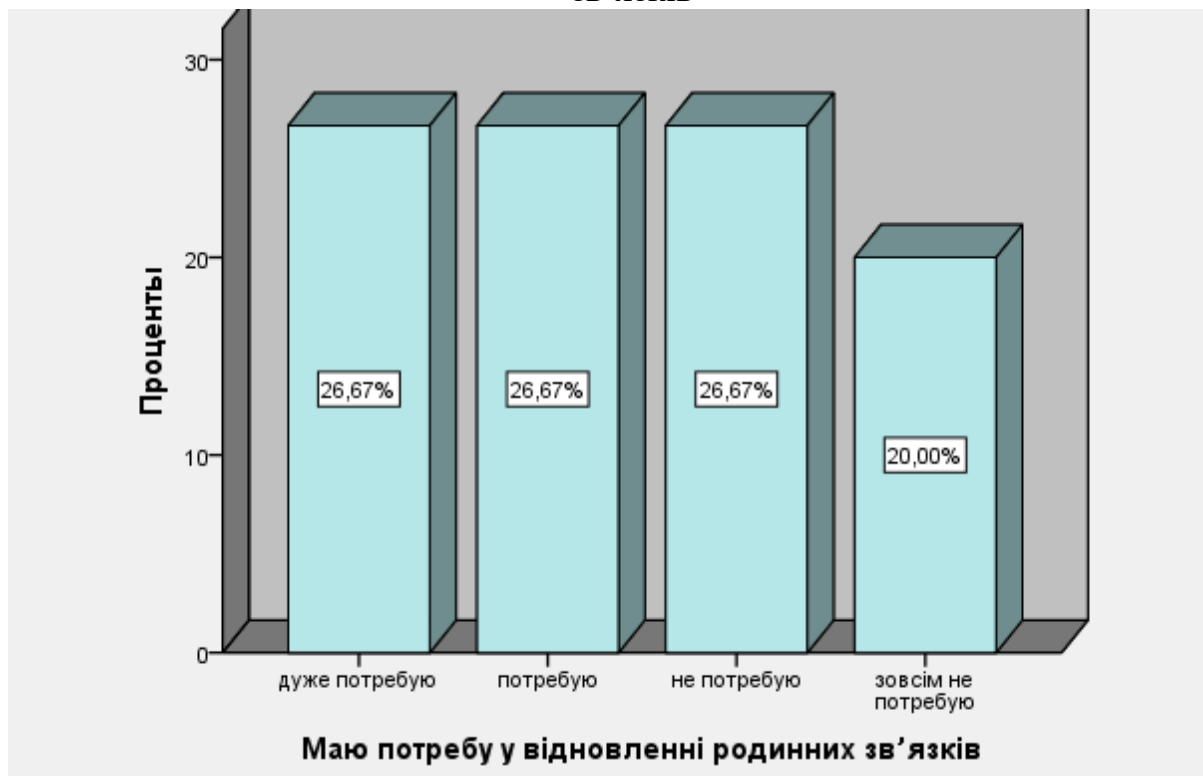
Додаток 22.12

Діаграма Питання до безхатченків про потребу в сприянні в отриманні житла

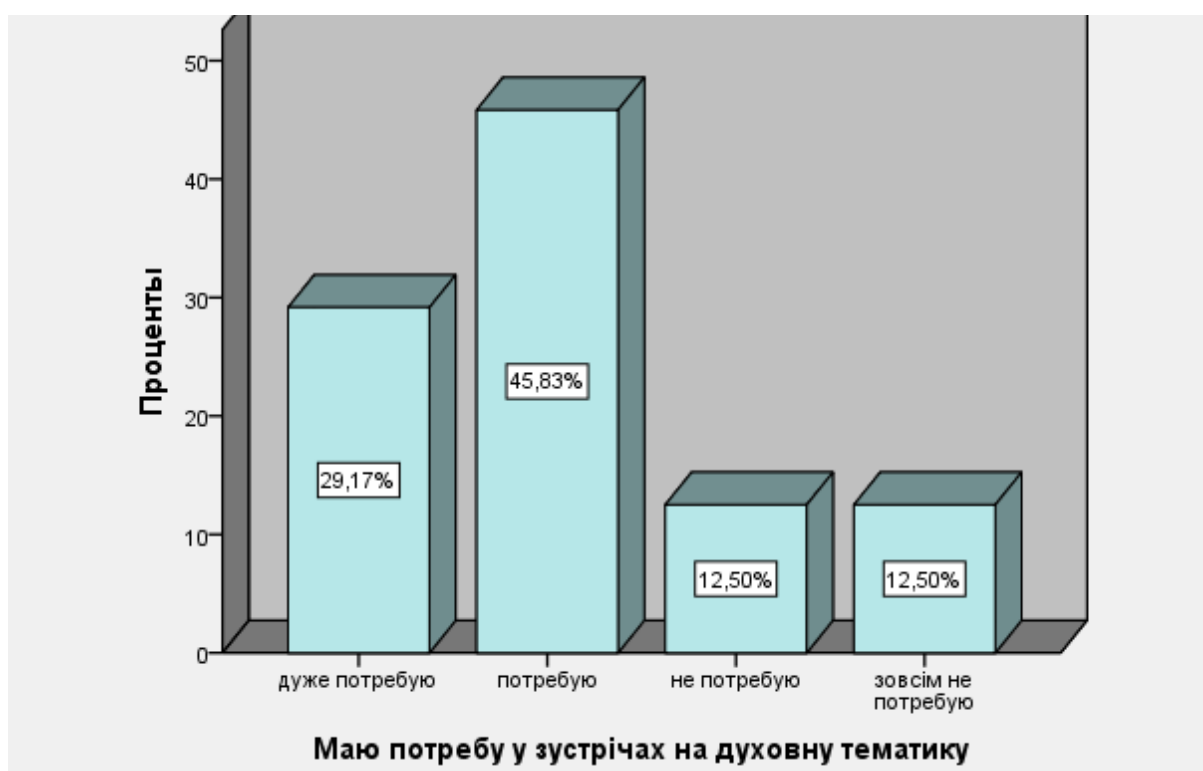
Додаток 22.13

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу у відновленні родинних зв'язків

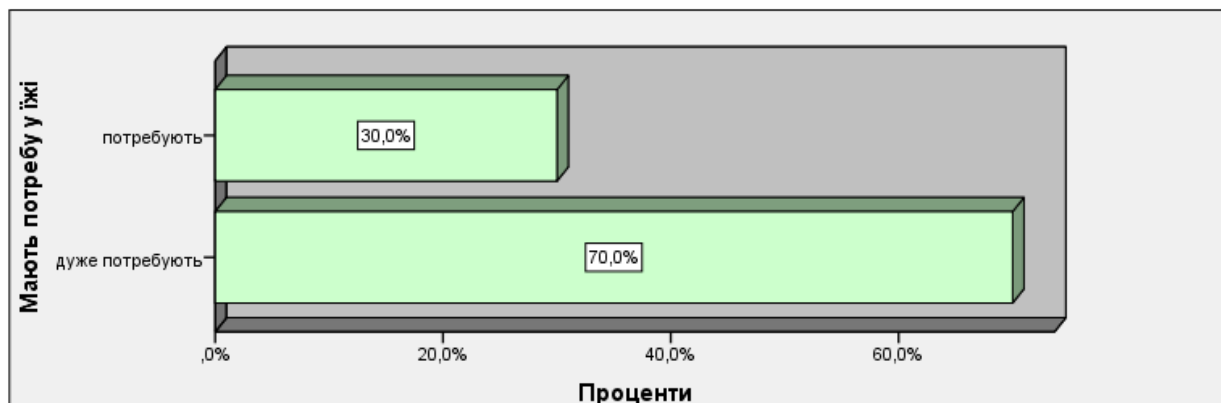
Додаток 22.14

Діаграма. Питання до безхатченків про потребу у зустрічах на духовну тематику

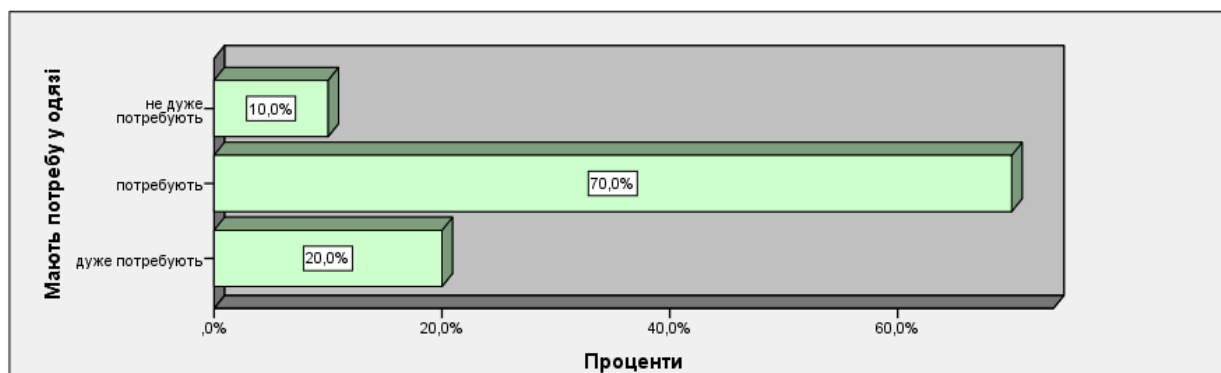
Додаток 23.1

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у їжі

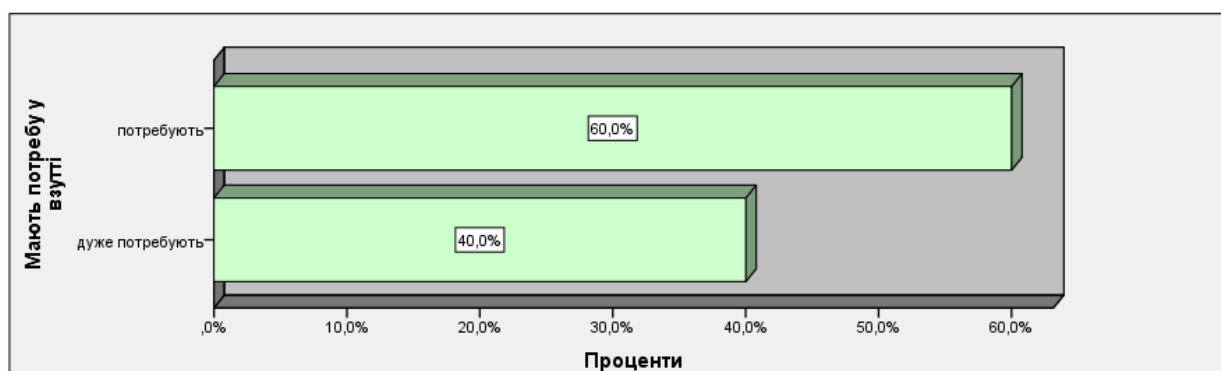
Додаток 23.2

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у одязі

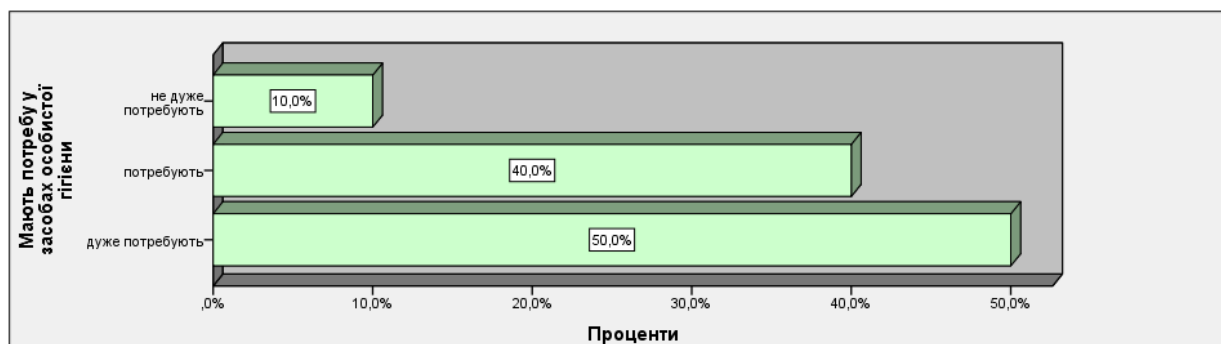
Додаток 23.3

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у взутті

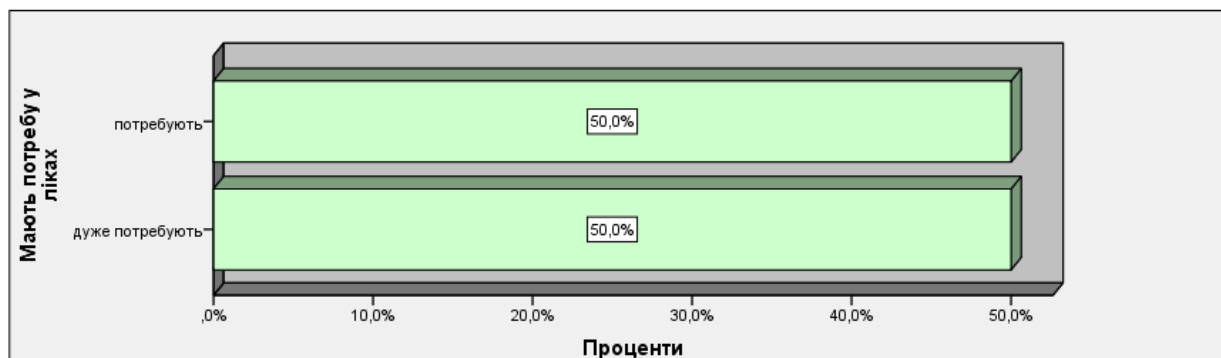
Додаток 23.4

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у засобах особистої гігієни

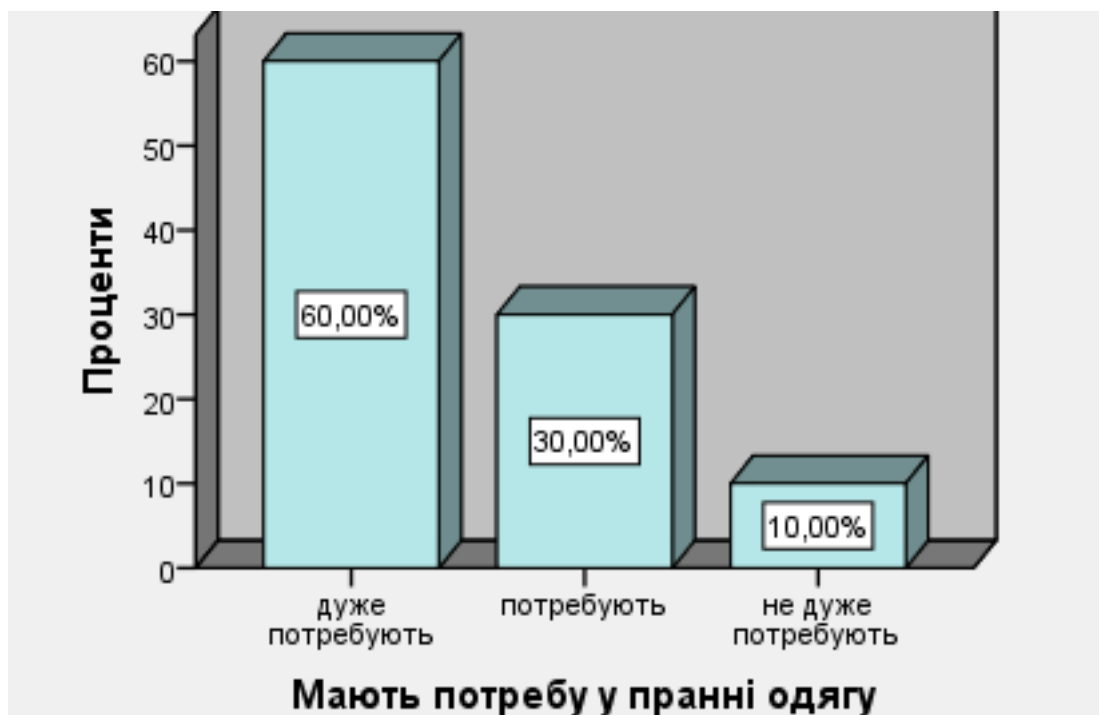
Додаток 23.5

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у ліках

Додаток 23.6

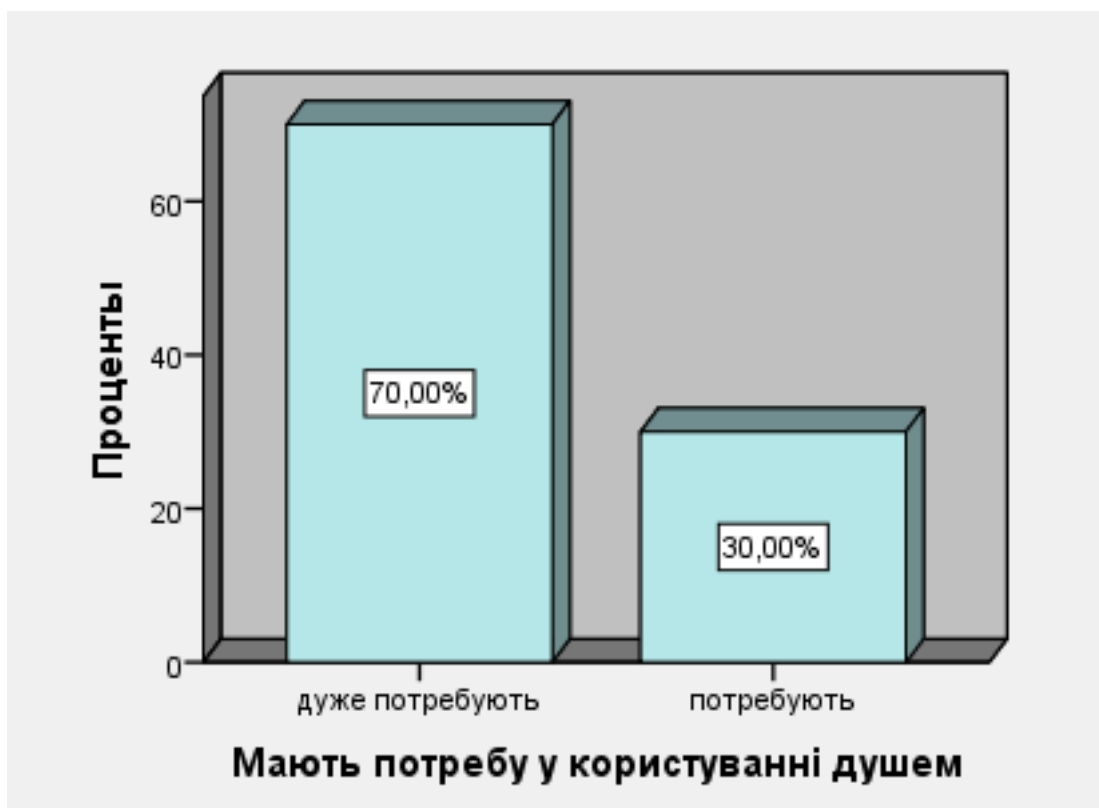
Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у пранні одягу

Додаток 23.7

Діаграма Питання до фахівців про потребу безхатченків у користуванні душем

Додаток 23.8

Діаграма Питання до фахівців про потребу безхатченків у медичній допомозі

Додаток 23.9

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків в оформленні документів

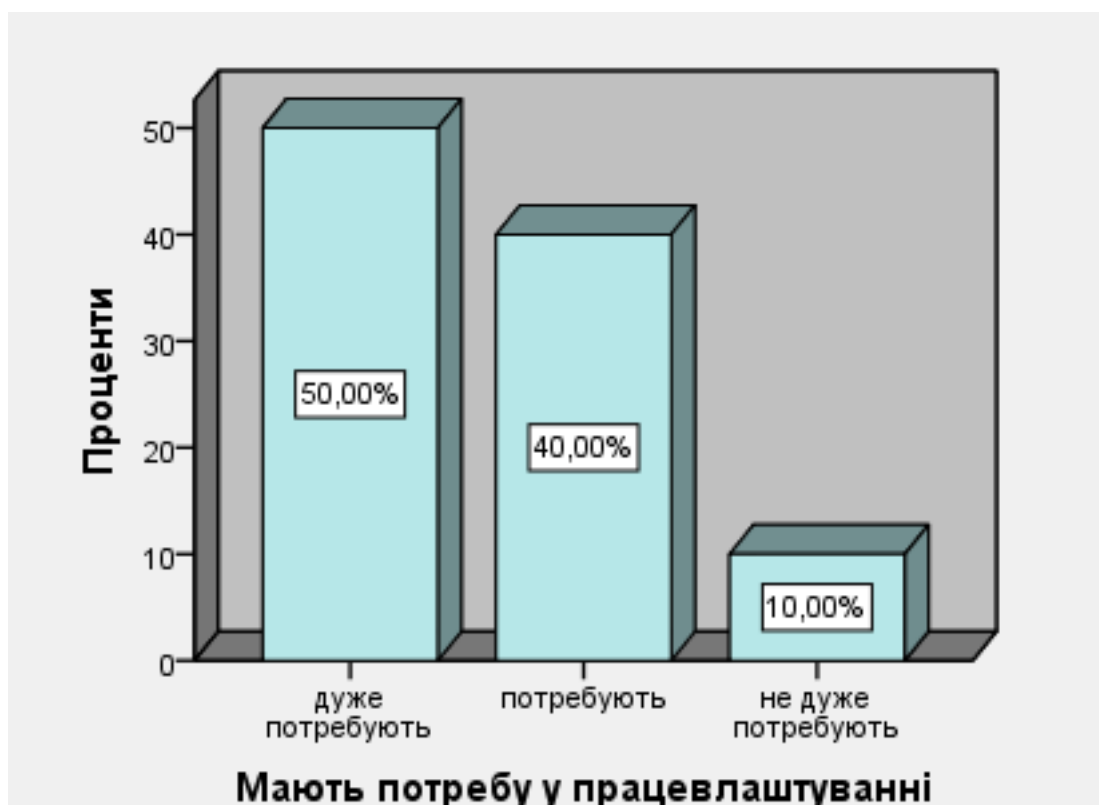
Додаток 23.10

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у допомозі в отриманні реєстрації

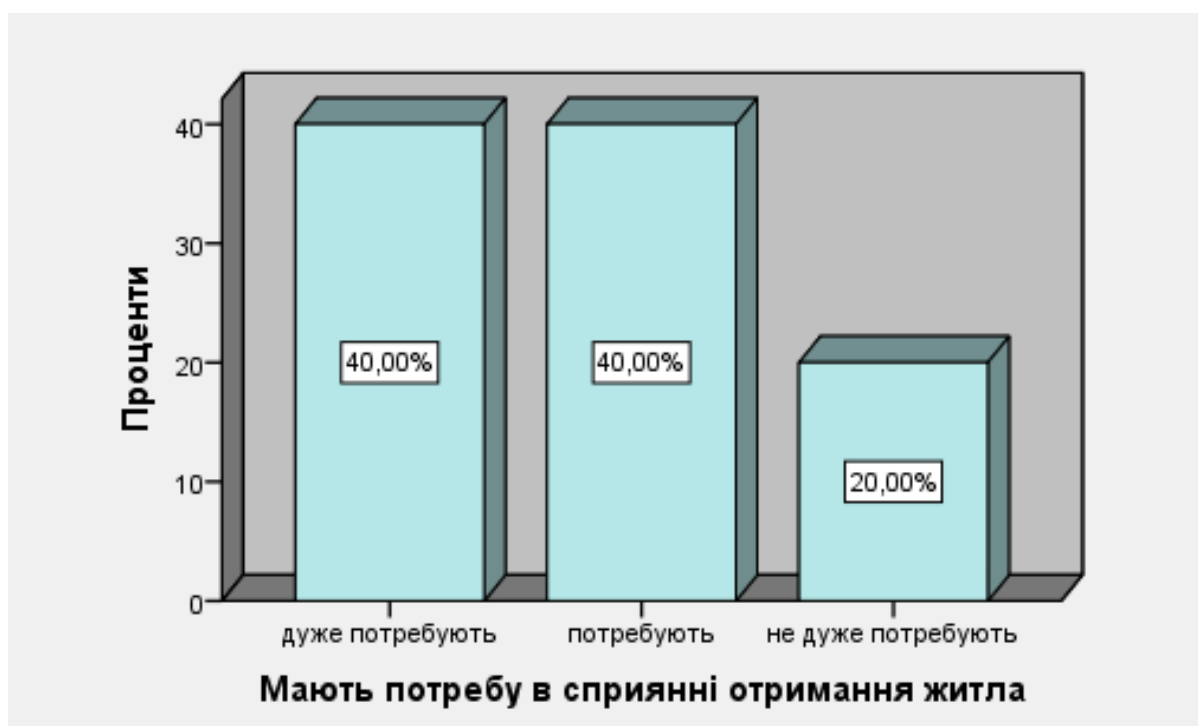
Додаток 23.11

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у працевлаштуванні

Додаток 23.12

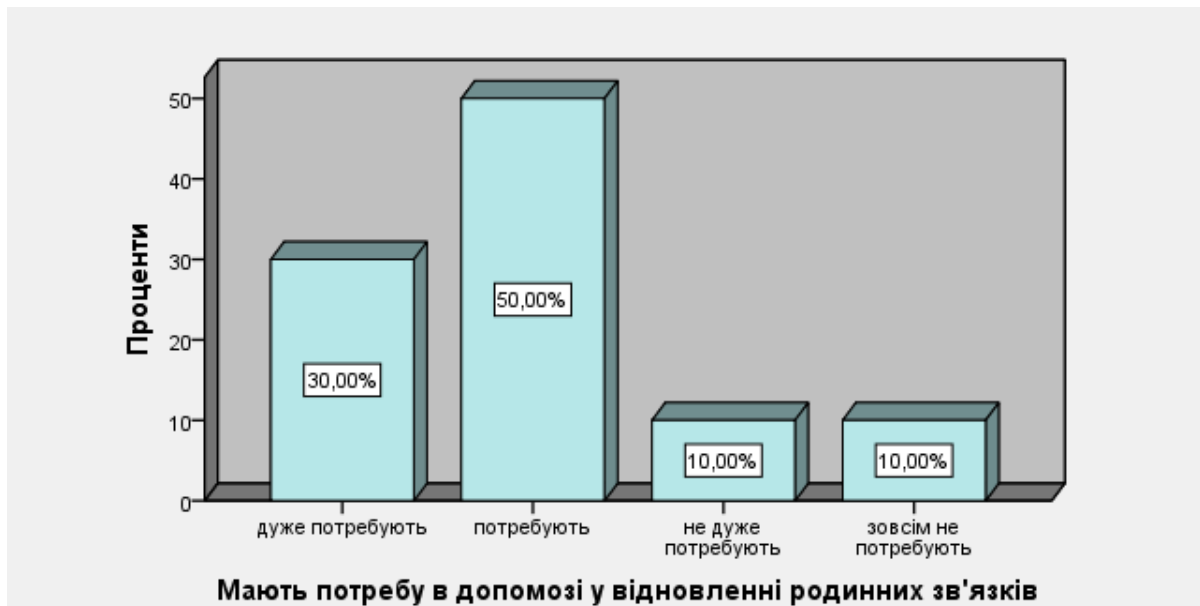
Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у сприянні отримання житла

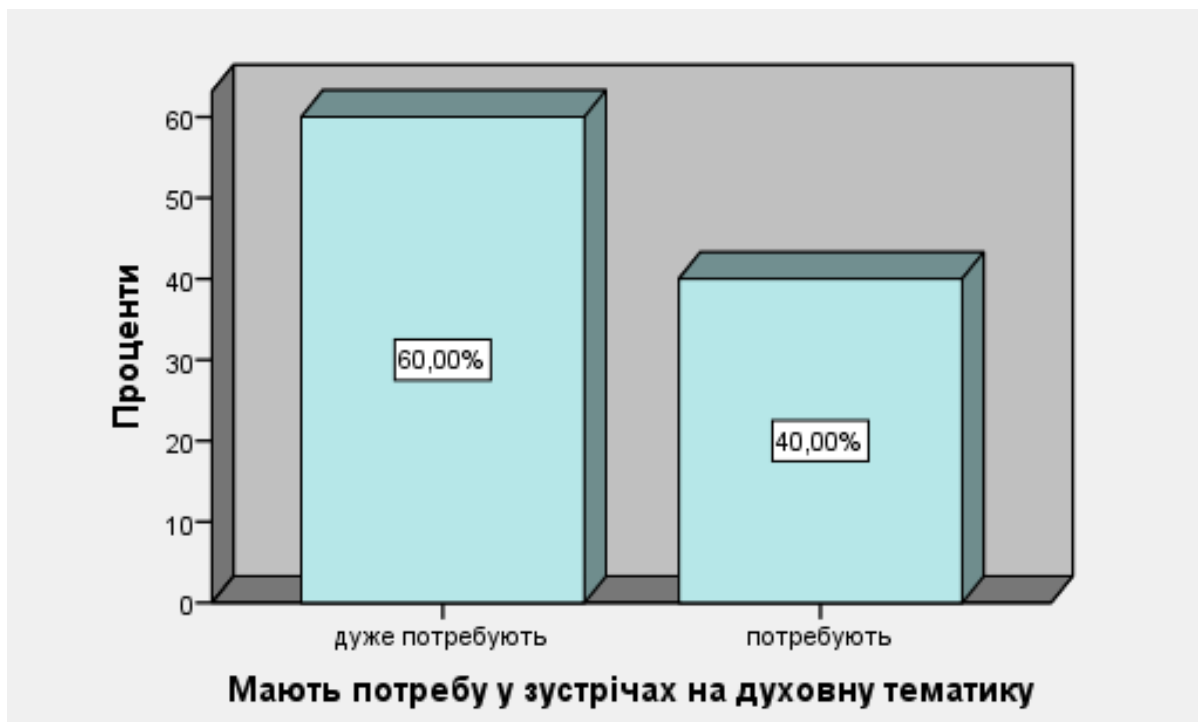
Додаток 23.13

Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків в допомозі у відновленні родинних зв'язків

Додаток 23.14

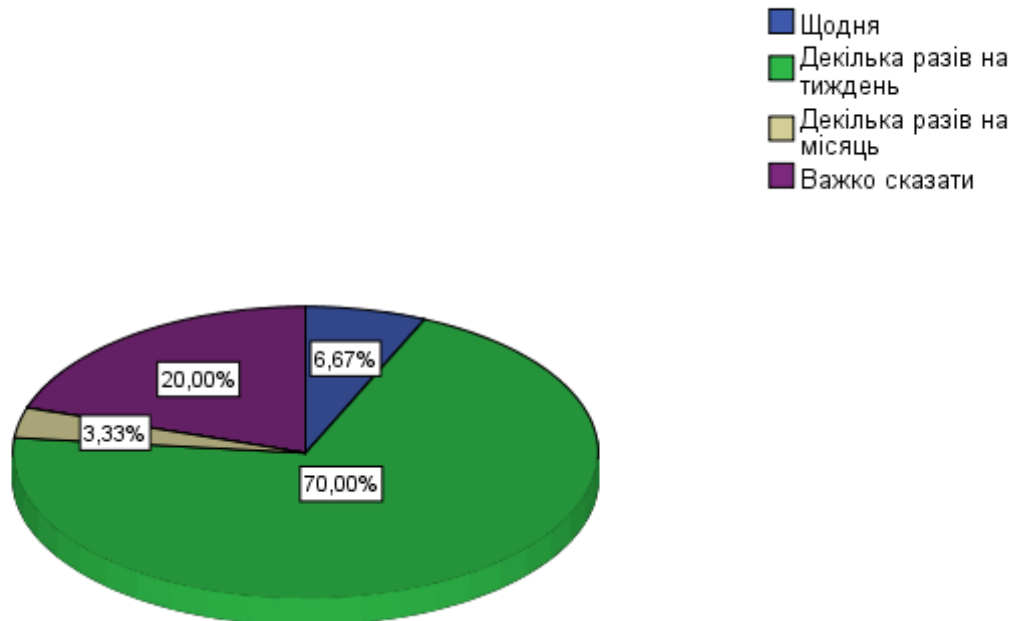
Діаграма. Питання до фахівців про потребу безхатченків у зустрічах на духовну тематику

Додаток 24.1

Діаграма. Питання до безхатченків: про потребу у виді послуги - прийняття
душу

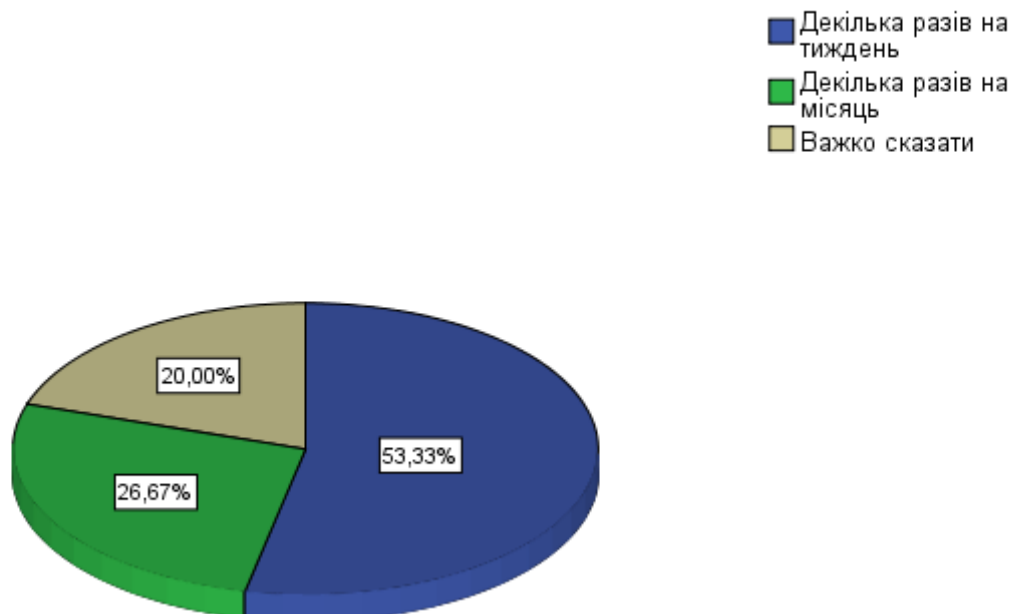
Маю потребу у виді послуги - прийняття душу

Додаток 24.2

Діаграма. Питання до безхатченків: про потребу у виді послуги - прання
одягу

Маю потребу у виді послуги - прання одягу

Таблиця. Відповіді фахівців на питання: «Як Ви вважаєте чи потрібно створювати притулки для безхатченків, пункти обігріву, сприяти в отриманні житла?»

Цитати опитаних фахівців
«Так, потрібно. Бо таким чином можна зберегти чиєсь життя. Пункт обігріву призначений, щоб люди могли прийти і зігрітися в зимовий період. Притулок призначений, щоб людина могла переночувати в теплі, спокої, не переживаючи за своє життя і безпеку.   Наведу випадок однієї жінки. Вона приїхала до Києва деякий час тому. Має близько сорока років, освіту має середню. Пані Л. втекла від чоловіка, бо той зловживає алкоголем, дітей немає, проживали вони в матері чоловіка, прав на житло вона немає, її батьки давно померли, родичів також немає, відповідно не може розраховувати на їхню підтримку. Працювала, винаймала кімнату, але втратила роботу і відповідно немає коштів оплатити житло. І таким чином вона опиняється на вулиці. Шкідливих звичок немає. Повертатися додому не бажає через те, що відбувається дома: чоловік п'є і проявляє по відношенню до неї насилля, а з матір'ю чоловіка стосунки не склалися».
«Потрібно. Щоб їх було більше на зимовий період часу. З іншого боку подивитися: людину притулки розслабляють. Потрібні, особливо у зимовий період часу».
«Дуже важлива річ, особливо в холодні пори року, навіть необхідна, в літню пору року не дуже потребують».
«Потрібно. Всюди повинен бути індивідуальний підхід. Але це не означає, що людині потрібно безплатно надавати житло і т.ін.   Це повинна бути складна система. На першому етапі, дати щоб не замерзнути, а далі потрібно сприяти людині щоб вона мала своє житло. Дати перше житло, далі нехай вона шукає роботу. Вже має роботу, то можна дати якесь соціальне житло, чи якісь притулки вищого рівня, де вона буде трошки платити, щоб вона могла жити в кращих умовах і шукати кращу роботу. Бо якщо така ступенева система, вона реально допоможе.»
«Потрібно. Але це є палка з двома кінцями. Якщо просто їх намножувати, то людей це не спонукатиме до пошуку, до виходу із ситуації. Але можливо потрібно не тільки пункти обігріву, але потрібно такі центри, де були б такі умови, де з людиною можна спілкуватися, щоб зрозуміти їх, щоб разом з ними вирішувати питання їхнього життя, не замість них. Хоча вже і пункт обігріву має свої позитивні наслідки, бо дивлячись на людину яка живе на пункті обігріву, і на бездомного який десь живе невідомо де. Є різниця, є чистий.   Тому що якщо людина дбає про свій зовнішній вигляд, то це означає що ще вважає себе людиною, гідною, має якусь гідність».
«Варто. Їм необхідно допомогти в найнеобхіднішій потребі. Видно, що вони в таких притулках більш соціалізовані, хоча люблять триматися

поодинокі, але видно що потребують спілкування. Коли разом дотримуються якихось правил, стають більш людьми, не дивляться лише на себе але бачать також інших, допомагають один одному. Також таким способом одинці піднімуться до нормального життя».
«Обов'язково. Без цього не буде достатнього ефекту. Ефект буде набагато кращим, якщо будуть присутні такі об'єкти. Щоб наша допомога була ефективнішою, обов'язково повинні бути присутні такі заклади».
«Так, з цього все починається . Спершу притулок, нічліжка, наступним моментом може бути щось будувати. Це той мінімум де людину забрати з вулиці, де людині дати безпечне місце ночівлі, захищене, де відчуває себе захищеною».
«Варто сприяти в отриманні житла, однозначно».
«Так, потрібно».

Додаток 26

Таблиця 20. Відповіді безхатченків на питання: «Якби я міг змінити щось в своєму житті, я б... (будь ласка, продовжте фразу)»

Цитати опитаних клієнтів
<u>«Що мені потрібно я змінюю»</u>
<u>«Не знаю»</u>
<u>Відповіді, які відображають небажання так жити, вирішення сімейних конфліктів, лікування від шкідливих звичок, відновлення документів:</u>
«Змінив би...»
«Не хочу так жити»
<u>«Себе»</u>
<u>«Бути поряд із дітьми та мами»</u>
<u>«Повернулася б в сім'ю, до чоловіка»</u>
<u>«Повернувся б в сім'ю»</u>
<u>«Не сварився б із сім'єю, кинув пити, влаштувався на роботу»</u>
<u>«Кинув пити, створив сім'ю, відновив документи, влаштувався на роботу»</u>
<u>«Відновив документи (паспорт, ідентифікаційний код)»</u>
<u>«Пішла на реабілітацію від алкозалежності»</u>
<u>«При можливості віддячив би всім хто мені допоміг і намагався зробити все можливе для покращення умов життя родичів, близьких, сім'ї»</u>
<u>«Створив сім'ю, влаштувався на роботу де не обманюють, віддав борги, прагну повернутися до Армії, повернувся до Церкви, виховав дітей, створив свій бізнес, допомагав таким як я»</u>
<u>Відповіді, які відносяться до духовного життя:</u>
<u>«Дякував Богу»</u>
<u>«Подякувати Богу»</u>
<u>«Вивчав Біблію»</u>
<u>Відповіді, які виглядають трохи нереалістично:</u>

<u>«Відкрив міжнародне підприємство, одружився, завів господарство»</u>
<u>«Я б збудував імперію в інвестиційного спрямування, відкрив корпорацію InvestHome, заснував найбільший фестиваль у світі електронної музики»</u>
<u>«Якби мені дозволили керувати, я для всіх хто немає де жити зробив хостел»</u>
<u>«Хотів, щоб був мир, щоб була дружба в усьому світі»</u>